
Den framtida verksamhetsvolymen i rättskedjan

Centrala prognoser för perioden
2016–2019

En rapport från:
Brottsförebyggande rådet
Polismyndigheten
Åklagarmyndigheten
Ekobrottsmyndigheten
Sveriges Domstolar
Kriminalvården

De medverkande myndigheternas webbplatser:

www.bra.se

www.polisen.se

www.aklagare.se

www.ekobrottsmyndigheten.se

www.dom.se

www.kriminalvarden.se

Publicerad: 2016-02-29

ISBN: 978-91-86903-60-2

Beställningsnummer: 7139

Kriminalvården

601 80 Norrköping

URN:NBN:SE:BRA-646

INNEHÅLL

Förord.....	4
Sammanfattning	5
Polisen.....	6
Åklagarmyndigheten	6
Ekobrottsmyndigheten.....	7
Sveriges Domstolar.....	7
Kriminalvården	8
1 Inledning	9
1.1 Uppdraget	9
1.2 Återblick: kort historik.....	9
1.3 Disposition.....	9
2 Rättskedjans påverkansfaktorer.....	10
3 Volymerna i rättskedjan	12
3.1 Flödena inom och mellan myndigheterna.....	13
4 Metoder som använts för att ta fram prognoserna	21
5 Polismyndigheten.....	24
5.1 Bakgrund.....	24
5.2 Historisk utveckling.....	24
5.3 Metod.....	28
5.4 Prognos över inflödet.....	30
5.5 Prognos över utflödet	31
5.6 Påverkansfaktorer.....	33
6 Åklagarmyndigheten.....	36
6.1 Bakgrund.....	36
6.2 Historisk utveckling.....	36
6.3 Metod.....	39
6.4 Prognos över inflödet.....	40
6.5 Prognos över utflödet	42
6.6 Påverkansfaktorer.....	44
7 Ekobrottsmyndigheten	45
7.1 Bakgrund.....	45
7.2 Historisk utveckling.....	45
7.3 Metod.....	46
7.4 Prognos över inflödet.....	46
7.5 Prognos över utflödet	47

7.6	Påverkansfaktorer.....	48
8	Sveriges Domstolar.....	50
8.1	Bakgrund.....	50
8.2	Historisk utveckling.....	50
8.3	Metod.....	55
8.4	Påverkansfaktorer.....	59
9	Kriminalvården.....	62
9.1	Bakgrund.....	62
9.2	Historisk utveckling.....	62
9.3	Metod.....	66
9.4	Prognos över inflödet.....	66
9.5	Prognos över medelantal klienter.....	67
9.6	Påverkansfaktorer.....	70
10	Uppföljning av tidigare prognoser.....	75
10.1	Polisen.....	75
10.2	Åklagarmyndigheten.....	76
10.3	Ekobrottsmyndigheten.....	77
10.4	Sveriges Domstolar.....	78
10.5	Kriminalvården.....	79
10.6	Volymerna sammantaget.....	80
10.7	Avslutande kommentarer.....	81
11	Källförteckning.....	83
12	Bilaga 1: Polisens indelning i 10 brottskategorier.....	84
13	Bilaga 2: Metodbilaga.....	86
13.1	Prognosernas framtagning.....	86
13.2	Datamaterial.....	86
13.3	Hur en statistisk modell identifieras.....	86
13.4	Prognosmodeller.....	88

FÖRORD

Sedan 2008 samarbetar Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och Kriminalvården på regeringens uppdrag med att ta fram prognoser över framtida volymer. Från och med 2013 deltar även Ekobrottsmyndigheten i samarbetet. Brottsförebyggande rådet (Brå) är en resurs i arbetet och har i uppdrag att bistå med metodstöd.

I denna rapport redovisar myndigheterna 2015 års prognoser, som omfattar perioden 2016–2019. Prognoserna gäller volymer av ärenden in och ut från polisen, via antalet brottsmisstankar/ärenden i åklagarväsendet och antalet brottmål i de allmänna domstolarna till antalet dömda personer i olika påföljder och verksamheter i Kriminalvården. Den arbetsmodell som tillämpas innebär att myndigheterna har ett nära samarbete, men själva tar ansvar för prognoserna över den egna verksamheten.

Utöver prognoser beskrivs även det centrala flödet genom rättskedjan. I rapporten redogörs för in- och utflödet hos respektive myndighet men även hur flödet ser ut och påverkas inom en myndighet. Detta i syfte att tydligare kunna följa och förklara det centrala flödet genom rättskedjan. En stor fördel med samarbetet är att det skapar ett forum för att gemensamt och löpande följa och analysera förändringar som påverkar myndigheternas verksamhet.

Arbetsgruppen bestod under året av Annika Töyrä, Anders Palmdahl, Lars Dolmén och Ylva Evers från Polismyndigheten, Elin Gustring, Karin Hagman och Ludvig Olsson från Åklagarmyndigheten, Robert Rajnak från Ekobrottsmyndigheten, Jan Lindgren och Pontus Thor från Domstolsverket, Marie Regnander och Dan Andersson från Kriminalvården samt Victor Ståhl från Brottsförebyggande rådet.

Februari 2016

Dan Eliasson
Rikspolischef
Polismyndigheten

Anders Perklev
Riksåklagare
Åklagarmyndigheten

Martin Holmgren
Generaldirektör
Domstolsverket

Nils Öberg
Generaldirektör
Kriminalvården

Erik Wennerström
Generaldirektör
Brottsförebyggande rådet

Eva Fröjelin
Generaldirektör
Ekobrottsmyndigheten

SAMMANFATTNING

I denna årliga rapport presenteras prognoser för in- och utflödet hos Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Sveriges Domstolar, samt för Kriminalvårdens medelantal klienter i häkte, frivård och anstalt. Dessutom beskrivs och analyseras det centrala flödet av brottmål genom rättskedjan, med flödet inom respektive myndighet särredovisat.

Flödet i rättskedjan har minskat sedan 2009

Flödet i rättskedjan ökade fram till 2009, varefter antalet ärenden som redovisades av polis till åklagare började minska. Den minskande ärenderedovisningen kan också ha påverkat rättskedjans senare led, men med viss fördröjning. Åklagarmyndighetens inkomna misstankar ökade fram till 2009, varefter det planade ut, och sedan 2011 har det minskat. Myndighetens utflöde började minska två år efter att polisens ärenderedovisning började minska. Exkluderas ett stort dopingärende som hade stor inverkan på statistiken år 2011, var brottmisstankarna med åtalsbeslut som högst 2010. Under 2010 och 2011 arbetades balanserna av, vilket också kan ha påverkat utflödet av misstankar.

Sveriges domstolars flöden påverkades först ett år efter att polisens ärendeflöde började minska, vilket möjligen har att göra med att Åklagarmyndigheten fortsatte att arbeta av balanser, men påverkades i mindre grad av det stora dopingärendet. Brottmålen har inte heller minskat i lika stor utsträckning som polisens ärenderedovisning. En orsak är att andelen brottmål som avgörs genom dom har minskat, medan andelen mål som avgörs genom slutligt beslut har ökat. Dessa brottmål skrivs vanligen av, eftersom åtal inte väcks, och innehåller oftast en ansökan/ett förordnande av offentlig försvarare/målsägandebiträde.

Inflödet i kriminalvårdspåföljder och medelantalet i kriminalvårdspåföljder har minskat sedan 2009. Utvecklingen är inte helt olik polisens ärenderedovisning. Före 2009 ökade dock polisens ärenderedovisning – vilket inte återspeglades i Kriminalvårdens inflöde. Inflödet i kriminalvårdspåföljder har inte påverkats av brottmållstillväxten på 00-talet. En förklaring är att allt fler brottmål avgörs genom slutligt beslut, som är ett beslut som inte påverkar inflödet i påföljder som hanteras av Kriminalvården. Antalet och andelen brottmål med bötesdom, som inte heller hanteras av Kriminalvården, ökade fram till 2010, varefter det minskade.

Prognoser för perioden 2016-2019

På fyra års sikt prognostiseras ärenden redovisade till åklagare (Polismyndigheten) att minska med 9 procent, antalet brottmisstankar med åtalsbeslut (Åklagarmyndigheten) att minska med 14 procent, antalet ekobrottsmisstankar med åtalsbeslut (Ekobrottsmyndigheten) att öka med 45 procent, antalet avgjorda brottmål (Domstolsverket) att minska med 3 procent samt medelantalet klienter i Kriminalvården att minska med 9 procent.

I tabellerna nedan beskrivs prognoserna för varje huvudvolym i rättskedjan, liksom hur mycket det motsvarar i årlig förändring, i procentuell årlig förändring respektive i procentuell förändring 2015–2019.

Polisen

Tabell 1. Prognos över antal inkomna ärenden 2016–2019 samt faktiska värden för 2013–2015

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utfall/prognos	1 210 808	1 232 748	1 262 810	1 243 800	1 248 800	1 253 700	1 258 700
Utv. i procent 2015–2019							0 %
Årlig förändring	-5 232	21 940	30 062	-19 010	5 000	4 900	5 000
Utv. i procent mot föregående år	0 %	2 %	2 %	-2 %	0 %	0 %	0 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste hundratal.

Tabell 2. Prognos över antal ärenden redovisade till åklagare 2016–2019 samt faktiska värden för 2013–2015

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utfall/prognos	174 231	170 138	160 987	160 600	156 000	151 300	146 800
Utv. i procent 2015–2019							-9 %
Årlig förändring	-20 831	-4 093	-9 151	-387	-4 600	-4 700	-4 500
Utv. i procent mot föregående år	-11 %	-2 %	-5 %	0 %	-3 %	-3 %	-3 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste hundratal.

Åklagarmyndigheten

Tabell 3. Prognos över antalet inkomna brottsmisstankar 2016–2019 samt faktiska värden för 2013–2015.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utfall/prognos	460 748	467 610	439 083	444 470	438 910	432 880	426 380
Utv. i procent 2015–2019							-3 %
Årlig förändring	-35 018	6 862	-28 527	5 387	-5 560	-6 030	-6 500
Utv. i procent mot föregående år	-7 %	1 %	-6 %	1 %	-1 %	-1 %	-2 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste tiotal.

Tabell 4. Prognos över antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut 2016–2019 samt faktiska värden för 2013–2015.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utfall/prognos	180 996	171 597	197 322	170 140	173 680	172 610	170 630
Utv. i procent 2015–2019							-14 %
Årlig förändring	-14 216	-9 399	25 725	-27 190	3 540	-1 070	-1 980
Utv. i procent mot föregående år	-7 %	-5 %	15 %	-14 %	2 %	-1 %	-1 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste tiotal.

Ekobrottsmyndigheten

Tabell 5. Prognos över antal inkomna ärenden 2016–2019 samt faktiska värden för 2013–2015

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utfall/prognos	6 369	5 573	6 357	6 100	6 100	6 100	6 100
Utv. i procent 2015–2019							–4 %
Årlig förändring	1 778	–796	748	–257	0	0	0
Utv. i procent mot föregående år	–7 %	39 %	13 %	–4 %	0 %	0 %	0 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste hundratal.

Tabell 6. Prognos över antal åtalade brottsmisstankar 2016–2019 samt faktiska värden för 2013–2015

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utfall/prognos	8 982	16 343	5 798	7 100	8 400	8 400	8 400
Utv. i procent 2015–2019							45 %
Årlig förändring	2 882	7 361	–10 545	1 302	1 300	0	0
Utv. i procent mot föregående år	–47 %	82 %	–65 %	22 %	18 %	0 %	0 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste hundratal.

Sveriges Domstolar

Tabell 7. Prognos över antalet inkomna brottmål 2016–2019 samt faktiska värden för 2013–2015.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utfall/prognos	84 258	82 378	81 582	81 000	80 500	80 000	80 000
Utv. i procent 2015–2019							–2 %
Årlig förändring	–4 340	–1 880	–796	–582	–500	–500	0
Utv. i procent mot föregående år	–5 %	–2 %	–1 %	–1 %	–1 %	–1 %	0 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste hundratal.

Tabell 8. Prognos över antalet avgjorda brottmål 2016–2019 samt faktiska värden för 2013–2015.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Utfall/prognos	84 940	82 653	82 277	81 500	81 000	80 500	80 000
Utv. i procent 2015–2019							–3 %
Årlig förändring	–4 759	–2 287	–376	–777	–500	–500	–500
Utv. i procent mot föregående år	–6 %	–3 %	–0,4 %	–1 %	–1 %	–1 %	–1 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste hundratal.

Kriminalvården

Tabell 9. Prognos över medelantalet klienter i Kriminalvården 2016–2019 samt faktiska värden för 2013–2015

Kategori	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Häktade	1 486	1 490	1 442	1 420	1 410	1 400	1 390
Utv. i procent 2015–2019							–4 %
Årlig förändring	–85	4	–48	–22	–10	–10	–10
Utv. i procent mot föregående år	–5 %	0 %	–3 %	–2 %	–1 %	–1 %	–1 %
Övriga i häkte	70	78	124	120	120	120	120
Fängelsedömda	4 147	3 997	3 939	3 850	3 780	3 720	3 670
Utv. i procent 2015–2019							–7 %
Årlig förändring	–381	–150	–58	–89	–70	–60	–50
Utv. i procent mot föregående år	–8 %	–4 %	–1 %	–2 %	–2 %	–2 %	–1 %
Frivård	13 043	12 119	11 434	11 130	10 890	10 660	10 450
Utv. i procent 2015–2019							–9 %
Årlig förändring	–859	–924	–685	–304	–240	–230	–210
Utv. i procent mot föregående år	–6 %	–7 %	–6 %	–3 %	–2 %	–2 %	–2 %
Totalt	18 746	17 684	16 938	16 520	16 200	15 900	15 630
Utv. i procent 2015–2019							–9 %
Årlig förändring	–860	–923	–686	–304	–240	–230	–210
Utv. i procent mot föregående år	–6 %	–7 %	–6 %	–3 %	–2 %	–2 %	–2 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste tiotal.

1 INLEDNING

1.1 Uppdraget

Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Sveriges Domstolar och Kriminalvården fick i sina regleringsbrev 2015 i uppdrag att samordna och utveckla prognos- och analysarbetet, för att förbättra myndigheternas möjligheter att bedöma sin framtida verksamhetsvolym. Brottsförebyggande rådet (Brå) bidrar till prognosarbetet genom att stödja myndigheterna så att analysmetoden genomgående håller hög kvalitet. Uppdragets utgångspunkt är att prognosmodellerna ska ge en gemensam och rättvisande bild av flödet i brottmålsprocessens centrala delar. I uppdraget ingår även att myndigheterna ska lämna en gemensam årlig rapport i samband med budgetunderlagen. Rapporten ska också innehålla en analys av tidigare lämnade prognoser i förhållande till det faktiska utfallet.

Styrgruppen, som består av respektive myndighets verkschef, beslutade i början av 2015 om inriktningen av årets prognosarbete, nämligen att

- fortsätta ta fram prognoser med det tillvägagångssätt som hittills tillämpats
- beakta möjligheterna att ytterligare utveckla metodiken i det gemensamma prognosarbetet
- bevaka prognosverksamheter i andra länder
- utveckla den gemensamma förmågan att löpande följa och förklara faktorer som påverkar myndigheternas verksamhet samt analysera vilka konsekvenser dessa har för rättsväsendet.

1.2 Återblick: kort historik

Denna rapport är den åttonde i ordningen. Över tid har såväl arbetsmetoder som använda prognosmodeller förändrats. Metoderna har utvecklats i den riktningen att de statistiska prognoserna har fått en mer framskjutande roll, medan olika påverkansfaktorers inverkan på prognoserna behandlats mer resonemangsvis. De använda prognosmodellerna har blivit alltmer kvalificerade modeller, dataunderlagen har blivit mer detaljerade och de använda tidsserierna har blivit allt längre, vilket har gjort att kvaliteten har ökat. Även synpunkter och goda råd från inbjudna externa experter, som har granskat rapporterna, har bidragit till en förbättrad kvalitet. Över tid har arbetsinsatser gjorts för att klargöra sambanden mellan de olika myndigheterna. För att öka och förstärka rättskedjeperspektivet i prognosarbetet och utveckla den gemensamma förmågan att löpande följa och förklara förändringar i myndigheternas resultat, har myndighetsgemensamma uppföljningar av flödet i rättskedjan gjorts efter 3 månader respektive 7 månader. Resultaten redovisas sedan inom respektive myndighet för att ge en aktuell bild av den rådande utvecklingen. Sammanfattningsvis har prognosarbetet utvecklats, och det har varit en lärandeprocess. Varje myndighet visualiserar även sedan 2014 prognosernas osäkerheter genom användandet av osäkerhetsintervall¹.

1.3 Disposition

Rapporten inleds med att faktorer som påverkar flödet av brottmål i rättskedjan beskrivs på ett övergripande plan. Nytt i årets rapport är att flödet av brottmål beskrivs mer detaljerat per myndighet. I efterföljande kapitel beskrivs hur prognoserna tas fram och vad prognosernas osäkerhet beror på. Därefter följer respektive myndighets prognoskapitel. Myndighetskapitlena

¹ Vilken typ av osäkerhetsintervall som används kan skilja sig åt mellan myndigheterna. Läs mer i bilaga 2.

innehåller möjliga förklaringar till varför volymerna varierat över tid samt faktorer som kan påverka framtida volymer. Slutligen följs tidigare prognoser upp.

2 RÄTTSKEDJANS PÅVERKANSAKTORER

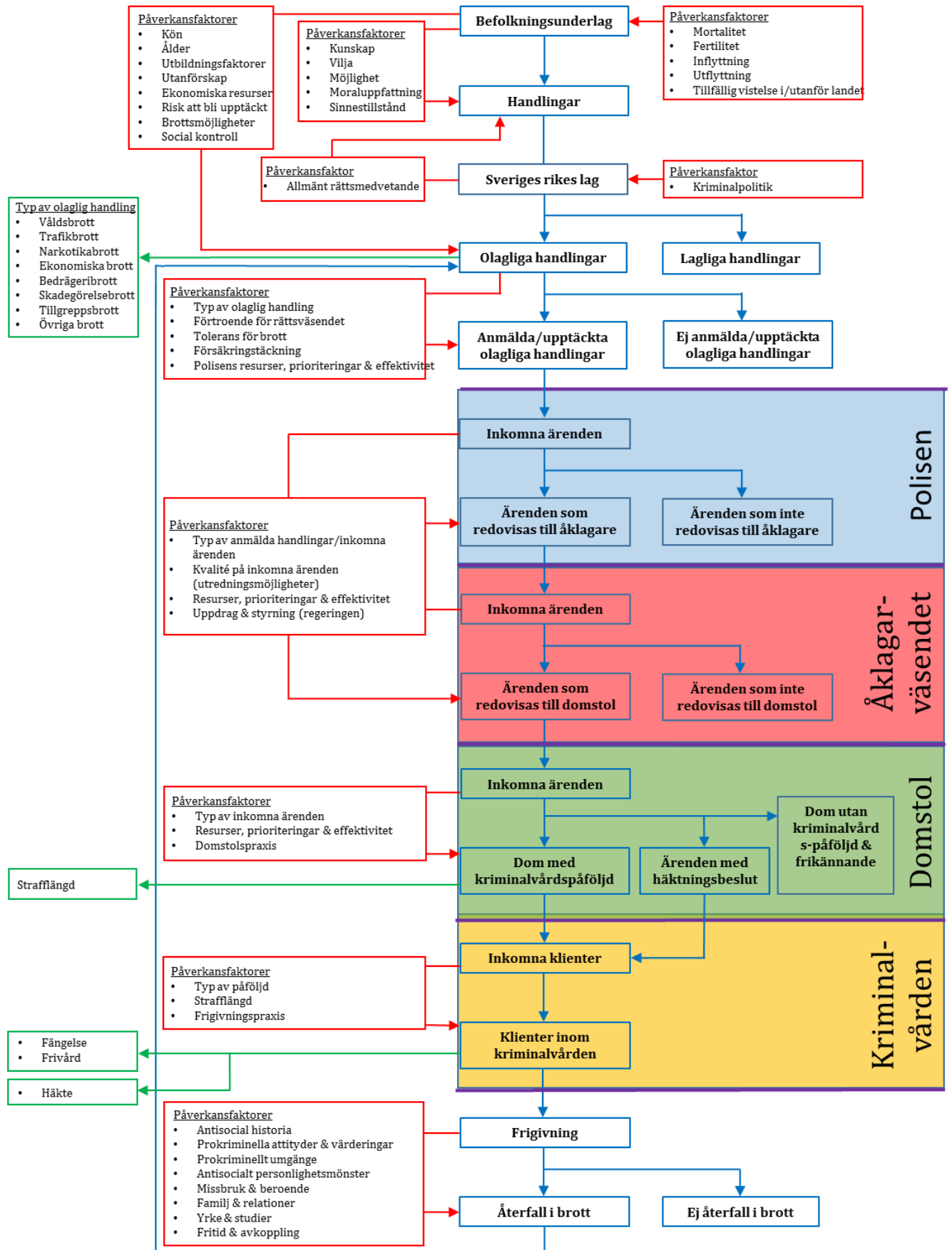
Att prognostisera de framtida verksamhetsvolymerna i rättskedjan är en komplicerad uppgift. Flera olika angreppssätt har använts under de år som detta myndighetsövergripande uppdrag har genomförts. En heltäckande förklaringsmodell, som ger svar på varför en observerad eller prognostiserad volymförändring sker i någon del av rättskedjan, är naturligtvis eftersträvansvärd. Ett sätt att åstadkomma en sådan förklaringsmodell skulle kunna vara att

- kartlägga relevanta faktorer som påverkar flödet i rättskedjan
- mäta eller tillförlitligt uppskatta dessa faktorer
- prognostisera faktorerna med en träffsäker metod
- fastställa graden av påverkan som en faktor har på det aktuella flödet och när i tiden den infaller
- införa de prognostiserade påverkansfaktorerna i en övergripande förklaringsmodell.

Antalet påverkansfaktorer i rättskedjans olika delar är dock omfattande och den varierande mätbarheten av dem är ett påtagligt hinder. Mot den bakgrunden är det orealistiskt att, på kort sikt, genomföra ovanstående aktiviteter. En övergripande kartläggning av de påverkansfaktorer som, av projektgruppen, uppfattas om mest påtagliga, har dock genomförts och beskrivs i figur 1. Här illustreras flödet genom rättskedjan (blå objekt) och faktorer som anses påverka volymen mellan två etapper i rättskedjan (röda objekt). Observera att rättsväsendets myndigheter påverkas i olika utsträckning av dessa faktorer.

Vissa av de påverkansfaktorer som beskrivs i figur 1 är både beräkningsbara och lättillgängliga. Exempelvis kan SCB:s befolkningsprognoser vara användbara för att uppskatta den framtida mortaliteten och fertiliteten i befolkningen. Många påverkansfaktorer är däremot inte möjliga att prognostisera på ett tillförlitligt sätt och kan även vara svåra att mäta. Befolkningens förtroende för rättsväsendet eller effektiviteten i rättskedjan kan vara sådana exempel. Det är också av vikt att i prognosperspektiv ta höjd för att händelser kan inträffa som förändrar spelreglerna och de villkor som tidigare gällt inom ett specifikt område. Exempelvis är det inte helt osannolikt att flera flödesvolymerna i rättskedjan förändras påtagligt om straffprocessutredningens förslag genomförs fullt ut. Härutöver kan även helt oförutsedda händelser inträffa.

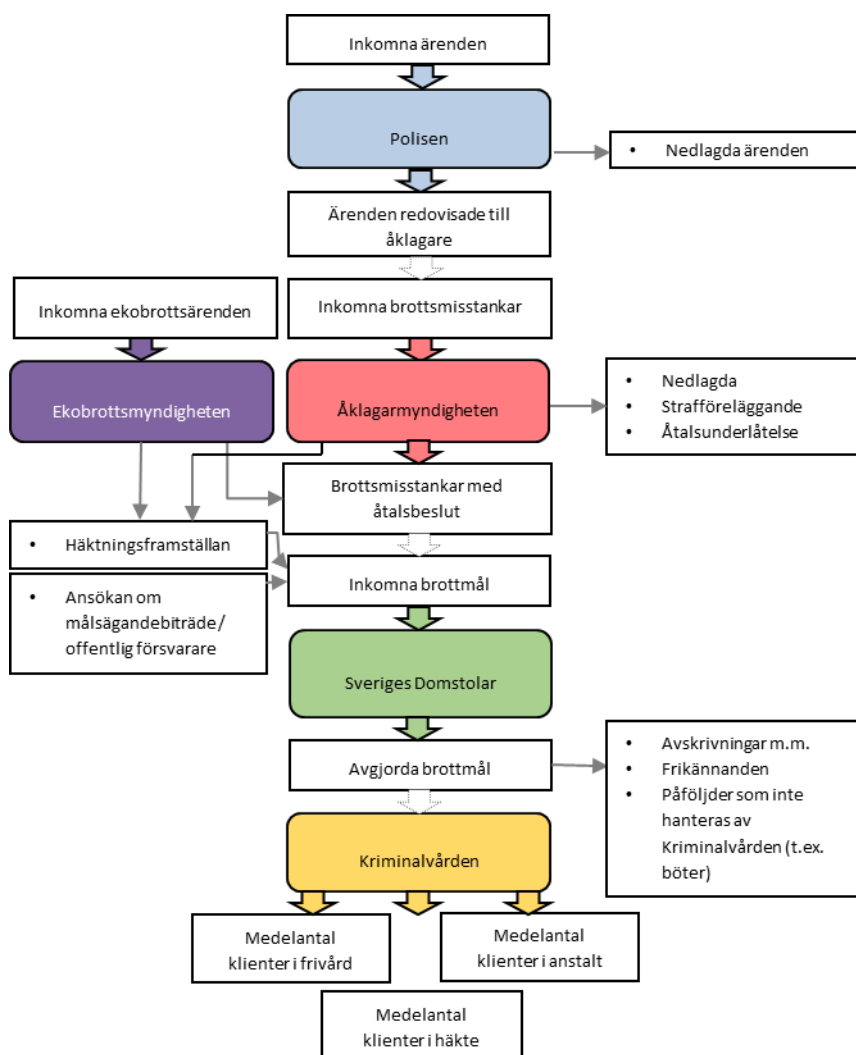
Figur 1. Flödesschema och påverkansfaktorer i rättskedjan

3 VOLYMERNA I RÄTTSKEDJAN

Den grundläggande utgångspunkten för prognoserna är ett avskalat system som utgår från flödet av ärenden genom rättskedjan. Regeringen efterfrågar en gemensam och rättvisande bild av flödet i brottmålsprocessens centrala delar. I rapporten redovisas verksamhetsvolymerna som identifierats som centrala för flödet av brottmål. Definitionen på verksamhetsvolymerna är dock olika i olika delar av rättskedjan, vilket har att göra med att de olika myndigheterna använder olika mått i sin verksamhetsstyrning. Polisen använder ärenden, Åklagarmyndigheten brottsmisstankar, Ekobrottsmyndigheten ärenden och brottsmisstankar, Domstolsverket brottmål och Kriminalvården klienter. Volymerna är uppdelade på inkomna volymer till myndigheten och ärendevolym som förs över till nästa myndighet i rättskedjan. Kriminalvården redovisar, förutom inflöde till Kriminalvården, genomsnittligt antal klienter uppdelade på häkte, anstalt och frivård. I figur 2 illustreras det centrala flödet i rättskedjan med anledning av brott.

Figur 2. Ärendeflödet i rättskedjan.

Värt att notera är att RIF² kan komma att öka möjligheterna att följa ett centralt flöde av brottmål. RIF syftar till att flödet i rättskedjan ska kunna följas fram till domstolarna genom den gemensamma volymenheten brottsmisstankar. Även volymenheten brott kan följas – men inte ända fram till domstolarna. I framtiden, i den mån RIF är utbyggt, och det finns tidsserier om 50–60 månadsvärden, finns det en möjlighet att göra prognoser utifrån likadana volymenheter, vilket kan ge en mer gemensam bild av det centrala brottmålsflödet i rättskedjan – och ge ännu mer samordnade prognoser.

3.1 Flödena inom och mellan myndigheterna

I den inriktning som verkscheferna bestämt för arbetet 2015 ingår att utveckla den gemensamma förmågan att löpande följa och förklara faktorer som påverkar myndigheternas verksamhet samt analysera vilka konsekvenser dessa har för rättsväsendet. I uppdraget har vi därför tagit fram nedanstående flödesbeskrivning.

3.1.1 Polismyndigheten

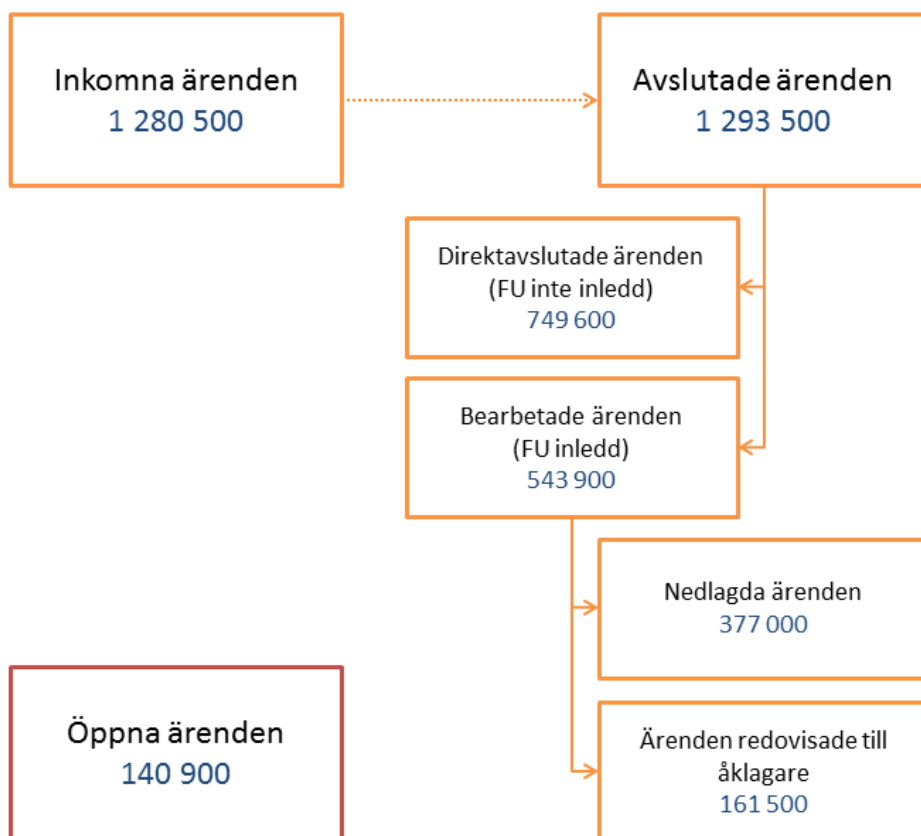
Nedan beskrivs översiktligt, utifrån tillgänglig statistik, hanteringen av verksamhetsvolymerna inom polisen och vad som händer med det som inte går vidare till Åklagarmyndigheten. Den historiska utvecklingen och eventuell påverkan för myndigheterna i rättskedjan beskrivs i avsnittet *Förändringar i ärendeflödet inom polisen (se Polismyndighetens kapitel)*.

Polismyndighetens verksamhetsvolym när det gäller brottsutredningsarbetet består av de brott som kommer till polisens kännedom (genom anmälan eller egeninitierad verksamhet). Polisen använder *antalet ärenden* som mått på dessa volymer, där ett ärende kan innehålla ett eller flera *brott*. Cirka 90 procent av ärendena består dock av endast ett brott. År 2015 uppgår antalet inkomna ärenden till cirka 1 280 500.

Inflödet av ärenden till polisen resulterar antingen i beslut om att *inleda förundersökning* eller i beslut om att *ej inleda förundersökning*. Under år 2015 hade förundersökning inletts i 42 procent av de avslutade ärendena. Av de ärenden där förundersökning inleds kommer de ärenden som förväntas leda till åtal att *redovisas till åklagare* och i den resterande delen *läggs förundersökningen ned*. Dessa delmängder framgår i figur 3. Först när ett ärende med inledd förundersökning *avslutas* definieras det som ett *utrett ärende*. Medan förundersökningen fortfarande pågår är det ett *öppet ärende*. Antalet öppna ärenden vid utgången av 2015 var 140 900. Ett ärende där förundersökning inte inleds kan under en kortare period också vara ett öppet ärende.

² Rättsväsendets gemensamma informationssystem.

Figur 3. En översiktlig bild av ärendeflödet/delmängderna inom polisen 2015.³

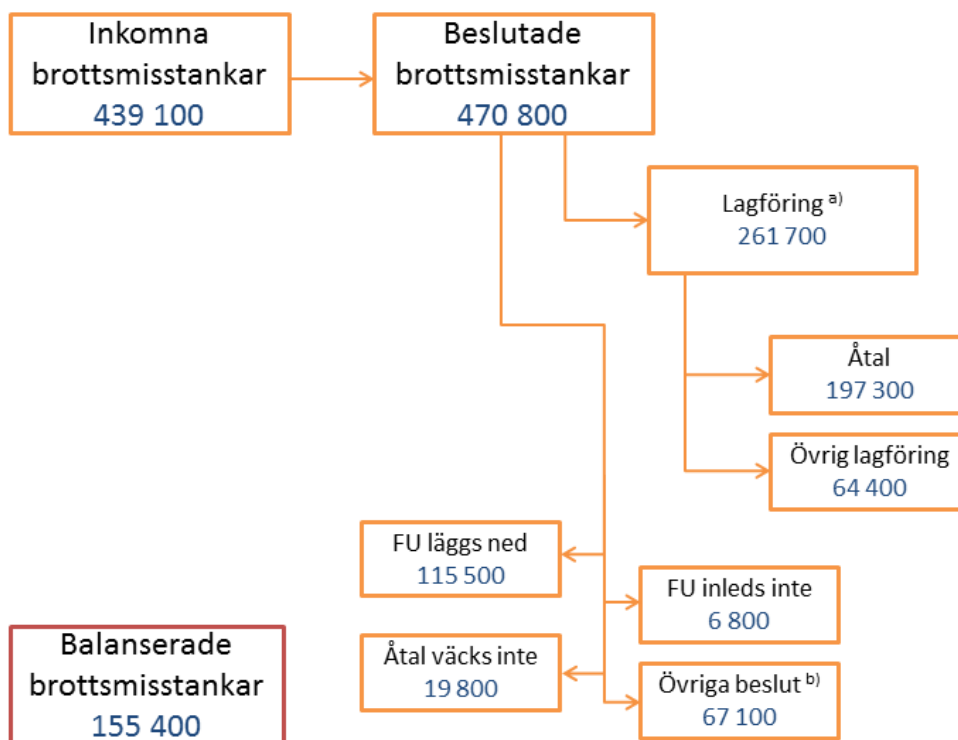
3.1.2 Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndighetens verksamhetsvolymerna följs huvudsakligen upp utifrån brottsmisstankar. De inkomna brottsmisstankarna kommer huvudsakligen från polisen, bearbetas på olika sätt och avslutas med olika typer av beslut. I Åklagarmyndighetens verksamhetsuppföljning används ofta begreppet lagförda brottsmisstankar, vilket inkluderar beslut om åtal, strafföreläggande, åtalsunderlåtelse (inkl. straffvarning) och företagsbot.

De brottsmisstankar som går vidare i rättskedjan är brottsmisstankar med åtalsbeslut. Dessa avser 56 procent lagförda brottsmisstankar och 42 procent av totalt antal beslutade brottsmisstankar. Brottsmisstankar med beslut som inte går vidare i rättskedjan utgör 30 procent och avser beslut om att inte inleda förundersökning, att lägga ner en förundersökning samt inte väcka åtal. Antalet brottsmisstankar i balans den 31 december 2015 var 155 400.

³ Verksamhetsvolymerna är på total nivå och är avrundade till närmaste hundratal. Volymerna är inte identiska med redovisningen i Polismyndighetens prognoser, där några brottskoder exkluderas.

Figur 4. En översiktlig bild av inkomna/beslutade brottsmisstankar inom Åklagarmyndigheten 2015.⁴

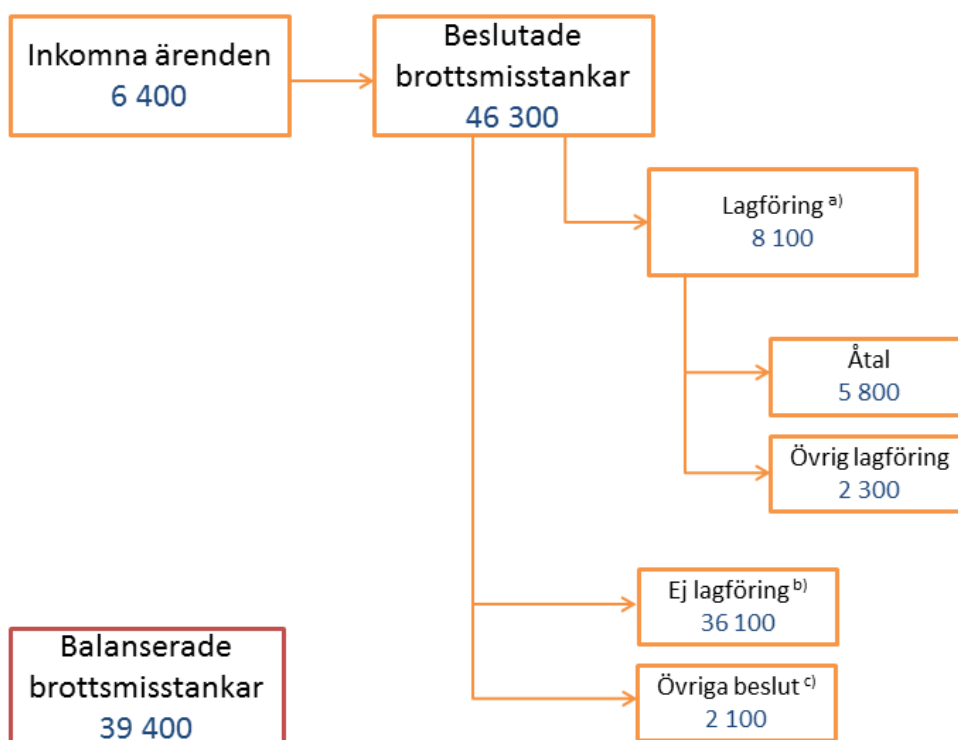
a) Avser besluten strafföreläggande, åtalsunderlåtelse (inkl. straffvarning), företagsbot samt att väcka åtal.
b) Avser beslut av administrativ karaktär, ex borttagande av dubletter samt att FU-ledning ska överlämnas till utredande myndighet.

3.1.3 Ekobrottsmyndigheten

Under 2015 inkom drygt 6 300 ärenden till Ekobrottsmyndigheten. Under året fattades beslut på drygt 46 000 brottsmisstankar. För 17 procent av brottsmisstankarna fattades beslut om lagföring, för 78 procent fattades beslut att ej lagföra, och för resterande 5 procent fattades övriga beslut. Majoriteten av lagföringsbesluten (72 procent) avsåg åtal. De övriga lagföringsbesluten (28 procent) bestod nästan uteslutande av strafförelägganden. De brottsmisstankar som gick vidare i rättskedjan var brottsmisstankar med åtalsbeslut (5 798 stycken). Nedanstående figur illustrerar fördelningen av fattade beslut 2015.

⁴ Volymerna är på total nivå och avrundade till närmaste hundratal.

Figur 5. En översiktlig bild av inkomna/beslutade brottsmisstankar inom Ekobrottsmyndigheten 2015.⁵

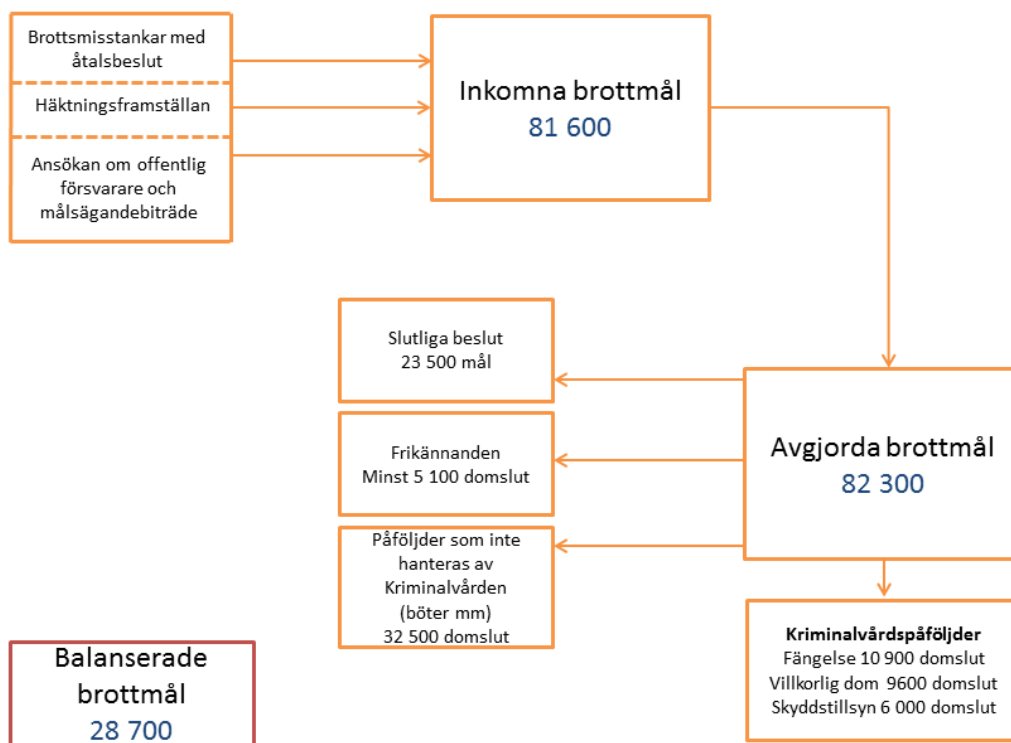
- a) Avser beslut om strafföreläggande, åtalsunderlåtelse samt att väcka åtal.
 b) Avser besluten att inte inleda FU, lägga ner FU samt att inte väcka åtal.
 c) Avser beslut av administrativ karaktär, t.ex borttagande av dubletter samt att FU-ledning ska överlämnas till utredande myndighet.

3.1.4 Sveriges Domstolar

Inflödet till tingsrätterna, som avser verksamhet med anledning av brott, är *inkomna brottmål*. Dessa registreras i huvudsak genom att åtal väcks och därutöver av häktningsframställningar samt ansökan om förordnande av offentlig försvarare och/eller målsägandebiträde. Det förekommer också enskilda åtal eller andra mål som inte initierats av åklagare, men det rör sig om endast några hundratal per år. Stämningsansökningar samt häktningsframställningar kommer således nästan uteslutande från Åklagarmyndigheten respektive Ekobrottsmyndigheten. Ansökan om offentlig försvarare och målsägandebiträde görs av den misstänkte eller brottsoffret. I praktiken kommer i de flesta fall ansökan via de två nämnda myndigheterna eller via polisen. En ansökan om offentlig försvarare och/eller målsägandebiträde kan bifallas eller avslås, i båda fallen registreras ett brottmål genom att ansökan kommer in. En häktningsframställning innehåller ingen stämningsansökan (om åtal väcks kommer den i efterhand) men i princip alltid en ansökan om offentlig försvarare. Ansökan om offentlig försvarare/målsägandebiträde behöver inte ske samtidigt med ingivandet av en stämningsansökan, utan dessa kan inkomma innan eller efter att åtal väckts. Ett brottmål kan därmed innehålla allt från ingen till flera stämningsansökningar, samt flera personer och flera brott. När ett brottmål registrerats läggs det i balans i väntan på avgörande.

⁵ Volymerna är på total nivå och avrundade till närmaste hundratal.

Figur 6. En översiktlig bild av flödet av brottmål 2015 och domslut 2014.⁶

Tingsrätternas utflöde utgörs i huvudsak av domar och slutliga beslut. Det mått som används för att mäta utflödet är antalet *avgjorda brottmål*⁷. Ett inkommet brottmål avgörs således alltid på ett eller annat sätt. Detta gör att inkomna och avgjorda brottmål följs åt väldigt tätt antalsmässigt, eftersom inget "försvinner" på vägen. Hur brottmålen avgörs och vilket utfallet blir styrs av vilken typ av mål det rör sig om, av hur tidigare led i rättskedjan hanterar ärendet (exempelvis om åtal väcks) och av rådande lagstiftning. År 2015 avslutades knappt 70 procent av brottmålen genom dom. De mål som avgörs genom dom resulterar i en påföljd som hanteras av Kriminalvården alternativt en påföljd som inte hanteras av Kriminalvården eller ett frikännande.

Vad avser *påföljder som hanteras av Kriminalvården* var den största posten fängelse 2014. Av cirka 60 700 domslut resulterade cirka 10 900 i en fängelsepåföljd. Därefter följde villkorlig dom, cirka 9 600 domslut, och skyddstillsyn cirka 6 000 domslut. Av de *påföljder som inte hanteras av Kriminalvården* var böter⁸ den absolut största: drygt 29 000 domslut 2014. Böter förekom framförallt för olika former av trafikbrott samt för ringa narkotikabrott och snatteri. Ungdoms-

⁶ Volymerna är på total nivå och avrundade till närmaste hundratal.

⁷ Ett avgjort brottmål kan innehålla inget, ett eller flera domslut. Med domslut avses i lagföringsstatistiken en fällande dom mot en tilltalad i tingsrätten. Till detta tillkommer frikännanden/åtal ogillas. Domslut är den största posten vad avser lagföringsbeslut. De två övriga är godkända strafförelägganden och meddelade åtalsunderlåtelse. Statistik rörande domslut finns i dagsläget tillgängligt t.o.m. 2014, och därmed redovisas 2014 års utfall.

⁸ Knappt hälften av lagföringsbesluten rörande böter utdöms i domstol, en andel som växt de senaste åren på bekostnad av strafförelägganden.

vård och ungdomstjänst som hanteras av socialtjänsten utgjorde knappa 3 000 domslut 2014. Drygt 260 domslut omfattade rättspsykiatrisk vård 2014. Utöver detta finns en övrig post som berör om en person tidigare dömts till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn eller slutna ungdomsvård. Domstolen kan då förordna att den tidigare utdömda påföljden även ska avse nya brott. Denna post utgjorde 2014 knappt 1 700 domslut, varav de flesta bestod av fängelse.

Att ett brottmål avgörs genom slutligt beslut innebär att det i de flesta fall skrivs av. Dessa mål saknar i regel stämningsansökan och målen har ofta registrerats utifrån en ansökan om offentlig försvarare och/eller målsägandebiträde. I knappt 80 procent av brottmålen som avgjordes genom slutligt beslut 2015 hade en offentlig försvarare och/eller ett målsägandebiträde förordnats. Utöver dessa kan tingsrätten ha avslagit en ansökan om förordnande. Målet registreras då som avgjort. Ett slutligt beslut kan också handla om avvisade mål och undanröjande av ordningsbot eller strafföreläggande.

Vad avser *frikännanden*⁹ saknar Domstolsverket statistik kring detta. Enligt uppgifter från Brå fattades 2014 beslut om 5 100 frikännanden, vilket innebär att cirka 8 procent av domsluten enligt lagföringsstatistiken slutade i ett frikännande 2014.

3.1.5 Kriminalvården

Ett av Kriminalvårdens huvuduppdrag är att verkställa de av domstolarna utdömda påföljderna. Utöver det finns Kriminalvården med i tidigare delar av rättskedjan genom till exempel häktesverksamhet, transporter och frivårdens arbete med personutredningar inför dom.

Det är inte samtliga domslut i de avgjorda brottmålen från Sveriges Domstolar som påverkar Kriminalvårdens verksamhet. De domslut som blir aktuella för Kriminalvården är fängelse, skyddstillsyn samt villkorlig dom med samhällstjänst. Inflödet till Kriminalvården under ett år utgörs av personer som påbörjat sin verkställighet utifrån dessa domslut.

Ett domslut med fängelsepåföljd innebär oftast att straffet avtjänas i fängelse, men en person som döms till fängelse i högst sex månader kan erbjudas och sedan ansöka om att avtjäna straffet under intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV), så kallad fotboja. Det är frivården som utreder om den sökandes personliga förhållanden är lämpliga för verkställighetsformen. Inflödet av fängelsedömda fördelade sig år 2015 med 8 600 i anstalt och 1 800 i påbörjad IÖV.

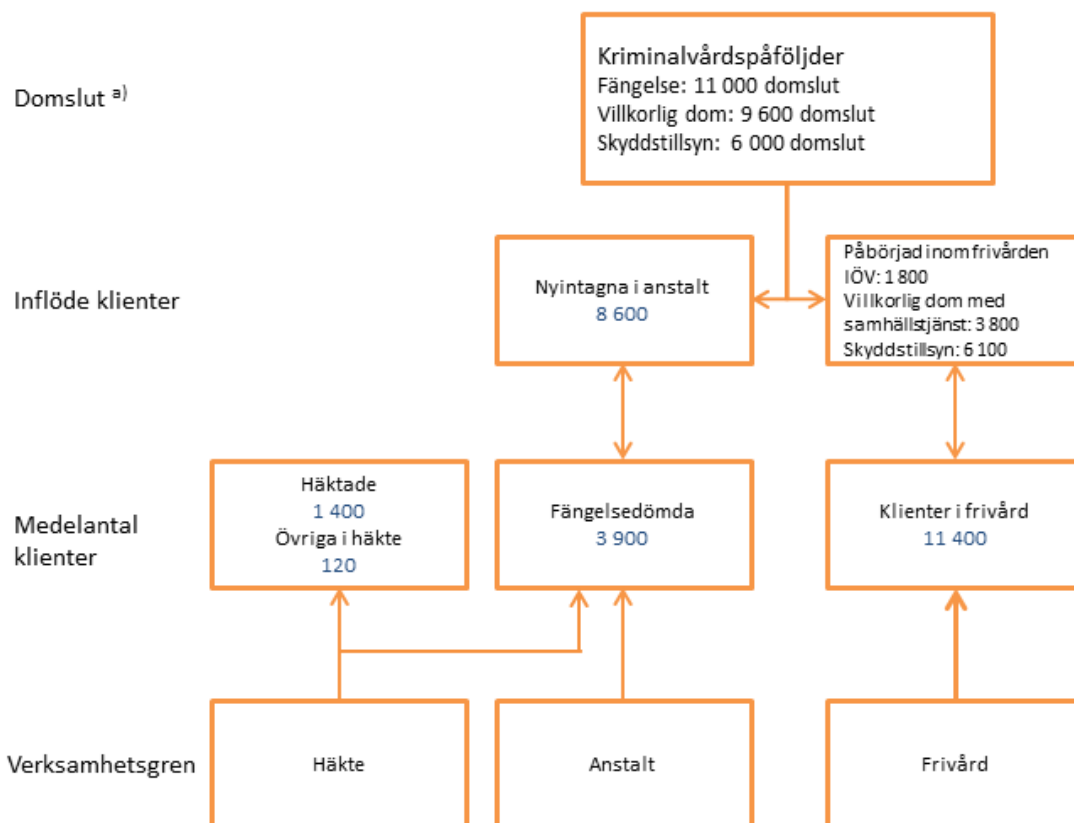
I domsluten med påföljden villkorlig dom är det enbart villkorlig dom *med samhällstjänst* som administreras av Kriminalvården. Dessa utgörs av 3 800 klienter. Kriminalvården ansvarar för att klienten får en plats för sin samhällstjänst samt att en arbetsplan upprättas, men klienten står ej under övervakning.

Den som döms till skyddstillsyn får en prövotid på tre år och övervakas av frivården det första året, vilket innebär att regelbundna kontakter ska upprätthållas mellan klienterna och frivården. Skyddstillsyn kan förenas med föreskrift om samhällstjänst eller särskild behandlingsplan, så kallad kontraktsvård.

⁹ Brå tillhandahåller uppgifter om frikännanden/åtal ogillas. Det är dock inte obligatoriskt för tingsrätterna att skicka dessa uppgifter till Brå, vilket gör att kvaliteten kan vara bristfällig.

Kriminalvårdens verksamhet är indelad i tre verksamhetsgrenar: häkte, anstalt och frivård. I häkte finns främst personer som är häktade, men även exempelvis personer som är gripna/anhållna, personer i förvar enligt utlänningslagen och verkställighetsfall¹⁰. I anstalt verkställs fängelsestraff och inom frivården verkställs frivårdspåföljderna skyddstillsyn och villkorlig dom med samhällstjänst samt fängelsestraff som avtjänas med IÖV. Frivården står även för övervakningen vid villkorlig frigivning och utlussåtgärderna halvvägshus och utökad frigång.

Figur 7. En översiktlig bild av inflödet av klienter samt medelbeläggningen 2015 i Kriminalvården.

a) Domslut avser år 2014 enligt Kriminalstatistiken. Inflöde och medelantal avser år 2015.

I stället för utflöde redovisar Kriminalvården medelantalet klienter i denna rapport. Medelantalet klienter i prognoserna kategoriseras som häktade, övriga i häkte, fängelsedömda och klienter i frivård och är inte att förväxla med Kriminalvårdens olika verksamhetsgrenar. Medelantalet *häktade* är det genomsnittliga antalet personer skäligen eller på sannolika skäl misstänkta för brott och var år 2015 1 400 klienter. *Övriga i häkte* avser övriga personer i häkte exklusive verkställighetsfall, vilket motsvarade 120 klienter år 2015. De klienter som verkställer fängelsestraff i häkte, så kallade verkställighetsfall, utgör gruppen *fängelsedömda* i prognoserna tillsammans

¹⁰ Klienter som verkställer fängelsestraff i häkte.

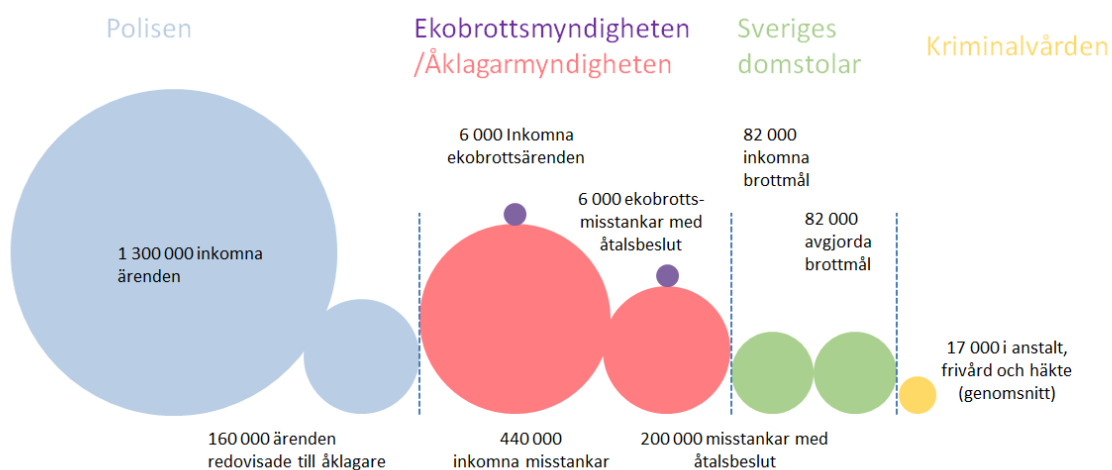
med klienter som avtjänar fängelsestraff i anstalt. Medelantalet fängelsedömda år 2015 var 3 900 klienter.

Medelantalet klienter i frivård utgörs av klienter med skyddstillsyn, villkorlig dom med samhällstjänst, klienter som avtjänar fängelsestraff med IÖV, villkorligt frigivna, utökad frigång samt halvvägshus. År 2015 var dessa 11 400 klienter.

3.1.6 De centrala volymernas storlek

Som tidigare nämnts skiljer sig volymenheterna åt mellan myndigheterna. De olika enheterna som används är ärenden, brottsmisstankar, brottmål respektive antal klienter. Volymernas storlek skiljer sig åt, vilket visas i figur 8. De inbördes förhållandena bör dock tolkas med viss försiktighet. Figuren indikerar dock att volymerna är större i början av kedjan och mindre i kedjans senare del.

Figur 8. Ärendevolymer i rättskedjan 2015

4 METODER SOM ANVÄNTS FÖR ATT TA FRAM PROGNOSENA

För att samordna processen att ta fram prognoser används en gemensam process för framtagande av prognoser. I figur 9 beskrivs vilka utgångspunkter, processteg och metoder som använts i prognosarbetet. Beskrivningen är översiktlig och förenklad, och i viss grad skiljer sig också tillvägagångssättet mellan myndigheterna.¹¹

I det *första* steget tas rent statistiska prognoser fram för de tidsserier som beskriver ärendevolymer i modellen. Prognoserna görs för fyra år framåt i tiden. I denna del är uppgiften att få ut så mycket information som möjligt från tidsserierna. Processteget resulterar i grundläggande och rent statistiska prognoser över de volymer som ingår i prognossamarbetet, från inflödet av ärenden till polisen till antalet personer i de tre verksamhetsgrenarna inom Kriminalvården.

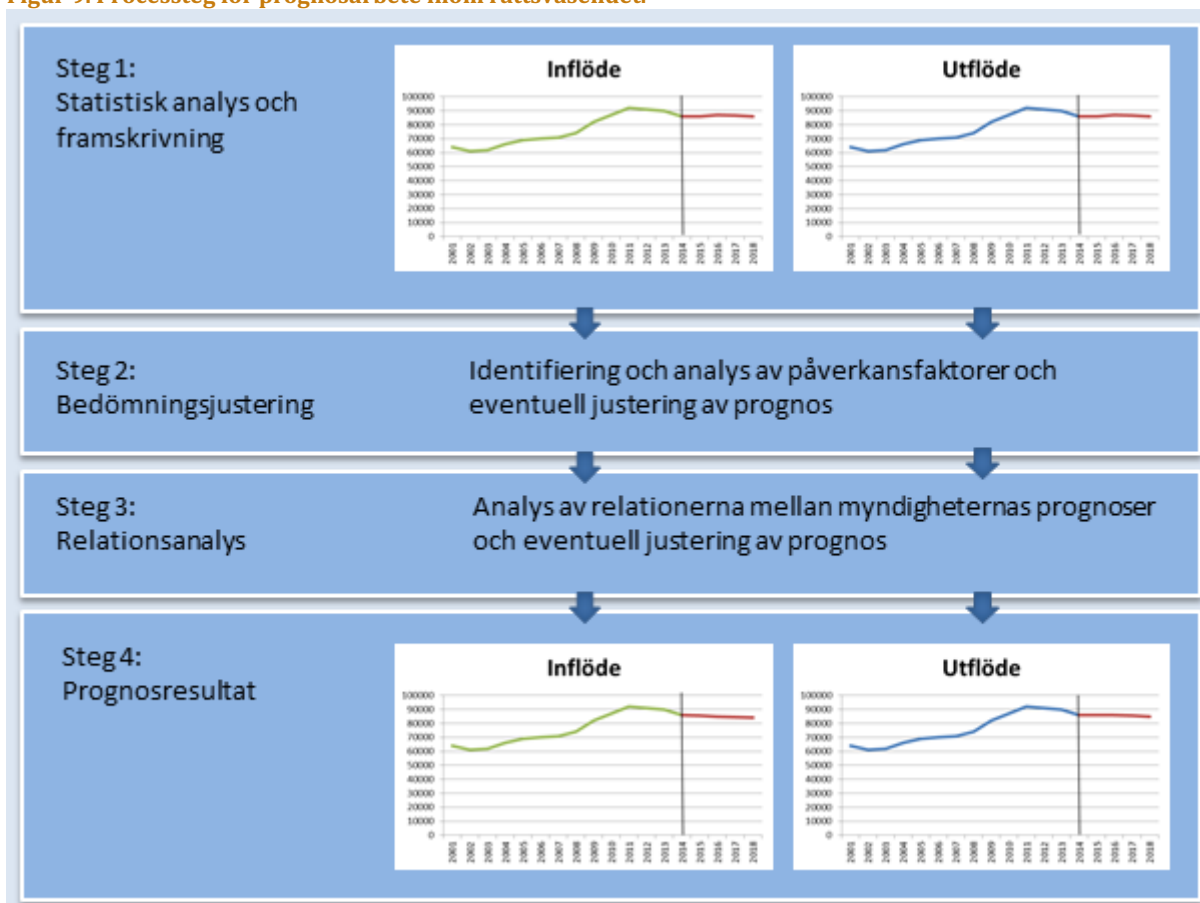
I steg *två* analyseras vilka faktorer som kan antas påverka ärendevolymer under de närmaste åren. Analyserna i detta steg grundar sig på faktaunderlag som utredningar och planeringsdokument av olika slag, liksom på bedömningar från sakkunniga i och utanför arbetsgruppen. Faktorer som bedöms som relevanta tolkas i ljuset av om de kan antas påverka ärendevolymer under den kommande fyraårsperioden, utöver vad som framgår av de statistiska prognoserna. Om så bedöms vara fallet justeras de rent statistiska prognoserna.

I steg *tre* kontrolleras prognoserna för relationen till tidigare led¹². På så sätt blir prognoserna mer samordnade och ger en mer gemensam bild av det centrala flödet av brottmål i rättsväsendet. Vid ologiska relationer mellan verksamhetsvolymerna görs justeringar. I steg *fyra* är prognoserna klara.

¹¹ Bland annat använder Åklagarmyndigheten en så kallad beräkningsmodell, som kräver ett annat tillvägagångssätt.

¹² I några fall beaktas relationerna redan i steg 1. I vissa fall finns relationerna inbyggda i de statistiska modellerna.

Figur 9. Processteg för prognosarbete inom rättsväsendet.

4.1.1 Prognoser med betydande osäkerhet

I rapporten redovisas prognoser över flera olika verksamhetsvolymmer. Prognoserna ger en för-
aning om hur volymerna kan utvecklas baserat på historisk utveckling. I myndigheternas re-
spektive kapitel illustreras osäkerheten i prognoserna genom osäkerhetsintervall för de mest
centrala prognoserna. Intervallen visar en övre och en undre osäkerhetsgräns kring prognos-
värdet.¹³ Om tidsserien varierar mycket, blir prognosen i regel osäkrare. En serie som går lite
upp och lite ned är alltså svårare att prognosticera än en serie som varierar litegrann kring ett
stabil medelvärde eller kring en trend. Speciellt osäkra är tidsserier som innehåller mycket
slumpmässig variation. I rapporten används i regel 95-procentiga osäkerhetsintervall, vilket lite
förenklat kan beskrivas som att sannolikheten är 0.95 att intervallet täcker det verkliga utfallet.
Osäkerheten är i regel större för långsiktiga prognoser än för kortsiktiga prognoser. Prognoser
på ett års sikt slår ofta mindre fel än prognoser på fyra års sikt.

I många fall beaktar intervallen olika osäkerhetsfaktorer såsom politiska beslut, lagförändringar,
organisationsförändringar, internstyrning och prioriteringar. Intervallen påverkas också av
andra faktorer, som till exempel hur mycket tidsserien historiskt har varierat, vilken prognos-
modell som använts, slumpmässigheten i variationen och vilken säkerhetsnivå som valts.

¹³ Detta förutsatt att osäkerhetsfaktorerna återspeglas i tidsseriernas variation, I vissa fall beaktas inte osäkerheten
fullt ut i intervallen, till exempel om en *exceptionellt stor* in- eller omvärldsförändring inträffar, som inte återspeglas i
tidsserien. I detta fall riskerar osäkerhetsintervallet inte fullt ut beakta osäkerheten.

Det hade varit angeläget att använda teoretiskt utprovade prediktionsintervall, men av olika anledningar har det inte varit möjligt för alla prognoser. I regel används olika typer av osäkerhetsintervall, som kan ses som beräkningar av osäkerheten. Osäkerhetsintervallen gör ändå att läsaren får en bild av osäkerheten. Bedömningen är att intervallen, trots att de inte är helt teoretiskt förankrade, ger en bättre bild av prognosernas osäkerhet än alternativet – att inte presentera osäkerhetsintervall.

I det sista kapitlet följs tidigare prognoser upp, vilket ger information om osäkerheten ur ett bakåtblickande perspektiv.

5 POLISMYNDIGHETEN

5.1 Bakgrund

Polismyndigheten är den första länken i rättskedjan. Inflödet till polisen (inkomna ärenden) bearbetas på olika sätt för att sedan resultera i ett utflöde (ärenden redovisade till åklagare) som levereras till nästa länk i rättskedjan, Åklagarmyndigheten. Inflödet består till största delen sådant som anmäls av målsägare, och påverkas såväl av faktisk brottslighet som av anmälningsbenägenhet. Därtill kommer så kallad egeninitierad verksamhet, till exempel trafik- och narkotikabrott, där det är polisens egna aktiviteter som huvudsakligen påverkar inflödets omfattning.

5.2 Historisk utveckling

Under perioden 2004–2015 ökade inflödet med cirka 85 900 inkomna ärenden, vilket är en ökning på drygt 7 procent. Under samma period minskade utflödet med cirka 20 100 ärenden redovisade till åklagare, vilket är en minskning med drygt 11 procent.

Sett över tid är flödet av inkomna och avslutade ärenden relativt konstant. Ungefär lika många ärenden som inkommer till polisen under ett år avslutas också under ett år.

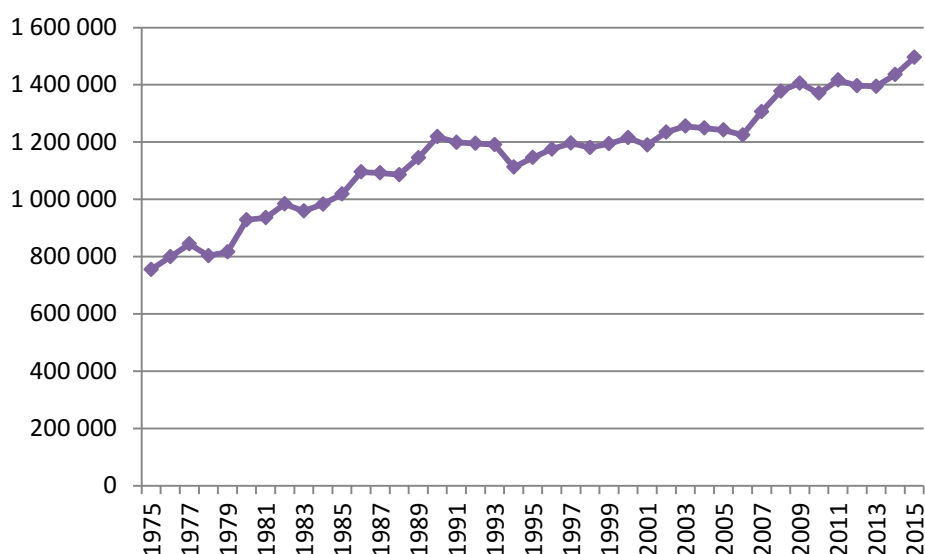
I ett längre perspektiv kan utvecklingen av antalet anmälda brott ge en bild av inflödet till polisen under perioden 1975–2015¹⁴, vilket framgår av Figur 10. Den långsiktiga trenden har varit uppåtgående under hela perioden, trots tillfälliga nedgångar under några eller enstaka år. Antalet anmälda brott har i det närmaste fördubblats, från drygt 755 000 anmälda brott 1975 till närmare 1 496 000 anmälda brott 2015. Även i förhållande till den befolkningsökning som ägt rum under samma period har antalet anmälda brott ökat. År 1975 anmäldes drygt 9 000 brott per 100 000 invånare, medan motsvarande antal 2015 var drygt 15 000 anmälda brott per 100 000 invånare.

Prognosen indikerar att inflödet av inkomna ärenden kommer att vara i det närmaste oförändrat, med 1 262 810 ärenden 2015 och 1 258 700 ärenden 2019.

För utflödet, i form av antal ärenden redovisade till åklagare, indikerar prognosen en minskning med 9 procent, från 160 987 ärenden 2015 till 146 800 ärenden 2019.

¹⁴ Statistiken över antalet anmälda brott för 2015 är preliminär.

Figur 10. Antal anmälda brott, år 1975–2015. Källa: Brottsförebyggande rådet (Brå).

5.2.1 Faktorer bakom den minskande ärenderedovisningen

Från och med år 2009 vände kurvan nedåt vad avser antalet redovisade ärenden till åklagare. Denna nedgång har fortsatt t.o.m. 2015. Mellan 2007 och 2010 anställdes 5 000 nya poliser, vilket har bedömts kunna påverka produktiviteten i utredningsverksamheten under några år därefter. I polisens årsredovisningar åren 2009–2014¹⁵ nämns att resultatnedgången kan ha orsakats av

- att brotten i sig har blivit svårare att klara upp (t.ex. bedrägeri och inbrott, men även ofredande, olaga hot, våldsbrott och övriga brott mot person)
- att det ställs högre krav på bland annat teknisk bevisning från domstol
- den minskade resurstiden för UL¹⁶-verksamhet (annan polisverksamhet konkurrerar)
- ombildningen till en polismyndighet den 1 januari 2015.

Förutom omställningen med anledning av omorganisationen inom polisen har verksamheten under 2015 påverkats av de händelser och förändringar som inträffat i samhället. Den höjda terrorberedskapen, gränskontrollerna och tillsynen vid asylboenden innebär sammantaget en ökad belastning som bland annat medfört att resurser har omfördelats för att klara de utökade uppdragen. Detta kan under vissa perioder ha påverkat ärendeinflödet för vissa ingripandebrott, i första hand narkotikabrott, som har minskat under hösten 2015.

I Brås rapport 2015:17¹⁷ konstateras att möjligheten att förundersökningsbegränsa ett brott har använts i något större utsträckning under den undersökta tiden. Den sammantagna slutsatsen är dock att detta inte kan förklara minskningen av antalet personupplärade brott sedan 2011, annat än i relativt liten utsträckning.

¹⁵ Några av områdena har även behandlats i tidigare års prognosrapporter.

¹⁶ Utredning och lagföring.

¹⁷ *Utvecklingen av förundersökningsbegränsning 2006–2014* (Brottsförebyggande rådet 2015).

5.2.2 Förändringar i ärendeflödet inom polisen

Stora procentuella förändringar över tid i antalet ärenden för delvolymerna i ärendeflödet hos polisen, se avsnittet *Volymerna i rättskedjan*, kan påverka Polismyndighetens interna arbetsbelastning. För de nästkommande leden i rättskedjan kan det vara av intresse att följa sådana förändringar, särskilt för de brottskategorier som utgör stora volymer av det som går vidare i hela eller delar av rättskedjan, såsom våldsbrott, trafikbrott, narkotikabrott och tillgrepp i butik.

Minskningen av antalet redovisade ärenden till åklagare som började 2009 är störst för brottskategorierna trafikbrott, narkotikabrott och våldsbrott.

Statistik för åren 2011–2015 visar att förändringar skett över tid när det gäller på vilket sätt ärendena har avslutats. Det har inletts förundersökning i färre antal ärenden och fler förundersökningar har lagts ned.

Den antalsmässiga ökningen när det gäller ärenden där *förundersökning inte inletts* är påtagligt stor när det gäller brottskategorierna bedrägeribrott m.m. men även stor när det gäller skadegörelsebrott och övriga brott mot person (vilken innehåller brottstyper som ärekränkingsbrott, förtal och förolämpning).

För brottskategorierna bedrägeribrott m.m. och trafikbrott har ökningen av antalet *nedlagda förundersökningar* varit särskilt stor. Detsamma gäller för tillgreppsbrott (exkl. i butik). Ärendemängderna för dessa ärenden (på total nivå) framgår av Tabell 10.

Tabell 10. Utveckling av antalet ärenden där förundersökning ej inletts samt där inledd förundersökning lagts ned, 2011–2015.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015
Förundersökning ej inledd	679 600	658 800	681 100	695 800	749 600
Nedlagda ärenden (förundersökning inledd)	349 500	354 300	349 000	391 700	377 000

Detta kan sammantaget förklara den minskade ärenderedovisningen, men kan också vara en konsekvens av att ärendeflödet ökat kraftigt inom vissa brottskategorier (bedrägeribrott m.m. och skadegörelsebrott) i slutet av denna period. Det gäller i vart fall under 2015, då den relativt stora ökningen av inkomna ärenden för skadegörelsebrott och bedrägeribrott m.m. resulterat i att ärenden i större omfattning lagts ned utan att förundersökning inletts. Förändringarna i ärendeflödet inom polisen kan troligtvis också förklaras av det som inledningsvis nämns i punktsatserna ovan.

Det finns indikationer på att hanteringen av ärenden inom polisen har förändrats. Effektiviserade arbetsmetoder och it-utveckling har bidragit till att flera brottsmisstankar mot en och samma person i större utsträckning än tidigare redovisas i ett samlat ärende. Detta skulle utgöra ytterligare en förklaring till att antalet ärenden redovisade till åklagare minskar, åtminstone för vissa brottskategorier. Några tydliga tecken på detta har ännu inte visat sig i statistiken på nationell nivå, men detta kommer att följas och utredas vidare.

5.2.3 Fördjupad redovisning av inflödet för brott mot person

Polisens brottskategori *brott mot person* består av brottskategorierna *våldsbrott* och *övriga brott mot person*. I syfte att tydliggöra eventuella belastningsmässiga förskjutningar i rättskedjan, har denna kategori delats in i de tre underkategorierna *grov*, *normal* och *ringa*. Förenklat kan sägas att ärenden av grov respektive normal grad består av våldsbrott, medan ärenden av ringa grad

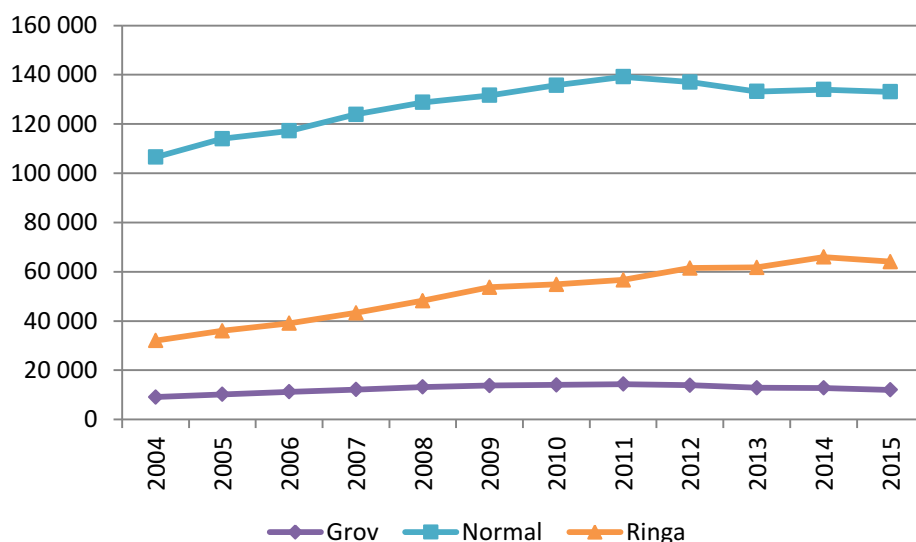
utgörs av övriga brott mot person. Det finns tydliga skillnader mellan brottstypernas allvarlighetsgrad. Även om utredningsförutsättningarna och allvarlighetsgraden inom respektive underkategori varierar, finns ändå en tydlig genomsnittlig skillnad mellan underkategorierna. I Tabell 11 redovisas utfallet för 2011–2015.

Tabell 11. Antal inkomna ärenden för våldsbrott och övriga brott mot person 2011–2015, indelat i tre kategorier.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015	Andel av totalt 2011	Andel av totalt 2015
Grov	14 372	13 936	12 869	12 790	12 012	7 %	6 %
Normal	139 184	137 033	133 188	133 947	133 076	66 %	64 %
Ringa	56 667	61 472	61 745	65 794	64 071	27 %	31 %
Totalt	210 223	212 441	207 802	214 546	208 993	100 %	100 %

Inflödet har totalt minskat med cirka 1 200 ärenden mellan 2011 och 2015. Detta motsvarar en minskning på drygt 0,5 procent. Av det totala antalet ärenden utgör de ringa ärendena en allt större del, medan ärenden av grov och normal grad minskar i andel. Proportionerna mellan kategorierna har förändrats genom en relativt stor ökning för antalet ringa ärenden (14 %), medan ärenden av normalgraden har minskat med 4 procent och de grova ärendena minskat med 16 procent.

Figur 11. Antal inkomna ärenden för våldsbrott och övriga brott mot person 2004–2015, indelat i tre kategorier

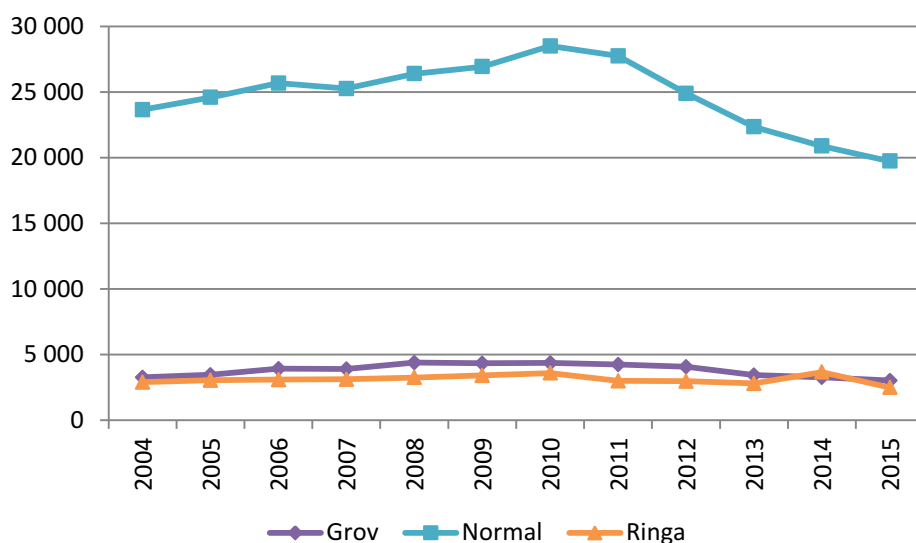
5.2.4 Fördjupad redovisning av utflödet för brott mot person

Utflödet för våldsbrott och övriga brott mot person har totalt sett minskat med närmare 28 procent sedan 2011. Antalsmässigt är det framför allt ärenden av normalgraden som har en minskad redovisning till åklagare, då dessa har minskat med cirka 8 000 ärenden. Detta är en procentuell minskning på 29 procent. Även de grova ärendena har en procentuell minskning på 29 procent. De ringa ärendena har en antalsmässig minskning på knappt 500 ärenden, vilket är en procentuell minskning på 17 procent. Proportionerna mellan kategorierna har förändrats i relativt liten utsträckning. De ringa ärendena utgör en något större andel av det totala antalet ärenden, medan ärenden av normalgraden utgör en något mindre andel. De grova ärendenas andel är oförändrad.

Tabell 12. Antal ärenden redovisade till åklagare för våldsbrott och övriga brott mot person 2010–2014, indelat i tre kategorier.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015	Andel av totalt 2011	Andel av totalt 2015
Grov	4 246	4 074	3 432	3 227	3 023	12 %	12 %
Normal	27 739	24 889	22 341	20 682	19 734	79 %	78 %
Ringa	2 996	2 980	2 805	3 629	2 499	9 %	10 %
Totalt	34 981	31 943	28 578	27 538	25 256	100 %	100 %

Figur 12. Antal redovisade ärenden till åklagare för våldsbrott och övriga brott mot person 2005–2014, indelat i tre kategorier.

5.3 Metod

De data som används för prognoserna är statistiska uppgifter om inkomna ärenden (inflöde) och ärenden redovisade till åklagare (utflöde). Brottskategorierna utgörs, med ett fåtal undantag (se nedan), av den indelning som används i polisens löpande verksamhetsuppföljning.

Uppgifter om inkomna ärenden och ärenden redovisade till åklagare har tagits fram ur polisens system för verksamhetsuppföljning (VUP). Tidsserien utgörs av helårsdata under perioden 2004–2015.

Till skillnad från förra årets prognoser, men i likhet med de prognoser som gjordes åren dessförinnan, har årets prognoser gjorts per brottskategori. De totala prognoserna för in- respektive utflöde är sammanslagningar av de prognoser som gjorts för varje brottskategori. Rimlighetsbedömningar av de statistiska framskrivningarna har gjorts i samarbete med sakkunniga inom myndigheten.

Liksom förra året har brottskoderna 3006 (*smitning*) och 3161 (*övriga trafikbrott där fängelse ingår i straffskalan*) uteslutits ur trafikbrottskategorin i årets prognoser.¹⁸ Brottskod 9001 (öv-

¹⁸ Brottskoderna 3006 och 3161 har tagits bort ur trafikbrottskategorin på grund av förändrad registreringspraxis. Det gör att dessa två brottskategorier innehåller betydligt fler ärenden under 2014 och 2015 än tidigare år. En bety-

riga brott mot specialstraffrätten där endast böter ingår i straffskalan), som normalt hör hemma i brottskategorin *övriga specialstraffrättsliga brott*, har placerats i brottskategorin *trafikbrott*.¹⁹

I de fall den historiska utvecklingen är relativt oförändrad eller när det inte finns någon tydlig trend i de senaste årens utveckling har en konstant modell använts, i både in- och utflödesprognoserna. Modellen innebär att det senaste årets värde (i detta fall 2015 års värde) utgör prognosvärdena för 2016–2019. Övriga prognosmodeller som använts är Holt's exponentiella utjämning – en modell som baseras på den historiska utvecklingen men där de senaste utfallen får större inverkan än de tidigare. För utflödet har även en linjär modell använts för några brottskategorier, liksom en modell där den procentuella skillnaden mellan 2014 och 2015 har applicerats på de prognostiserade värdena.

I en elektronisk bilaga på www.bra.se finns dataunderlagen och en mer detaljerad redovisning av de statistiska modellerna tillgängliga.

dande del av dessa rör icke-brottsliga händelser, som tidigare inte registrerats under någon brottskod alls. Jämförbarhet över tid bedöms därmed inte som möjlig, varför de i stället tagits bort helt.

¹⁹ I samband med att polisens trafikdiarium (T-RAR) skulle stängas skedde i slutet av 2013 en förändring i hur trafikbrott registrerades. De trafikförseelser som tidigare registrerats med egna brottskoder (exempelvis hastighetsöverträdelse och bilbältesbrott) registrerades i stället under brottskod 9001. Dessa trafikbrott kan därmed inte särskiljas från övriga brott som registreras under brottskod 9001. Bedömningen är dock att brottskod 9001 under 2014 och 2015 övervägande bestod av trafikbrott, varför den i stället placerats i brottskategorin trafikbrott.

5.4 Prognos över inflödet

Prognosen indikerar att antalet inkomna ärenden kommer att minska från 1 262 810 till 1 258 700 mellan 2015 och 2019, vilket är en minskning med knappt 0,5 procent. Att prognosen indikerar en minskning har att göra med att inflödet var betydligt högre 2015 än 2014. I förhållande till 2014 års inflöde förväntas inflödet i stället öka med 2 procent under prognosperioden.

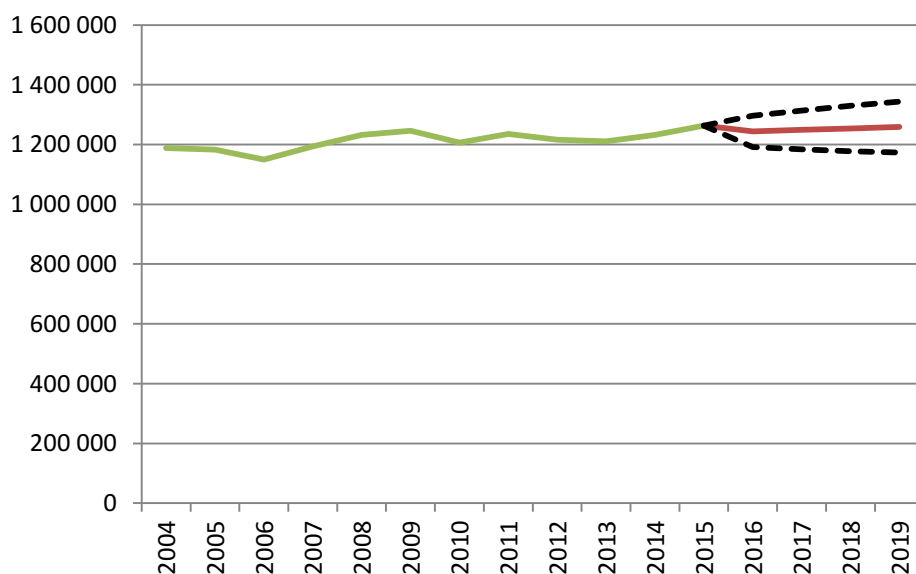
Tabell 13. Prognos över antal inkomna ärenden 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Våldsbrott	136 875	131 256	123 773	126 673	125 418	125 400	125 400	125 400	125 400
Övriga brott mot person	73 373	81 235	84 029	86 083	83 741	83 700	83 700	83 700	83 700
Skadegörelsebrott	151 950	134 934	128 523	137 735	178 919	140 000	140 000	140 000	140 000
Tillgreppsbrott (exkl. i butik)	449 880	440 249	452 998	458 616	442 049	446 200	440 200	434 100	428 100
Narkotikabrott	54 209	54 224	55 237	52 953	49 688	49 700	49 700	49 700	49 700
Trafikbrott*	130 955	120 982	114 207	117 853	122 472	122 500	122 500	122 500	122 500
Tillgrepp i butik	58 757	56 568	45 276	45 397	46 483	46 500	46 500	46 500	46 500
Bedrägeribrott m.m.	110 878	127 032	138 011	139 136	149 304	164 900	175 600	186 400	197 100
Övriga BrB- brott	41 756	44 164	44 986	44 234	40 471	40 500	40 500	40 500	40 500
Övr. specialstraffrättsliga brott	27 044	25 396	23 768	24 068	24 265	24 500	24 700	25 000	25 200
Totalsumma	1 235 677	1 216 040	1 210 808	1 232 748	1 262 810	1 243 800	1 248 800	1 253 700	1 258 700
Förändring i antal	29 324	-19 637	-5 232	21 940	30 062	-19 010	5 000	4 900	5 000
Förändring i procent	2 %	-2 %	0 %	2 %	2 %	-2 %	0 %	0 %	0 %
Akkumulerad förändring i antal jfr 2015						-19 010	-14 010	-9 110	-4 110
Akkumulerad förändring i procent jfr 2015						-2 %	-1 %	-1 %	0 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste hundratal.

*Inklusive brottskod 9001, som normalt ingår i brottskategorin *övriga specialstraffrättsliga brott*.

Figur 13. Antal inkomna ärenden 2004–2015 samt prognos 2016–2019 med 95-procentigt osäkerhetsintervall.

Den brottskategori som förväntas bidra mest till minskningen mellan 2015 och 2019 är *skadegörelsebrott*. Detta för att den kraftiga ökningen som skedde 2015 i nuläget inte betraktas som en bestående nivåhöjning och prognosen ligger mer i linje med utfallet 2014. För skadegörelsebrotten är det framför allt två brottskoder som står för den totala ökningen under 2015: klotter i kollektivtrafiken (brottskod 1208) och övrigt klotter, ej mot kollektivtrafik (1209). Därtill är det i princip endast två regioner som står för denna ökning (Stockholm och Väst). En närmare analys visar att förfarings sättet hos främst kollektivtrafikföretag och kommuner under 2015 har varit att samla stora mängder brott på hög för att sedan anmäla en stor mängd ärenden i klump. Detta gör att det ofta gått en viss tid från det att brottet ägde rum till dess att det anmäldes. Det finns indikationer på att en del av de skadegörelsebrottsärenden som inkom till polisen under 2015 rörde brott som ägde rum 2014 eller möjligtvis ännu tidigare. I dessa ärenden finns mycket begränsad information av värde för en eventuell utredning, varför de oftast läggs ned. Baserat på tidigare erfarenheter antas inte detta förfarings sätt fortgå i längden, utan antalet inkomna skadegörelsebrott förväntas under prognosperioden återgå till en lägre nivå än 2015 års nivå.

När det gäller *narkotikabrott* skedde en minskning av inflödet under senare delen av 2015. Detta antas bero på att området nedprioriterats till förmån för de resursförstärkningar som gjorts i samband med migrantströmmarna. Minskningen mellan 2014 och 2015 betraktas därför i nuläget som en nivå-sänkning av engångskaraktär och inte som en indikation på att inflödet kommer att minska i liknande utsträckning under prognosperioden.

För brottskategorin *bedrägeribrott m.m.* förväntas inflödet fortsätta att öka under prognosperioden. Bedrägeribrotten utgör en allt större del av det totala antalet anmälda brott och får därmed en allt större påverkan på utredningsresultatet. Under 2015 är det endast en brottskod (0901 – datorbedrägeri) som står för hela ökningen. Det brottsmodus som ökningen främst avser är datorbedrägeri med så kallat "card not present", CNP. Detta innebär att kreditkorts-uppgifter används för transaktioner på internet trots att bedragaren inte har tillgång till det fysiska kortet utan kommit över kortuppgifterna på annat sätt. Många av dessa transaktioner sker i andra länder än Sverige och i princip alla ärenden läggs ner, eftersom utredningsbar information saknas. Utvecklingen av dessa bedrägeribrott bedöms fortsätta öka, såvida inga åtgärder som kan försvåra dem vidtas.

Enligt polisens nationella bedrägericenter (NBC) är det få delar av denna ökande brottslighet som kan påverkas av polisen. Det polisen framför allt kan göra är att söka upp och stänga ner de webbplatser där kreditkortnummerserier säljs (så kallade *carding sites*). I övrigt är det andra aktörer som behöver agera för att minska brottsligheten. Det kan exempelvis handla om att nät-handelsföretag inför ytterligare säkerhetsåtgärder vid betalning. Detta vägs emellertid mot de marknadsmässiga effekterna av att det blir mindre enkelt och snabbt för kunden att handla.

Utöver redan nämnda brottskategorier förväntas även *tillgreppsbrott (exkl. i butik)* fortsätta att minska i stor utsträckning.

5.5 Prognos över utflödet

För utflödet, det vill säga antalet ärenden redovisade till åklagare, indikerar prognosen ett fortsatt minskande utfall under 2016–2019. Prognosen indikerar att utflödet kommer att minska från knappt 159 400 ärenden 2015 till 146 800 ärenden 2019, vilket motsvarar en minskning på cirka 9 procent.

För de flesta brottskategorier förväntas utfallet under perioden 2016–2019 att minska eller vara oförändrat. Det är endast inom brottskategorin *bedrägeribrott m.m.* som utfallet förväntas öka, vilket är i linje med de senaste årens utveckling.

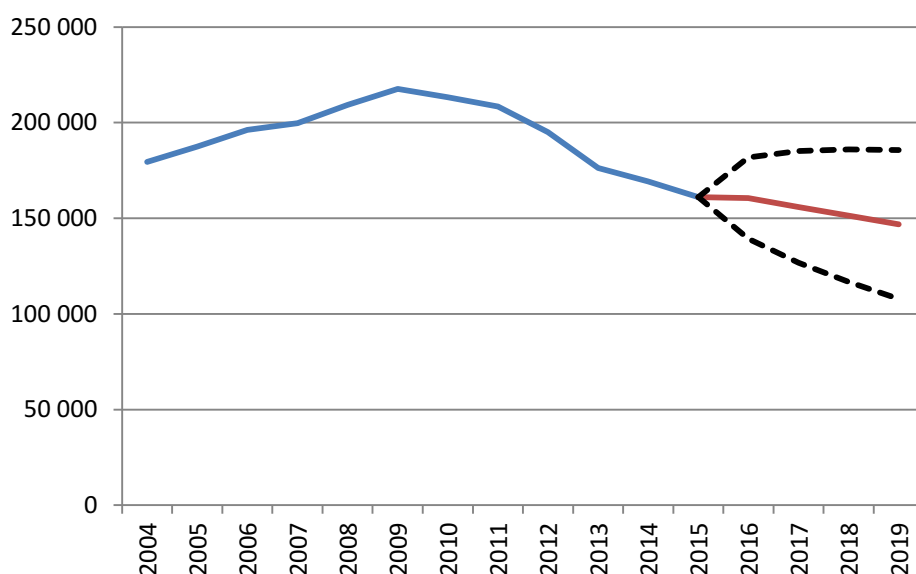
Tabell 14. Prognos över antalet ärenden redovisade till åklagare 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Våldsbrott	29 890	26 838	23 408	21 900	20 331	21 000	19 900	18 700	17 600
Övriga brott mot person	5 098	5 108	5 170	5 910	4 925	4 900	4 900	4 900	4 900
Skadegörelsebrott	6 009	5 344	4 585	4 038	3 695	3 400	3 100	2 800	2 600
Tillgreppsbrott (exkl. i butik)	14 463	13 985	11 788	11 148	10 775	10 800	10 200	9 700	9 100
Narkotikabrott	37 083	36 500	33 640	32 207	30 265	28 400	26 500	24 700	22 800
Trafikbrott*	58 109	53 059	44 786	42 066	41 161	40 300	39 400	38 600	37 700
Tillgrepp i butik	28 304	26 431	22 941	23 480	23 543	23 100	22 700	22 200	21 800
Bedrägeribrott m.m.	12 785	12 211	14 049	15 911	14 015	16 400	17 200	18 000	18 800
Övriga BrB- brott	6 767	6 544	5 963	5 435	4 786	4 900	4 600	4 200	3 900
Övr. specialstraffrättsliga brott	9 991	9 042	7 901	8 043	7 491	7 500	7 500	7 500	7 500
Totalsumma	208 499	195 062	174 231	170 138	160 987	160 600	156 000	151 300	146 800
Förändring i antal	-4 740	-13 437	-20 831	-4 093	-9 151	-387	-4 600	-4 700	-4 500
Förändring i procent	-2 %	-6 %	-11 %	-2 %	-5 %	0 %	-3 %	-3 %	-3 %
Akkumulerad förändring i antal jfr 2015						-387	-5 036	-9 644	-14 209
Akkumulerad förändring i procent jfr 2015						0 %	-3 %	-6 %	-9 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste hundratal.

*Inklusive brottskod 9001, som normalt ingår i brottskategorin *övriga specialstraffrättsliga brott*.

Figur 14. Antal ärenden redovisade till åklagare 2004–2015 samt prognos 2016–2019 med 95-procentigt osäkerhetsintervall.

När det gäller brottskategorin *bedrägeribrott m.m.* har stora mängder ärenden redovisats till åklagare vid enstaka tillfällen både under 2014 och 2015, och dessa har påverkat det totala ut-

flödet för brottskategorin i stor utsträckning. Det rör sig sannolikt om stora bedrägerihärvor som omfattar många ärenden och som utreds och redovisas samlat. Detta förfarande gör att utflödet för bedrägerier är svårt att prognostisera, eftersom det till stor del beror på i vilken omfattning sådana stora utredningar kommer att förekomma framöver.

5.6 Påverkansfaktorer

I detta avsnitt anges vad som troligen kan komma att påverka de framtida resultaten inom utredningsverksamheten. Polisen har dock, liksom tidigare, valt att inte justera den statistiska trendframskrivningen med anledning av identifierade påverkansfaktorer. Detta beror dels på svårigheten att bedöma faktorernas framtida påverkan, både i tid och i omfattning, dels för att vissa av påverkansfaktorerna delvis redan tros ligga i trenden. Polismyndighetens bedömning är dock att det rör sig om så pass centrala och omfattande faktorer att påverkan torde bli påtaglig. Se även avsnitt 5.6.4 nedan gällande osäkerheten kring påverkansfaktorerna.

5.6.1 Polisens omorganisation

Omställningsarbetet inom den nya Polismyndigheten när det gäller bland annat detaljorganisation, chefstillsättningar och personalplaceringar har fortgått under 2015 och kommer delvis att fortsätta i vart fall under 2016. Detta bedöms därför fortsatt kunna påverka ärenderedovisningen till åklagare.

5.6.2 Den nationella styrningen

Av *Polismyndighetens budgetunderlag 2016–2018* framgår bl.a. följande: Styrningen ska säkerställa att polisen arbetar som en myndighet: samlat och kraftfullt utifrån ett nationellt helhetsperspektiv. Polisen ska ta tillvara fördelarna med en nationell ledning som kan fatta beslut om insatser och resurser över hela landet. Det stärker det operativa polisarbetet och förmågan till samverkan med andra myndigheter, och det skapar förutsättningar för ett effektivare resursutnyttjande.

Nationella operativa avdelningen (Noa) har, tillsammans med de sju polisregionerna, ansvar för Polismyndighetens kärnverksamhet och för att göra verksamheten mer enhetlig och effektiv. I *Polismyndighetens verksamhetsplan för 2016* framgår bl.a. två långsiktiga mål (sett i ett 3–5-årsperspektiv):

- Polisen förhindrar att brott begås.
- Polisen har förbättrat utredningsresultatet.

Av verksamhetsplanen framgår att samverkan mellan Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten ska bli bättre. Samarbetet ska främst inriktas mot brott mot barn, brott i nära relation, hatbrott och brott kopplade till särskilt prioriterade områden²⁰. I verksamhetsplanen finns ett antal strategiska initiativ som tar sikte på prioriteringar och vägval på kortare sikt (1–3 år). De prioriteringar som närmast berör utredningsverksamheten handlar om att

- lägga mer än hälften av polisregionernas resurser i lokalpolisområdet
- prioritera bl.a. mängdbrott, brott i nära relation och överfallsvåldtäkter
- göra förebyggande och repressiva insatser mot gruppen livsstilskriminella
- bekämpa internationella brottsnätverk
- bekämpa organiserad brottslighet.

För att öka kvaliteten i processen för att utreda brott pågår för närvarande ett omfattande reformarbete. Detta arbete riktar sig till hela polisen, det vill säga alla ställen där man bedriver arbete med brottsutredningar. Arbetet omfattar bland annat en helt ny ärendefördelningsplan som i grunden förändrar var i organisationen olika brottstyper ska utredas. Syftet är att få till en enhetlig process för utredning och lagföring i hela landet. Polisregionerna har också under 2015 tagit fram handlingsplaner för att utveckla utredningsverksamheten inom de ovan nämnda brottsområdena mängdbrott²¹, brott i nära relation och överfallsvåldtäkter. Förflyttningen av resurser till lokalpolisområdena innebär att fler brott ska utredas på lokal nivå och är en del i den bärande tanken för den nya Polismyndigheten att ledningsansvaret ska delegeras så långt ut i organisationen som möjligt.

Det bedrivs samtidigt ett utvecklingsarbete på en stor mängd andra områden, som till exempel kring Polisens nationella arbetsmetodik för brottsutredning (PNU), utveckling av jourverksamheten och införande av team-baserade arbetssätt för att nämna några exempel.

Vidare ska Polismyndigheten verka för en ökad internationell samverkan och att de internationella kanalerna används i större omfattning, så att de utgör en naturlig del i den brottsbekämpande verksamheten. Ett annat område är it-relaterad brottslighet, och här har ett nationellt it-brottscentrum inrättats 2015. Polismyndigheten deltar också i att bygga upp ett samarbete inom European Cyber Crime Center, EC3.

Inflödet av bedrägeribrott förväntas, som nämnts, att fortsätta öka. När det gäller immaterialrättsliga brott, som i dagsläget visserligen utgör en liten volym av ärenden, bedöms att det finns ett stort mörkertal, bland annat när det gäller olika typer av varumärkesintrång. Detta beroende på att anmälningsbenägenheten är låg. Ett ökat fokus på denna typ av brottslighet kan komma att leda till ett ökat ärendeinflöde.

5.6.3 Migrantströmmar, gränspolisär verksamhet och förhöjd beredskap mot terrorbrott

Utöver att resursförstärkningar har gjorts under 2015, med anledning av de omfattande migrantströmmarna till Sverige och den förhöjda beredskapen mot terrorbrott, förväntas dessa områden påverka Polismyndigheten även de närmast kommande åren.

²⁰ Med särskilt prioriterade områden avses ett antal särskilt brottsutsatta och socialt utsatta geografiska områden.

²¹ Med mängdbrott avses ärenden där förundersökning leds av Polismyndigheten.

Migrantströmmarna tar polisiära resurser i anspråk, genom införandet av gränskontroller och inre utlänningskontroller, ökade krav på verkställighetsarbete samt tillsyn och bevakning, bland annat vid asylboenden. Dessa resurser har tagits främst från ingripandeverksamheten, vilket i sin tur har inneburit ett minskat utrymme för bland annat egeninitierad verksamhet. På kort sikt är fler omprioriteringar i verksamheten nödvändiga, och på längre sikt finns det behov av en utökning av antalet poliser i myndigheten, beroende på hur migrantsituationen och risken för terroristattentat utvecklas. I Polismyndighetens budgetunderlag framgår att en resursökning med 3 300 anställda (varav 2 000 poliser) kommer att behövas under perioden fram till 2020 för att hantera migrantsituationen. Bedömningen baseras bland annat på Migrationsverkets prognoser över antal asylsökande.

Migrantströmmar och gränspolisiär verksamhet utgör från och med 2016 ett strategiskt initiativ i verksamhetsplanen. I 2016 års regleringsbrev för Polismyndigheten ger också regeringen uttryck för de ökade kraven när det gäller migrationsströmmarna, genom ett uppdrag och ett antal återrappporteringskrav på området.

5.6.4 Sammantagen påverkan

Den sammantagna påverkan som påverkansfaktorerna bedöms få på utredningsverksamheten är osäker. De förbättrade förutsättningarna som den nationella styrningen ger förväntas på sikt ha en positiv inverkan på utredningsresultatet. Samtidigt har händelser i omvärlden förändrat förutsättningarna för polisverksamheten i och med migrantsituationen och den förhöjda beredskapen mot terrorbrott. Omfattningen av de resursförstärkningar som har begärts från regeringen bedöms ha stor påverkan på hur utredningsresultatet kommer att utvecklas framöver.

De prognoser som polisen lagt för utflödet är rent statistiska prognoser som baseras på det historiska utfallet. I årets rapport bedöms prognoserna vara särskilt osäkra mot bakgrund av ovan nämnda påverkansfaktorer.

6 ÅKLAGARMYNDIGHETEN

6.1 Bakgrund

Åklagarmyndigheten är den andra länken i rättskedjan, där inflödet i form av inkomna brottsmisstankar bearbetas på olika sätt för att resultera i ett utflöde i form av brottsmisstankar med åtalsbeslut som levereras till nästa länk i rättskedjan, Sveriges Domstolar. Det viktigaste underlaget för Åklagarmyndighetens bedömning av den framtida verksamhetsvolymen är utvecklingen av inkomna brottsmisstankar. Inflödet av brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten kommer till största delen från polisen, men en mindre volym kommer också från Tullverket och andra tillsynsmyndigheter, till exempel Arbetsmiljöverket och Naturvårdsverket.

I Åklagarmyndighetens verksamhetsuppföljning används ofta begreppet lagförda brottsmisstankar, vilket inkluderar beslut om åtal, strafföreläggande, åtalsunderlåtelse och företagsbot. För att skapa en grund för Sveriges Domstolar att göra prognoser över sina verksamhetsvolymen redovisas i denna rapport enbart de brottsmisstankar som går vidare i rättskedjan, det vill säga brottsmisstankar med åtalsbeslut. Observera även att brottsmisstankar som av Åklagarmyndigheten har avslutats av andra anledningar än åtalsbeslut, är exkluderade från utflödet. Detta avser exempelvis beslut att inte inleda förundersökningen och beslut att lägga ned förundersökningen.

Prognosen indikerar att inflödet i form av antalet inkomna brottsmisstankar kommer att minska med 3 % mellan 2015 och 2019, från 439 083 till 426 380 brottsmisstankar.

Prognosen indikerar att utflödet i form av antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut har minskat med 14 % mellan 2015 och 2019, från 197 322 till 170 630 brottsmisstankar.

6.2 Historisk utveckling

De tidsserier som används för att följa verksamhetsvolymerna i rättskedjan avseende Åklagarmyndighetens verksamhet är inkomna brottsmisstankar och brottsmisstankar med åtalsbeslut; historik avseende dessa serier finns från år 1999.

Under perioden 1999–2015 har antalet inkomna brottsmisstankar ökat med cirka 60 100 (16 %). Antalet inkomna brottsmisstankar ökade fram till 2009, då antalet brottsmisstankar uppgick till drygt 528 000, men har därefter minskat och under år 2015 inkom drygt 439 000 brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten. Trendbrottet år 2009 kan härledas till polisens minskade utflöde av ärenden redovisade till åklagare, vars utveckling också vände nedåt 2009, se polisens avsnitt om historisk utveckling. Åklagarmyndighetens inflöde kommer nästan uteslutande från polisen och mindre volymer kommer från andra myndigheter, exempelvis Tullverket, Skatteverket och Naturvårdsverket.

Antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut ökade med ungefär 33 900 (21 %) under perioden 1999–2015. Även för åtalsbesluten återfinns en minskning i volym under de senaste åren; vändningen kom dock efter 2011, då åtalsbesluten var närmare 219 000. Perioden mellan att de inkomna brottsmisstankarna vände nedåt och att brottsmisstankarna med åtalsbeslut gjorde det-

samma präglas av att såväl balanser som genomströmningstider minskade.²² Dessutom bör nämnas att myndigheten haft flera stora ärenden som påverkat statistiken. Exempelvis påverkades utfallet för 2011 av en stor dopinghärva med 11 000 brottsmisstankar, där nästan alla ledde till åtal. Om denna härva exkluderas från antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut hade tidsseriens vändning kommit ett år tidigare.

Tabell 15. Antal beslutade brottsmisstankar per beslutsgrupp (beslut av administrativ karaktär ingår inte) 2010–2015.

Kategori	2010	2011	2012	2013	2014	2015
FU inleds inte	8 166	7 202	7 612	8 403	6 925	6 774
FU läggs ned	158 032	150 730	133 651	117 645	116 482	115 502
Företagsbot	190	123	419	358	449	383
Strafföreläggande	45 723	49 815	48 446	45 244	42 181	40 763
Åtal	213 590	218 552	195 212	180 996	171 597	197 322
Åtal väcks inte	35 040	33 580	29 857	25 444	21 161	19 771
Åtalsunderlåtelse	33 956	33 579	29 997	24 816	24 104	23 240
Totalt	538 482	549 027	504 453	468 528	447 942	470 814

Förundersökningsbegränsning, så kallad FU-begränsning, innebär att man begränsar en brottsutredning till att omfatta de mest väsentliga delarna eller att vissa brott inte utreds alls. Beslut om FU-begränsning kunde tidigare bara fattas av åklagaren, även när polisen var förundersökningsledare, men den 1 januari 2013 infördes en förändring som innebär att även polisen kan göra det. Detta innebär att beslutet kan fattas tidigare i processen och därmed inte påverkar efterföljande myndigheter i rättskedjan. Beslut om FU-begränsning kan göras för beslut om att inte inleda förundersökning samt beslut om att lägga ned en förundersökning. I nedanstående tabell presenteras statistik över inte inledda förundersökningar och nedlagda förundersökningar samt hur många av dessa som förundersökningsbegränsats.

Tabell 16. Förundersökningsbegränsningar 2010–2015.

Kategori	2010	2011	2012	2013	2014	2015
FU inleds inte	8 166	7 202	7 612	8 403	6 925	6 774
varav förundersökningsbegränsningar	4 669	4 161	4 102	4 631	4 045	3 848
FU läggs ned	158 032	150 730	133 651	117 645	116 482	115 502
varav förundersökningsbegränsningar	45 290	41 436	35 241	23 770	22 333	21 105

Åklagarmyndighetens verksamhetsstatistik för 2013 påverkas av överflyttningen av ekobrotten till Ekobrottsmyndigheten, som sedan halvårsskiftet 2013 handlägger all ekobrottsbekämpning i hela landet. Detta påverkar statistiken för såväl inkomna brottsmisstankar som brottsmisstankar med åtalsbeslut.

År 2015 var den totala genomströmningstiden för Åklagarmyndigheten 138 dagar, från inkommen anmälan till åklagarmyndigheten till beslut, jämfört med 95 dagar 2014. Ökningen kan främst förklaras av att beslut har fattats för ett stort antal bedrägerimisstankar som varit under

²² Detta redovisas bland annat i myndighetens årsredovisningar; observera dock att myndigheten bytt statistikdataloger 2008, vilket innebär att statistikuppgifter mellan publikationerna inte är direkt jämförbara.

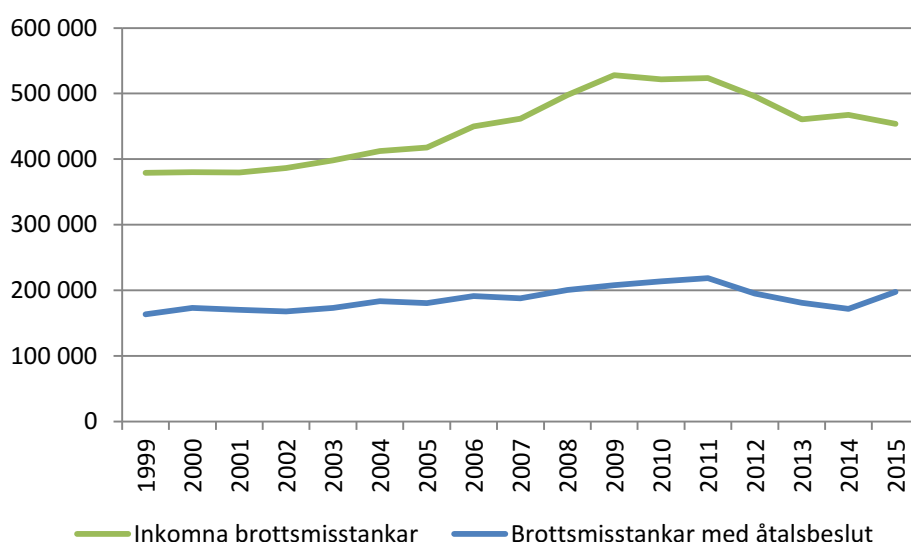
utredning under relativt lång tid. Under perioden 2008–2015 ökade antalet inkomna brottsmisstankar avseende bedrägerier med 13 procent och antalet med åtalsbeslut med 162 procent.

Under slutet av år 2014 förändrades Åklagarmyndighetens organisation. Syftet med organisationsförändringen var att skapa förutsättningar för ett flexibelt resursutnyttjande, att förbättra möjligheterna för en strategisk central ledning och att ge goda möjligheter till samverkan med polisen, vars omorganisation trädde i kraft den 1 januari 2015. Om och hur organisationsförändringen kommer att påverka inflödet av brottsmisstankar till myndigheten och effekten på utflödet är i dagsläget för tidigt att skatta.

Även om ovan nämnda faktorer kan ha påverkat myndighetens verksamhetsvolym bör det påpekas att de senaste årens nedgång återspeglas även i andra delar av rättsväsendet.

Under perioden har Åklagarmyndigheten bytt statistikdatalager. Statistiken avseende åren 1999–2007 är skattningar gjorda utifrån relationen mellan det gamla och det nya statistikdatalagret. I Figur 15 illustreras Åklagarmyndighetens inflöde och utflöde av brottsmisstankar, under åren 1999–2015.

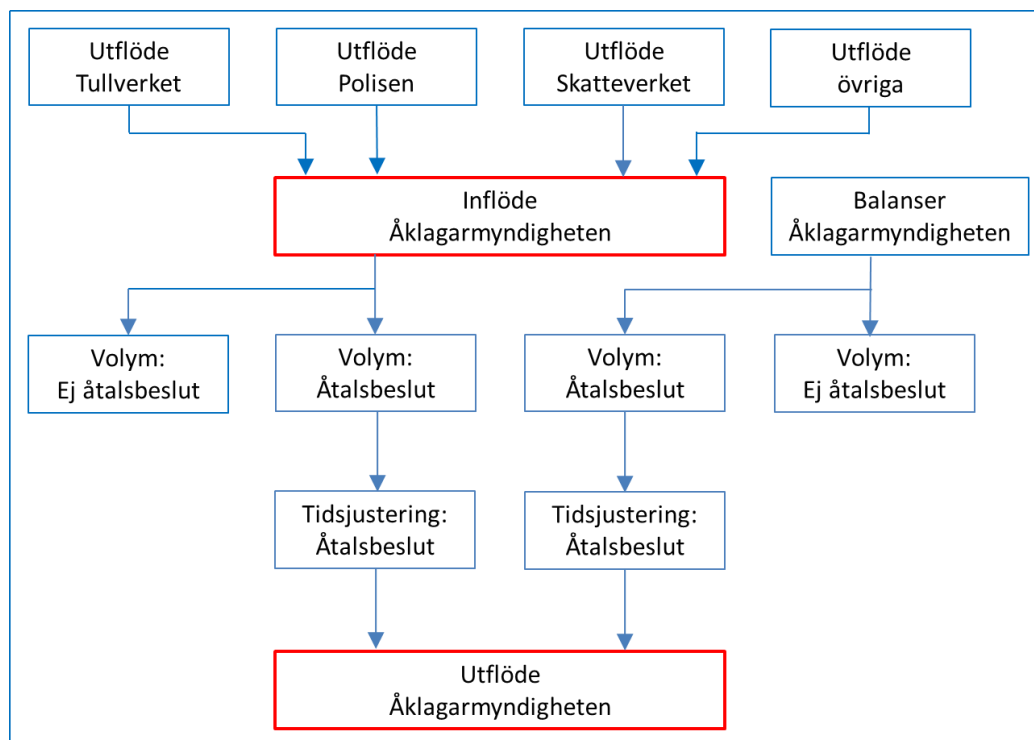
Figur 15. Inkomna brottsmisstankar och brottsmisstankar med åtalsbeslut 1999–2015.

6.3 Metod

Åklagarmyndighetens prognos avseende inkomna brottsmisstankar och brottsmisstankar med åtalsbeslut baseras på en beräkningsmodell som översiktligt beskrivs i Figur 16.

Figur 16. Åklagarmyndighetens beräkningsmodell för prognos av inflöde och utflöde.

Såväl inflödesprognosen som utflödesprognosen är fördelade efter brottskategorier, enligt polisens gruppering av brott. I bilaga 1 återfinns en beskrivning av vilka brott som ingår i dessa kategorier. De beräkningssteg som ingår i modellen beskrivs i följande avsnitt.

6.3.1 Beräkningsmodell – inflödesprognos

Cirka 99 % av Åklagarmyndighetens inflöde av brottsmisstankar kommer från polisen. Ett utgående ärende hos polisen motsvarar i genomsnitt 2,7 inkomna brottsmisstankar hos Åklagarmyndigheten under 2015. Denna kvot varierar dock mellan olika brottskategorier och mellan olika tidsperioder. Prognosen avseende antalet ärenden redovisade till åklagare, som polisen genomför, är utgångspunkten för att prognostisera Åklagarmyndighetens inflöde av brottsmisstankar. Trendframskrivning av historiskt utfall har använts för att prognostisera det övriga inflödet av brottsmisstankar. Detta avser brottsmisstankar som inkommer från Tullverket, Skatteverket och övriga tillsynsmyndigheter. Rimlighetsbedömningar av inflödesprognosens utfall har gjorts i samarbete med sakkunniga inom myndigheten.

6.3.2 Beräkningsmodell – utflödesprognos

Prognosen för antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut baseras på underlag avseende inflödesvolymen, andelen åtalsbeslut, genomströmningstiden och balansvolymen vid prognosstarten. Det prognostiserade inflödet av brottsmisstankar utgör grunden för utflödesprognosen. Andelen åtalsbeslut av det prognostiserade inflödet av brottsmisstankar har uppskattats med underlag från historiskt utfall. Även tidpunkten för åtalsbeslut uppskattas med utgångspunkt från historiskt utfall, avseende genomströmningstid mellan inkommen brottsmisstanke och åtalsbeslut.

Åtalsfrekvensen för historiska brottsmisstankebalanser har använts för att uppskatta andelen åtalsbeslut av balanserade brottsmisstankar vid prognosstarten. Historisk balansinformation, i form av tiden mellan balanstidpunkt och åtalsbeslut, utgör grunden för att bedöma tidpunkten för åtalsbeslut avseende balanserade brottsmisstankar. Rimlighetsbedömningar av utflödesprognosens utfall har gjorts i samarbete med sakkunniga inom myndigheten.

I en elektronisk bilaga på www.bra.se finns en mer detaljerad beskrivning av Åklagarmyndighetens beräkningsmodell.

6.4 Prognos över inflödet

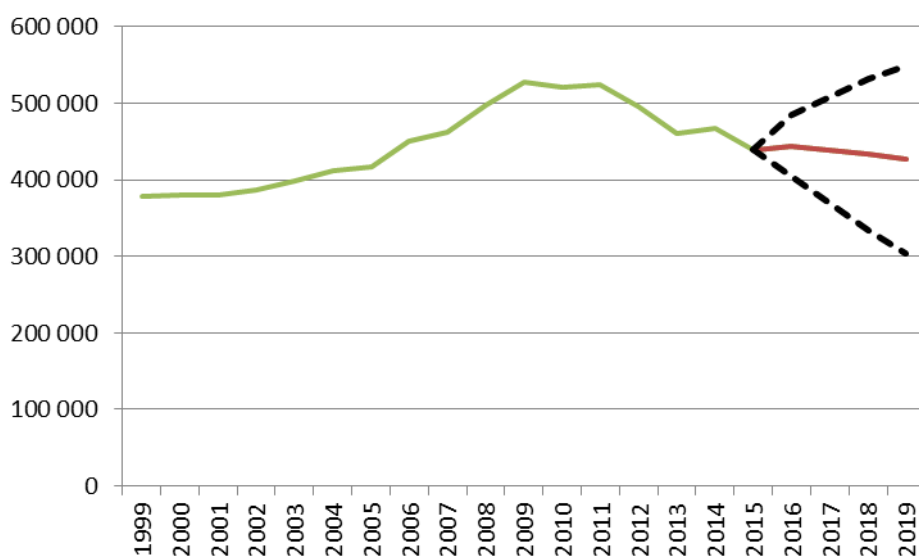
Prognosen indikerar att antalet inkomna brottsmisstankar kommer att minska med cirka 13 000 (3 %) under perioden 2015–2019. Den största minskningen av brottsmisstankeinflödet återfinns i brottskategorierna *skadegörelsebrott* (36 %), *narkotikabrott* (18 %), *tillgreppsbrott, exkl. i butik* (16 %), *övriga BrB-brott* (10 %), *trafikbrott* (9 %) och *övriga specialstraffrättsliga brott* (9 %). Antalsmässigt är minskningen kraftigast i kategorin *narkotikabrott*, med cirka 13 400 färre inkomna brottsmisstankar prognostiserade för år 2019 i förhållande till år 2015. Från och med den 1 juli 2013 har Ekobrottsmyndigheten det nationella ansvaret för ekobrotten, vilket är förklaringen till den minskning som återfinns i kategorin *ekonomiska brott*. En ökning av inflödet återfinns i brottskategorin *bedrägeribrott* (54 %). Fler brottsmisstankar inkommer när 2015 jämförs med inflödet för 2019 i denna prognos. Nedan redovisas Åklagarmyndighetens prognos över inkomna brottsmisstankar fördelat efter brottskategori fram till 2019.

Tabell 17. Prognos över inkomna brottsmisstankar 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Våldsbrott	103 144	95 482	88 534	90 620	89 045	90 740	88 750	86 450	83 820
Övriga brott mot person	33 005	34 451	34 068	37 269	36 055	34 170	34 770	35 380	35 990
Skadegörelsebrott	14 737	12 812	10 930	9 771	9 755	8 150	7 450	6 820	6 240
Tillgreppsbrott (exkl i butik)	36 532	34 351	28 959	28 270	27 253	27 020	25 640	24 270	22 890
Narkotikabrott	82 652	79 373	74 938	71 729	72 422	68 400	65 480	62 360	59 030
Trafikbrott	99 319	89 307	82 778	76 649	73 350	71 690	70 120	68 580	67 080
Tillgrepp i butik	37 862	36 407	31 212	31 500	31 316	30 910	30 310	29 720	29 120
Bedrägeribrott m.m.	45 371	45 468	57 179	71 061	49 834	65 480	69 240	73 050	76 930
Ekonomiska brott	8 365	7 998	2 300	60	148	30	30	30	30
Övriga BrB-brott	25 991	25 020	24 193	23 659	22 502	22 900	22 120	21 240	20 250
Övriga SSR-brott	36 795	35 097	25 657	27 022	27 403	24 990	24 990	24 990	24 990
Totalsumma	523 773	495 766	460 748	467 610	439 083	444 470	438 910	432 880	426 380
Förändring i antal	-2 297	-28 007	-35 018	6 862	-28 527	5 387	-5 560	-6 030	-6 500
Förändring i procent	0%	-5%	-7%	1%	-6%	1%	-1%	-1%	-2%
Ackumulerad förändring i antal jmf 2015						5 387	-173	-6 203	-12 703
Ackumulerad förändring i procent jmf 2015						1%	0%	-1%	-3%

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste tiotal.

Figur 17. Prognos över inkomna brottsmisstankar 2016–2019 samt faktiska värden för 1999–2015.

6.5 Prognos över utflödet

Prognosen indikerar att antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut kommer att minska med cirka 27 000 (14 %) under perioden 2015–2019. Utflödesprognosen påverkas till stor del av det prognostiserade inflödet. Detta medför att utvecklingen per brottskategori under perioden 2015–2019 avser brottsmisstankar med åtalsbeslut. Den största minskningen av brottsmisstankar med åtalsbeslut återfinns i brottskategorierna *skadegörelsebrott* (29 %), *narkotika brott* (22 %), *bedrägeribrott m.m.* (22 %), *tillgreppsbrott, exkl. i butik* (14 %), *övriga brott mot person* (11 %) och *trafikbrott* (10 %). I sammanhanget kan man notera att det under 2015 har lagförts ett stort antal brottsmisstankar avseende förmögenhetsbrott. Antalsmässigt är minskningen kraftigast i kategorin *bedrägeribrott*, där cirka 9 900 färre åtalsbeslut prognostiseras 2019 i förhållande till 2015. Beslutet att Ekobrottsmyndigheten ska hantera ekobrott i hela landet är förklaringen till den minskning som återfinns i kategorin *ekonomiska brott*. Detta påverkar utflödet av brottsmisstankar i kategorin *ekonomiska brott* hos Åklagarmyndigheten, men saknar betydelse för kommande led i rättskedjan, eftersom Ekobrottsmyndigheten numera prognostiserar dessa brott. Ett ökat utflöde kan även noteras i brottskategorin *våldsbrott* (3 %) under perioden 2015–2019.

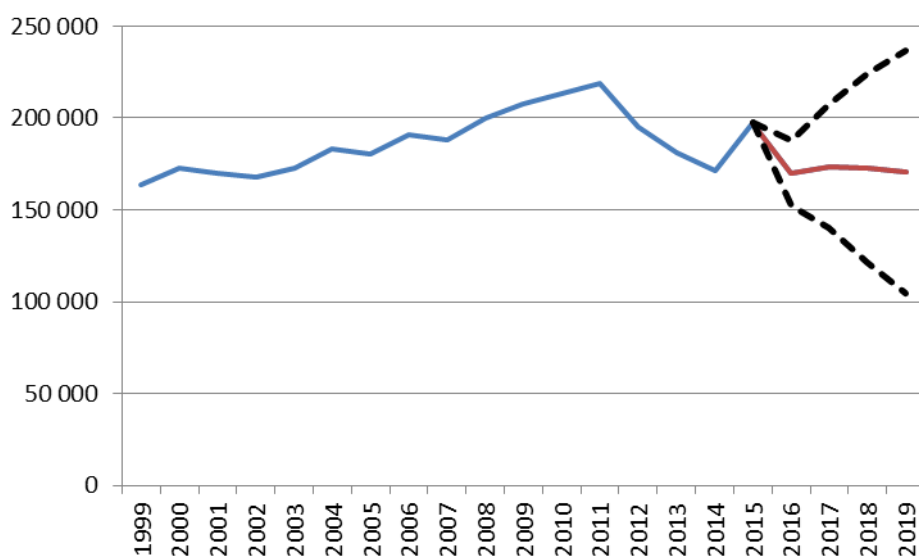
Vid årsskiftet 2015/2016 är Åklagarmyndighetens volym av balanserade brottsmisstankar relativt stor. Totalt återfinns ungefär 78 500 brottsmisstankar i balansstyperna *FU ej inledd*, *FU pågår* och *FU redovisad* den 31 december 2015. Detta kan jämföras med motsvarande balansvolym den 31 december 2014 (100 366 brottsmisstankar) och den 31 december 2013 (82 208 brottsmisstankar). Balansökningen under 2014 kan till stor del förklaras av brottskategorin *bedrägerier*, där antalet balanserade brottsmisstankar har ökat med cirka 7 500 under perioden 2013–2014. I brottskategorin *bedrägerier* är det inte ovanligt att ett stort antal brottsmisstankar avser ett fåtal stora ärenden. Nedan redovisas Åklagarmyndighetens prognos över utflödet, fördelat efter brottskategori, fram till 2019.

Tabell 18. Prognos över brottsmisstankar med åtalsbeslut 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Våldsbrott	32 870	29 671	25 861	24 610	23 427	26 380	25 380	24 760	24 040
Övriga brott mot person	6 848	6 439	6 716	7 658	8 210	7 530	7 060	7 210	7 330
Skadegörelsebrott	5 599	4 874	4 684	3 908	3 543	3 170	2 980	2 730	2 500
Tillgreppsbrott (exkl i butik)	14 599	14 277	12 217	11 566	11 212	10 870	10 730	10 160	9 590
Narkotikabrott	41 847	37 154	36 143	35 614	37 434	31 450	32 220	30 810	29 210
Trafikbrott	47 781	43 473	38 854	36 176	35 843	32 660	33 660	32 930	32 210
Tillgrepp i butik	15 405	16 075	14 063	14 281	14 133	13 020	13 650	13 360	13 100
Bedrägeribrott m.m.	22 297	17 879	23 424	19 406	45 408	26 230	30 220	33 240	35 530
Ekonomiska brott	1 501	1 048	704	3	21	10	10	0	0
Övriga BrB-brott	7 618	8 972	7 810	8 105	7 173	7 900	7 500	7 170	6 910
Övriga SSR-brott	22 187	15 350	10 520	10 270	10 918	10 920	10 280	10 230	10 210
Totalsumma	218 552	195 212	180 996	171 597	197 322	170 140	173 680	172 610	170 630
Förändring i antal	-4 962	23 340	14 216	9 399	-25 725	-27 182	3 540	-1 070	-1 980
Förändring i procent	-2%	11%	7%	5%	-15%	-14%	2%	-1%	-1%
Ackumulerad förändring i antal jmf 2015						-27 182	-23 642	-24 712	-26 692
Ackumulerad förändring i procent jmf 2015						-14%	-12%	-13%	-14%

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste tiotal.

Figur 18. Prognos över brottsmisstankar med åtalsbeslut 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

6.6 Påverkansfaktorer

Den rådande situationen med flyktingströmmarnas omttning påverkar bland annat Åklagarmyndigheten. I syfte att hantera Migrationsverkets pressade arbetsläge lånar Åklagarmyndigheten ut personal. Likväl kan man förutse att flödet från polisen går ned något när polisens resurser krävs på annat håll. Påverkan kan ske på både kort och lång sikt, beroende på hur situationen utvecklas.

7 EKOBROTTSMYNDIGHETEN

7.1 Bakgrund

Ekobrottsmyndigheten är en specialistmyndighet inom åklagarväsendet, med särskild kompetens för analys och utredning av ekonomisk brottslighet. Myndigheten förfogar över både åklagare och polisiära och civila utredningsresurser, som samverkar i projektform för ett effektivt och fokuserat utredningsarbete. Myndigheten har ett ansvar för att samordna och sprida kunskap om den ekonomiska brottsligheten och samverkar med andra myndigheter och med näringslivets och arbetslivets organisationer. Syftet är att fånga upp, ta till vara och utnyttja erfarenheter och kunskaper om ekonomisk brottslighet. Myndigheten bedriver också underrättelseverksamhet för att analysera och kartlägga förändringar av hotbilder och avbryta pågående brottslighet.

Ekobrottsmyndigheten utreder bokföringsbrott, skattebrott, konkursrelaterade brott, finansmarknadsbrott och EU-bedrägerier. Här utreds också övriga komplicerade ekonomiska brott som kräver särskilda kunskaper om finansiella förhållanden och näringslivet. De vanligaste typerna av brott som myndigheten utreder och lagför är skatte- och bokföringsbrott. Majoriteten av brottsanmälningarna till Ekobrottsmyndigheten inkommer från Skatteverket, konkursförvaltare och revisorer.

Prognosen indikerar att inflödet i genomsnitt kommer att uppgå till omkring 6 000 ärenden årligen mellan 2016 och 2019.

Prognosen indikerar att utflödet kommer att uppgå till drygt 7000 brottsmisstankar med åtalsbeslut 2016, och därefter öka till en nivå på omkring 8 400 brottsmisstankar årligen mellan 2017 och 2019.

7.2 Historisk utveckling

De statistikserier som används för att följa verksamhetsvolymerna i rättskedjan avseende Ekobrottsmyndighetens verksamhet är inkomna ärenden och brottsmisstankar med åtalsbeslut. Historik avseende dessa serier finns från år 1998.

Ekobrottsmyndigheten har sedan den 1 juli 2013 ett rikstäckande ansvar för ekobrottsbekämpningen. Ansvaret delades tidigare mellan Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten.

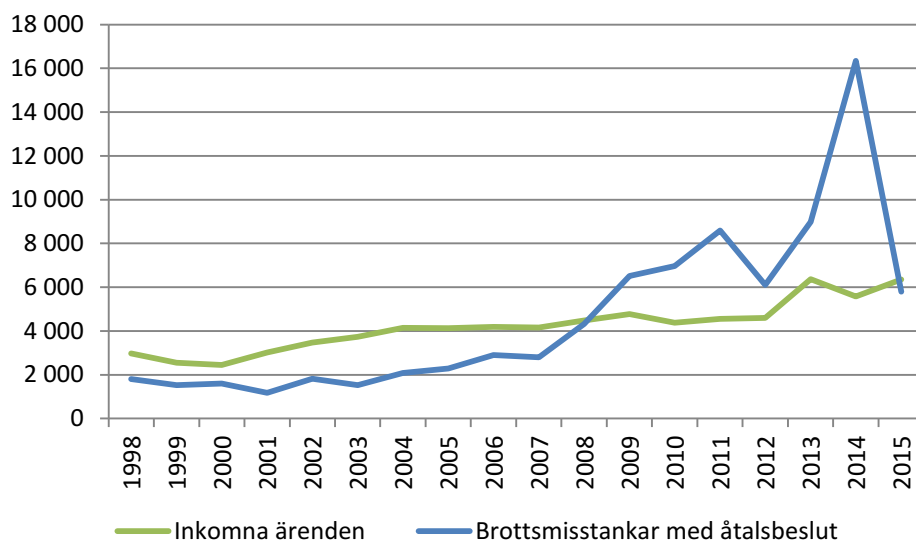
Sedan Ekobrottsmyndigheten bildades 1998 och fram till 2015 har inflödet av ärenden till myndigheten ökat från knappt 3 000 till drygt 6 000 ärenden. Ökningen har, som framgår av figur 19 nedan, ägt rum i etapper. Fram till 2004 ökade ärendeinflödet till en nivå om drygt 4 000 ärenden årligen. Denna nivå var sedan förhållandevis konstant fram till att Ekobrottsmyndigheten blev rikstäckande 2013. I samband med riksansvaret etablerades en ny nivå på omkring 6 000 inkomna ärenden årligen.

Antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut har vid Ekobrottsmyndigheten ökat från knappt 1 800 till 5 800 årligen under perioden 1998–2015. Utvecklingen däremellan har dock varit mycket varierande, och då framför allt mot slutet av perioden. Mellan 1998 och 2003 fattades åtalsbeslut för mindre än 2 000 brottsmisstankar årligen vid myndigheten. Därefter inleddes en längre period av ett ökande antal brottsmisstankar med åtalsbeslut. Mellan 2004 och 2011 ökade antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut kontinuerligt, från omkring 2 000 till drygt 8 500 årligen, dvs. mer än fyra gånger. Under perioden efter 2012–2015 har antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut varierat betydligt, inklusive resultatet 2014, då drygt 16 000 brottsmisstankar åtala-

des. Omkring 9 000 av dessa hörde dock till ett enskilt bedrägeriärende vid ekobrottskammaren i Malmö. Detta ärende hade överförts dit från Åklagarmyndigheten, och Ekobrottsmyndigheten hanterar normalt inte bedrägerier av denna typ.

I figur 19 illustreras Ekobrottsmyndighetens inflöde av ärenden och utflöde av brottsmisstankar, under åren 1998–2015.

Figur 19. Inkomna ärenden och brottsmisstankar med åtalsbeslut 1998–2015.

7.3 Metod

Ekobrottsmyndighetens prognos baseras på historiska månadsdata för perioden 2008–2015. På dessa data har olika prognosmodeller applicerats. Det slutliga valet av modell har gjorts efter en samlad bedömning av rimligheten i prognoserna.

7.3.1 Beräkningsmodell – inflödesprognos

Prognosen avseende antalet inkomna ärenden baseras på det historiska genomsnittet för ekoärenden på riksnivå. Antalet upprättade ekoärenden på riksnivå har varit förhållandevis konstant mellan 2008–2015, och prognosen utgår från att nivån kommer att vara relativt oförändrad också under prognosperioden 2016–2019.

7.3.2 Beräkningsmodell – utflödesprognos

Prognosen för utflödet under åren 2017–2019 baseras på det historiska genomsnittet (2008–2015) för brottsmisstankar med åtalsbeslut i ekoärenden på riksnivå. Vid beräkningen av genomsnittet har ett stort ärende 2014, med drygt 9 000 åtalade brottsmisstankar, exkluderats ur den historiska tidsserien. Detta för att få en mer realistisk nivå i prognosen. Prognosen för år 2016 baseras på ett sammanvägt genomsnitt av 2015 års resultat och 2017 års prognos.

I en elektronisk bilaga på www.bra.se finns en mer detaljerad beskrivning av Ekobrottsmyndighetens beräkningsmodell.

7.4 Prognos över inflödet

Prognosen indikerar att inflödet i form av antalet inkomna ärenden kommer att vara förhållandevis konstant, på en nivå omkring 6 000 ärenden årligen. Nedan redovisas Ekobrottsmyndighetens prognos över inflödet i tabell- och diagramform.

Tabell 19. Prognos över inkomna ärenden 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

Inflöde	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antal inkomna ärenden	4 545	4 591	6 369	5 573	6 357	6 100	6 100	6 100	6 100
Förändring i antal	+171	+46	+1 778	-796	+748	-257	0	0	0
Förändring i procent	+4 %	+1 %	-7 %	+39 %	+13 %	-4 %	0 %	0 %	0 %
Ackumulerad förändring i antal jfr 2015						-257	-257	-257	-257
Ackumulerad förändring i procent jfr 2015						-4 %	-4 %	-4 %	-4 %

Figur 20. Prognos över inkomna ärenden 2016–2019 samt faktiska värden för 1998–2015.

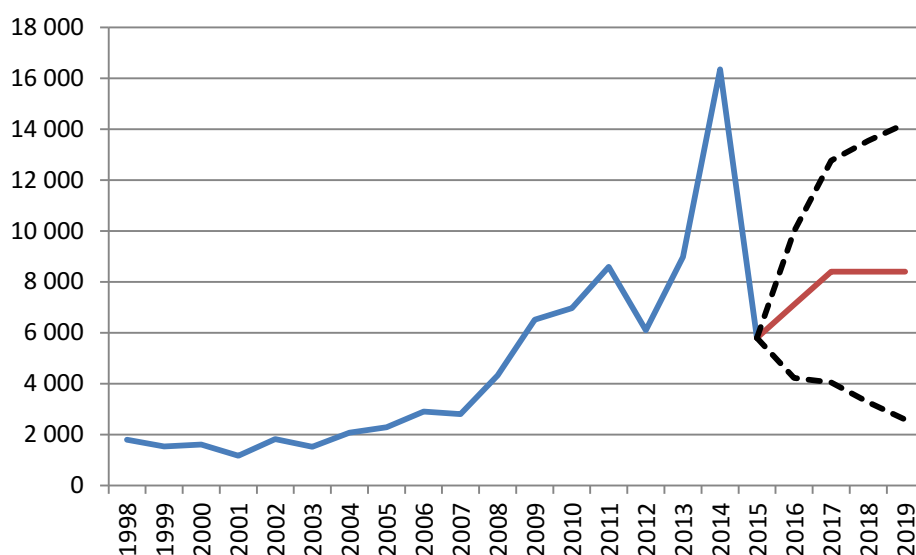
7.5 Prognos över utflödet

Prognosen indikerar att utflödet kommer att uppgå till drygt 7000 brottsmisstankar med åtalsbeslut 2016, och därefter öka till en nivå på omkring 8 400 brottsmisstankar årligen mellan 2017 och 2019. Enstaka större ärenden kan dock påverka resultatet för ett enskilt år relativt mycket. Prognosen för utflödet präglas således av större osäkerhet, dvs. utfallet för enstaka år kan avvika relativt mycket från prognosen, bl.a. beroende på när i tiden större ärenden åtalas. Det är Ekobrottsmyndighetens uppfattning att de större och mer komplexa ärendena ökar i omfattning och att en variation i åtalsfrekvensen kan förväntas för enskilda kalenderår. Nedan redovisas Ekobrottsmyndighetens prognos över utflödet i tabell- och diagramform.

Tabell 20. Prognos över brottsmisstankar med åtalsbeslut 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

Utflyde	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antal bm med åtalsbeslut	8 593	6 100	8 982	16 343	5 798	7 100	8 400	8 400	8 400
Förändring i antal	+1 628	-2 493	+2 882	+7 361	-10 545	+1 302	+1 300	0	0
Förändring i procent	+23 %	-29 %	-47 %	+82 %	-65 %	+22 %	+18 %	0 %	0 %
Ackumulerad förändring i antal jfr 2015						+1 302	+2 602	+2 602	+2 602
Ackumulerad förändring i procent jfr 2015						+22 %	+45 %	+45 %	+45 %

Figur 21. Prognos över brottsmisstankar med åtalsbeslut 2016–2019 samt faktiska värden för 1998–2015.

7.6 Påverkansfaktorer

Ekobrottsmyndighetens möjligheter att framgångsrikt utföra sitt uppdrag är i stor utsträckning beroende av samverkan mellan en rad aktörer, både internt och externt. Internt förutsätter verksamheten tillgång till en rad specialistkompetenser, och ett utbrett teamarbete mellan dem. På samma sätt är myndigheten beroende av en väl fungerande samverkan med en rad myndigheter och organisationer, både nationellt och internationellt. Det finns med andra ord en stor mängd påverkansfaktorer som är avgörande för resultatet av myndighetens arbete.

En viktig trend, som påverkar och förväntas påverka verksamheten i stor utsträckning, är utvecklingen mot fler mycket resurskrävande ärenden, och en ökad komplexitet i dessa utredningar. Det finns en rad faktorer bakom denna utveckling, varav de viktigare är

- myndighetens omfattande arbete för att utveckla sin kriminalunderrättelseverksamhet, där fokus ligger på den avancerade och systemhotande ekonomiska brottsligheten
- en ökad efterfrågan på myndighetens kompetens i den myndighetsgemensamma satsningen mot grov organiserad brottslighet (GOB)
- myndighetens satsning mot brottslighet på de finansiella marknaderna (bl.a. genom etablerandet av en särskild finansmarknadskammare)
- ett ökat fokus på tillgångsinriktad brottsbekämpning
- ny lagstiftning avseende penningtvätt och finansiering av terrorism
- IT-utvecklingens allt högre krav på kompetens och resurser i utredningarna
- den internationella samverkans ökade betydelse för att bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten.

Utvecklingen ställer myndigheten inför en rad utmaningar i effektivitetshänseende, inte minst gällande hur det ökade resursbehovet i bekämpningen av den allvarligaste ekonomiska brottsligheten ska kunna tillgodoses utan att detta får negativa konsekvenser för bekämpningen av mindre allvarlig ekonomisk brottslighet.

Den ovan beskrivna utvecklingen påverkar inte myndighetens prognos för ärendeinflödet på aggregerad nivå. Det totala ärendeinflödet förväntas fortsatt vara relativt konstant i kvantitet under prognosperioden, men utvecklingen mot mer omfattande utredningar innebär att det ställs högre krav på verksamheten.

Ekobrottsmyndighetens utflöde definieras i denna rapport som antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut. Skälet är att utflödesprognosen syftar till att kvantifiera den del av verksamheten som direkt påverkar nästa led i rättskedjan (dvs. domstolarna i detta fall).

En effektivare utrednings- och lagföringsprocess för de mindre allvarliga brotten kan frigöra resurser till arbetet mot den grova ekonomiska brottsligheten. Sådana ärenden tenderar att vara mycket omfattande, och kan alltså förväntas öka antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut.

Enligt prognosen återgår myndighetens utflöde till det historiska genomsnittet under prognosperioden. Vid beräkningen av detta genomsnitt har ett mycket omfattande bedrägeriärende, som övertogs från Åklagarmyndigheten och där åtal väcktes 2014, exkluderats. Ekobrottsmyndigheten hanterar normalt inte denna typ av ärenden. Prognosen indikerar att utflödet ökar 2016 och 2017, för att därefter plana ut 2018–2019 på en nivå om cirka 8 400 brottsmisstankar med åtalsbeslut.

8 SVERIGES DOMSTOLAR

8.1 Bakgrund²³

Sveriges Domstolar är den tredje länken i rättskedjan, där inflödet (inkomna brottmål) bearbetats för att resultera i ett utflöde (avgjorda brottmål) där en viss mängd levereras till nästa länk i rättskedjan, Kriminalvården. Inflödet till tingsrätterna som avser verksamhet med anledning av brott utgörs i huvudsak av väckta åtal/stämningsansökningar samt därutöver av häktningsframställningar, ansökningar om förordnande av offentlig försvarare och målsägandebiträde samt vissa andra typer av frågor.

Domstolarnas utflöde, avgjorda brottmål, utgörs i huvudsak av domar och slutliga beslut. År 2015 avslutades knappt 70 procent av brottmålen genom dom. Resterande brottmål avgörs i huvudsak genom slutligt beslut, oftast avskrivningar.²⁴

8.2 Historisk utveckling

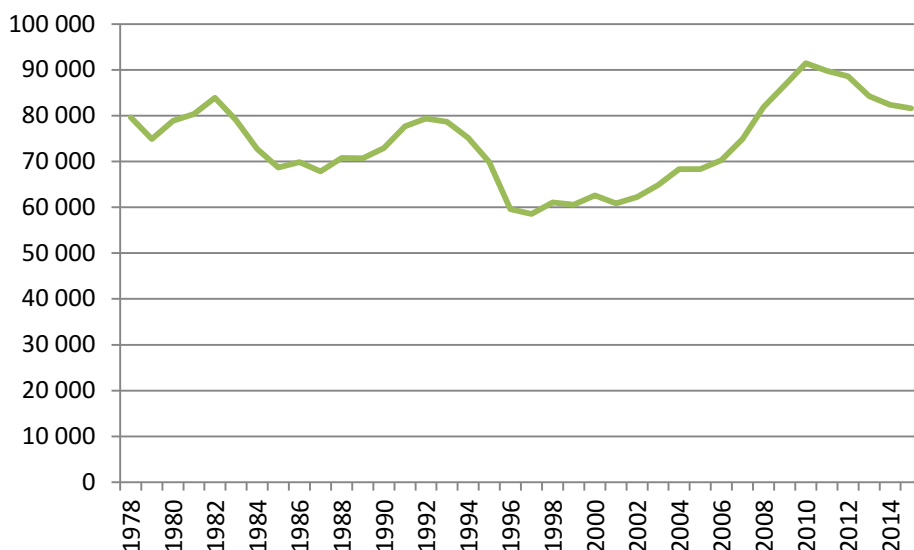
Den långsiktiga utvecklingen av tingsrätternas inflöde, sett till antalet inkomna brottmål under perioden 1978–2014, framgår av figur 22. Även om en minskning skett under de senaste åren av perioden, har brottmålen ökat sedan mitten av 1990-talet.

Prognosen indikerar att antalet inkomna brottmål bedöms vara relativt oförändrad de närmaste åren.

Antalet avgjorda brottmål antas följa utvecklingen för inkomna brottmål.

Antalet inkomna och avgjorda brottmål bedöms 2019 vara omkring 80 000 mål.

Figur 22. Antal inkomna brottmål 1978–2015.

²³ För en mer detaljerad redogörelse av flödet, se stycke 3.1.

²⁴ I denna rapport är fokus i huvudsak på de volymer som kan mätas i antal inkomna respektive avgjorda brottmål. Det bör i sammanhanget framhållas att arbetsbelastning och resursbehov inte enbart avgörs enbart av antalet inkomna brottmål. Av betydelse är också komplexiteten och omfattningen i de inkomna brottmålen, liksom naturligtvis utvecklingen av övrig verksamhet vid tingsrätterna, till exempel tvistemål och konkurser.

Under den senaste tioårsperioden har utflödet från Sveriges Domstolar, det vill säga antalet avgjorda brottmål, ökat med drygt 13 000 mål (19 %). Samtidigt har antalet inkomna mål ökat med knappt 11 500 mål (16 %). Inflödet har dock varierat under perioden och kan delas in i två faser. Åren 2006–2010 skedde en kraftig ökning av inkomna brottmål. Antalet mål ökade i snitt med sex procent per år och antalet brottmål var 2010 nästan en tredjedel fler än fem år tidigare. Efter 2010 har antalet mål minskat fem år i rad, dock inte i samma snabba takt som ökningen dessförinnan. Antalet brottmål har i snitt minskat med två procent per år, och totalt har antalet inkomna mål minskat med omkring 10 procent sedan 2010. Antalet avgjorda brottmål har haft en i stort liknande utveckling, men med viss förskjutning. Exakt vad detta beror på är svårt att säga, men nedan redogörs för några faktorer som ligger bakom utvecklingen de senaste tio åren.

8.2.1 Faktorer bakom utvecklingen för de inkomna brottmålen 2006–2015

Inflödet till tingsrätterna från Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten är givet, och domstolarna kan inte genom prioriteringar eller på annat sätt påverka detta. Detsamma gäller ansökningar om offentlig försvarare och målsägandebiträde (se vidare resonemang kring denna utveckling under Faktorer bakom utvecklingen för de avgjorda brottmålen). De faktorer som påverkat inflödet och utflödet tidigare i rättskedjan, och som berörts i respektive myndighets kapitel, påverkar därmed direkt eller indirekt tingsrätternas målinflöde och berörs inte åter här. Det är dock av vikt att betona att den minskning av utflödet, som startade vid polisen efter 2009, synes ha fortplantat sig genom rättskedjan, bland annat vid tingsrätterna.

8.2.2 Faktorer bakom utvecklingen för de avgjorda brottmålen 2006–2015

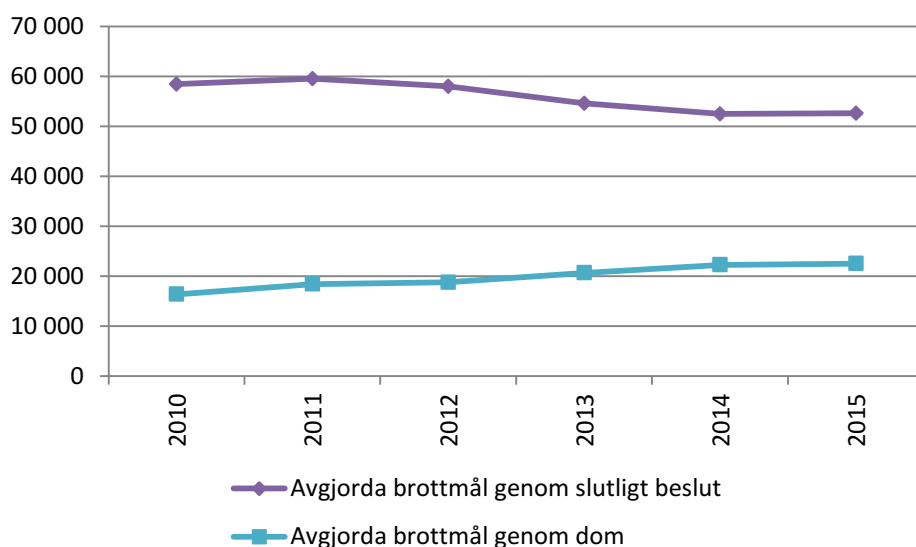
Det finns ett starkt historiskt samband mellan inkomna och avgjorda brottmål i tingsrätterna. Under 2000-talet har inkomna och avgjorda mål följts åt och antalsmässigt legat nära varandra i princip under samtliga år. Det är i sig naturligt, eftersom samtliga mål som inkommer till domstolen också avgörs på något sätt. Därmed är antalet inkomna mål den viktigaste faktorn till utvecklingen för antalet avgjorda mål. Sveriges Domstolars utflöde i form av avgjorda brottmål har därutöver påverkats och påverkas av både yttre och inre påverkansfaktorer. Det är i huvudsak faktorer som rör den egna verksamheten vid domstolarna som har övervägts när det gäller tingsrätternas möjligheter att hantera inflödet från åklagarväsendet. Det rör sig såväl om omvärldsfaktorer, vilka Sveriges Domstolar inte kan styra, som om interna faktorer, vilka i olika utsträckning låter sig styras.

Utvecklingen av antalet balanserade mål

Att inkomna och avgjorda brottmål utvecklats något olika enskilda år beror i regel på tillväxten av balanserade mål, exempelvis på grund av kraftig måltillströmning, följt av perioder med insatser för att minska balanserna vid tingsrätterna. Ett högt brottmålsinflöde i förhållande till antalet avgjorda brottmål skedde framförallt 2007 och åren 2009–2010. Balansminskning och ett större antal avgjorda mål än inkomna är tydligt framförallt åren 2011–2012. Periodvis har balansinsatser genomförts vid en eller flera tingsrätter. Resurser skjuts då till, i form av extra medel, alternativt bistår förstärkningsdomare. Tilläggas ska att balansläget, både för brottmål och för mål totalt, vid utgången av 2015 är det lägsta på tingsrätterna under hela 2000-talet.

Utvecklingen för avgjorda brottmål genom dom²⁵

Antalet avgjorda brottmål var som högst 2011, men har därefter minskat för varje år. Ett brottmål kan i princip avgöras på två sätt: genom dom eller slutligt beslut (i flertalet fall genom avskrivning). Antalet avgjorda brottmål genom dom har precis som brottmål totalt ökat mellan åren 2006–2011, därefter har antalet minskat. Minskningen har dock varit kraftigare än för avgjorda brottmål totalt, som hållits uppe av ett ökat antal avgjorda brottmål genom slutligt beslut. De sistnämnda har fortsatt att öka även efter 2011, trots att brottmålen totalt minskat. Från att fram till 2010 ha utgjort cirka 20 procent av samtliga avgjorda brottmål avgörs numera 30 procent genom slutligt beslut. Potentiella orsaker till utvecklingen kan vara en ökad frekvens av ansökningar och förordnanden av offentlig försvarare och framförallt av målsägandebiträde (i förhållande till antalet inkomna brottmål), något som statistiken också visar. En orsak till detta kan vara att det i lagstiftningen skett en utvidgning av när målsägandebiträde kan förordnas. Det kan också vara så att ansökan om målsägandebiträde sker tidigare i processen idag jämfört med tidigare, långt innan det utretts om ett åtal kommer att väckas. Orsaken till det ökade antalet ansökningar kan vidare vara att antalet anmälda brott där målsägandebiträde normalt förordnas har ökat, samt en mer påläst allmänhet i kombination med ökad information om rätten till sådant biträde. Andra bidragande orsaker till det ökande antalet och andelen mål som avgörs genom slutligt beslut kan vara att allt fler ärenden läggs ner hos polisen eller ej lagförs hos Åklagarmyndigheten. Även en ökad internationalisering, där det i större utsträckning blir svårare att nå den tilltalade, kan bidra till en ökning av slutliga beslut.

Den beskrivna utvecklingen borde underlätta för tingsrätterna att öka produktiviteten, eftersom arbetsbelastningen vad avser ett mål som avgörs genom slutligt beslut i regel är betydligt mindre än ett som avgörs genom dom.

Sammanställningen av brottmålsinflödet

Sammanställningen av det totala inflödet av brottmål är något som presumtivt kan ha påverkat förmågan att avgöra brottmål. Huruvida brottmålen under de senaste åren blivit enklare eller

²⁵ I nedanstående redogörelse ingår måltyperna *Brott mot person, ekonomisk brottslighet, förmögenhetsbrott* och *övriga brott*. Bötesbrott är exkluderade då de i princip alltid avgörs genom dom.

tyngre är komplext att ge ett klart svar på och det finns ett antal faktorer som pekar i olika riktning. En av de tydligaste förändringarna är utvecklingen för antalet och andelen notariebrottmål/bötesmål. Under åren av ökning, 2006–2010, mer än fördubblades antalet bötesmål (vid en jämförelse mellan inkomna notariebrottmål 2006 och bötesmål 2010). Antalet övriga brottmålstyper ökade under perioden också markant, dock inte i lika hög utsträckning. Andelsmässigt gick notariebrottmålen/bötesmålen från att utgöra knappt 9 procent av det totala antalet inkomna brottmål till att utgöra cirka 15 procent. Tänkbara orsaker till ökningen är höjningen av bötesbelopp, som skedde 2006, och reformen En Modernare Rättegång (EMR) 2008. Potentiellt kan det för åklagaren vara mer attraktivt att stämma i domstol istället för att utfärda strafföreläggande när man slipper förhandling. År 2014 var det nästan lika vanligt att böter dömdes ut i domstol (47 procent) som att det gavs i form av strafföreläggande (53 procent). Tio år tidigare utgjorde böter genom domslut endast 37 procent (antalet strafförelägganden i stort uppvisar en relativt kraftig minskning de senaste tio åren). Efter 2010 har antalet bötesmål vänt kraftigt nedåt, för att 2015 hamna på nivåer klart under 2006 års antal. Samtidigt har antalet övriga brottmålstyper antalsmässigt legat relativt stabilt. En trolig, starkt bidragande orsak, är polisens minskade aktivitet vad avser trafikbrott, samtidigt som polisen övergav sina tidigare kvantitativa mål. En minskad andel bötesmål skulle kunna tala för att den totala brottmålsstocken blivit tyngre. Vidare har förhandlingstiden för de mål som avgörs efter huvudförhandling ökat under de senaste åren. För de mål som har en förhandlingstid på över tolv timmar har det framför allt skett en ökning tidsmässigt, medan de antalsmässigt legat stabilt. Dessa förhållanden, i kombination med en ökning av antalet mål där det förekommer tolk, skulle kunna vara faktorer som visar på att arbetsbelastningen potentiellt ökat, vilket i sin tur skulle kunna påverka antalet avgjorda brottmål varje år.

Å andra sidan tycks arbetsbelastningen inte ha ökat, om man ser till det faktum att omloppstiden historiskt ligger på en låg nivå (vilket också medför minskad risk för tilläggsstämningar som kan komplicera målet), att den balanserade brottmålsstocken har en sjunkande trend beträffande balansens ålder, att andelen mål med förtur minskat samt att antalet mål som avgörs efter huvudförhandling minskat (vilket ger ökat utrymme att lägga kraft på de mål som avgörs vid huvudförhandling). En bidragande orsak till det sistnämnda kan vara att antalet och andelen brottmål som avgörs genom slutligt beslut (i de flesta fall genom att de skrivs av) har ökat de senaste åren, trots ett totalt sett minskat brottmålsinflöde och avgörande (se ovan). Viktigt att påtala i sammanhanget är att målens tyngd i sig inte enbart styr faktorer såsom omloppstid och antal balanserade mål. Utvecklingen påverkas självfallet även av andra faktorer.

Slutsatser av det ovanstående resonemangets påverkan på antalet avgjorda brottmål blir därmed svåra att dra. Det finns faktorer som pekar på att belastningen ökat, liksom faktorer som påvisar att så inte är fallet.

Övriga målkategoriernas utveckling

Det bör framhållas att brottmålshanteringen endast utgör en del av verksamheten vid tingsrätterna, och att förändringar av belastningen i övriga delar av verksamheten påverkat och påverkar den resursinsats som kan avsättas för brottmålen. Tvistemålen (exklusive familjemål) har delvis en utveckling som antalsmässigt liknar brottmålen, med en kraftig ökning mellan åren 2006–2010. Därefter har antalet mål legat relativt stabilt även om en nedgång skett 2014–2015, troligen delvis till följd av höjda ansökningsavgifter och en ny tilläggsavgift. En snarlik antalsmässig utveckling visar konkursärendena, som precis som tvistemålen följer konjunkturläget. De övriga familjemålen, som många gånger kan vara relativt arbetskrävande, har ökat varje år

2006–2013 och därefter legat relativt stabilt. Även domstolsärendena har ökat de senaste tio åren. Sammantaget har det skett en ökning av inkomna mål och ärenden vid tingsrätterna, framförallt fram till 2010. Antalet mål som tingsrätterna har att hantera är betydligt större än för tio år sedan. Detta är något som högst sannolikt påverkat avgörandet av brottmål, åtminstone under vissa perioder. Tilläggas bör dock att måltillströmningen planat ut de senaste fem åren.

Kompetensförsörjning

Det har under senare år visat sig bli allt svårare att rekrytera väl kvalificerade domare till domstolarna, bland annat tingsrätterna. Problemet med att locka ett tillräckligt antal sökande till domaranställningar begränsar sig inte till ett fåtal orter, utan gäller med några undantag för stora delar av landet. Något som lyfts av tingsrätter i framför allt större städer är att vissa yrkeskategorier, bland annat domstolssekreterare, är väldigt rörliga, vilket påverkar effektiviteten i verksamheten. Rekryteringsproblem och omsättning av personal bedöms åtminstone periodvis och vid vissa tingsrätter ha påverkat möjligheten att avgöra brottmål i den takt som kunde ha skett vid full bemanning.

Utveckling årsarbetskrafter och produktivitet

Antalet årsarbetskrafter totalt vid tingsrätterna (går inte att särskilja enbart för brottmål) har legat relativt stabilt de senaste tio åren. Under perioden har de ökat med cirka fem procent. Studeras enbart utvecklingen för ordinarie domare har de ökat något mer. Som högst var de 2012: elva procent fler än 2006, men har därefter fallit tillbaka något till att vara cirka fem procent fler än för tio år sedan. Antalet avgjorda viktade brottmål i förhållande till antalet årsarbetskrafter totalt samt årsarbetskrafter domare steg fram till 2011 men har därefter vänt nedåt.

Produktiviteten för brottmål (avgjorda brottmål i förhållande till kostnad) steg kraftigt 2008, för att åter falla något 2009. Därefter har den ökat svagt, dvs. antalet avgjorda mål ökade mer än kostnaderna, och/eller har varit oförändrad ända fram till 2014, då den vände svagt nedåt.

Sammantaget framträder ett mönster med något ökade resurser i förhållande till avgjorda brottmål, framförallt under de senaste åren, vilket potentiellt kan ha påverkat brottmålsavgörandet i ökande riktning.

Lagstiftning

EMR-reformen genomfördes den 1 november 2008. Den syftade till att ytterligare förtydliga domstolarnas uppgifter i instansordningen och innebar en modernisering av processen i allmän domstol. Förändringar har genomförts på en rad områden, såsom bättre utnyttjande av modern teknik, flexibla regler och större ansvar för parterna. Reformen har påverkat utflödet av brottmål vid Sveriges Domstolar, i ett första skede framför allt genom den utökade möjligheten att avgöra brottmål enbart på handlingarna. Reformen har utvärderats (*En modernare rättegång II – en uppföljning*, SOU 2012:93) och bedömdes ha fallit väl ut. Den 1 juli 2014 infördes ändringar bland annat i rättegångsbalken för att hantera stora brottmål och inställda förhandlingar. Ändringarna förväntas sammantaget leda till att det blir möjligt att genomföra fler huvudförhandlingar och till en mer ändamålsenlig hantering av stora brottmål.

Arbetsformer och verksamhetsstöd

Arbetsformerna har under de senaste åren kontinuerligt utvecklats vid tingsrätterna. Utvecklingen har ett samband med de omfattande förändringar som skett av den yttre tingsrättsorganisationen (antalet tingsrätter minskade kraftigt, framförallt fram till 2006, och Stockholmstingsrätterna organiserades om 2007) och med utvecklingen av verksamhetsstödet. Under senare år

har domstolarna infört ett antal administrativa verktyg och metoder som förbättrat ledningen och styrningen av dem och som verkat effektiviserande. Exempel är systematiskt utvecklings- och kvalitetsarbete, tydliga mål, mer gemensamma handläggningsrutiner och förbättrade delgivningsrutiner. Domstolsverket bedömer att de förändringar som genomförts och den utveckling som skett inom verksamhetsstöd, ledning och styrning ökat effektiviteten i målavgörandet.

8.3 Metod

I det följande behandlas inkomna respektive avgjorda mål i tingsrätt. Domstolsverket har inte möjlighet att redovisa uppgifter enligt samma brottsindelning som övriga myndigheter i rättskedjan, utan målen redovisas sedan 2009 på fem brottmålstyper: *brott mot person*, *bötesmål*, *förmögenhetsbrott*, *ekonomisk brottslighet* och *övriga brottmål* (därutöver registreras ett fåtal brottmål som *undanröjande*, *omvandling av fängelse på livstid* och *beredskapsmål*).²⁶ Då historiken från 2009 är relativt kort och det kan misstänkas att det initialt kan ha förekommit vissa kvalitetsbrister, har Domstolsverket valt att fortsätta redovisa uppgifterna i den samlade kategorin *brottmål*. Dock har prognoser för de olika brottmålstyperna skapats som stöd för totalprognosen, och i analysen av påverkansfaktorer tas utvecklingen på måltypsnivå upp. Det är relevant inte minst med hänsyn till att de senaste årens kraftiga uppgång, och nedgången efter 2010, framför allt orsakats av svängningar i kategorin notariebrottmål/bötesmål.

Domstolsverket har valt att basera sin statistiska prognos för inkomna brottmål på månadsdata för hela perioden 2000–2015. Statistiken för denna tidsperiod bedöms hålla god kvalitet, och fler dataobservationer förbättrar precisionen. Tilläggas kan att modeller baserade på årsdata för åren 2000–2015, och modeller baserade på åklagarväsendets utflöde och relation till tingsrätternas inflöde, tidigare beaktats. Domstolsverket vill vidare betona det starka historiska samband som finns mellan inkomna och avgjorda brottmål i tingsrätterna och ha detta som utgångspunkt för det fortsatta resonemanget. Under 2000-talet har det funnits en stark trend att inkomna och avgjorda mål följts åt och antalsmässigt ligger nära varandra, i princip under samtliga år. Att de under enskilda år utvecklats något olika kan förklaras av perioder av balanstillväxt och insatser för att minska balanserna vid tingsrätterna. Utvecklingen för såväl inkomna som avgjorda brottmål har varit stigande, bortsett från inkomna mål 2001 och 2011–2015 samt avgjorda mål 2012–2015. Domstolsverket har använt en modell med exponentiell utjämning för åren 2016–2019. Då sambandet mellan inkomna och avgjorda brottmål historiskt är starkt, har ingen separat statistisk prognos tagits fram för avgjorda brottmål, utan de antas följa prognosen för inkomna brottmål. Valet av statistiska modeller har skett i samråd med Brå.

I en elektronisk bilaga på www.bra.se finns datatunderlagen tillgängliga, liksom en mer detaljerad redovisning av de statistiska modellerna.

8.3.1 Statistisk prognos över inflödet

Den statistiska prognosen indikerar att antalet inkomna brottmål kommer att vara i princip oförändrat perioden 2016–2019 jämfört med 2015.

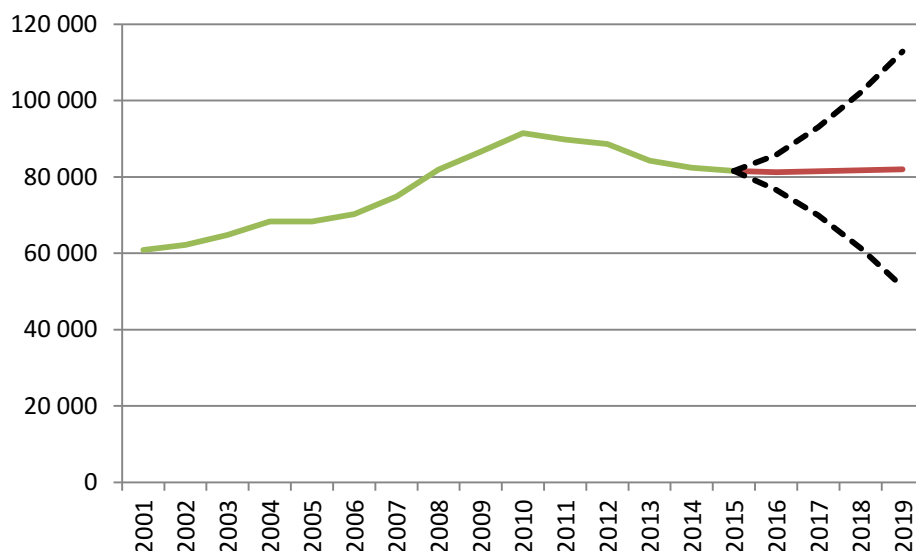
²⁶ Beredskapsmål är exkluderade i denna rapport då de annars dubbelräknas. Före 2009 registrerades brottmål som *notariebrottmål* och *övriga brottmål*.

Tabell 21. Statistisk prognos över inkomna mål 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Inkomna brottmål	89 791	88 598	84 258	82 378	81 582	81 200	81 500	81 700	82 000
Förändring i antal	-1 634	-1 193	-4 340	-1 880	-796	-382	300	200	300
Förändring i procent	-2 %	-1 %	-5 %	-2 %	-1 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Ackumulerad förändring i antal jfr 2015						-382	-82	118	418
Ackumulerad förändring i procent jfr 2015						0 %	0 %	0 %	1 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste hundratal.

Figur 23. Antal inkomna brottmål 2001–2015 samt statistisk prognos 2016–2019 med osäkerhetsintervall.

8.3.2 Utveckling i förhållande till Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens utflöde

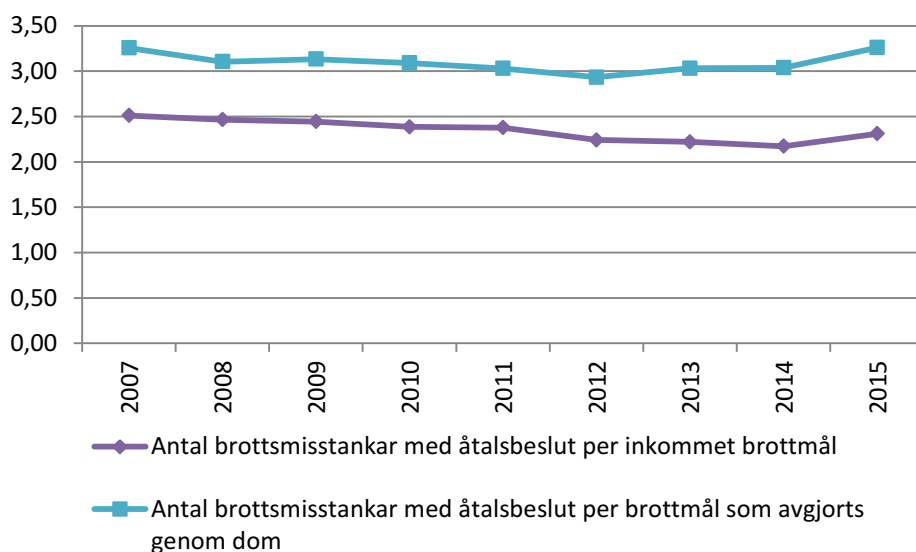
Vid en jämförelse med åklagarväsendets utflöde är det relevant att jämföra både med inkomna brottmål totalt och med avgjorda brottmål genom dom. Detta eftersom det i inkomna brottmål totalt "gömmar" sig relativt många brottmål utan stämningsansökan, dvs. där åtal inte väckts.

Det finns ett starkt samband mellan åklagarväsendets utflöde och tingsrätternas inflöde, med en relativt tydlig trend att antalet brottsmisstankar som leder till åtal per inkommet mål sjunkit under 2000-talet. Tingsrätternas inflöde har ökat procentuellt mer än Åklagarmyndighetens och Ekobrottsmyndighetens utflöde. En tänkbar förklaring kan vara att antalet "ett till ett-relationer" mellan brottsmisstankar och mål ökat, det vill säga att det blivit vanligare att ett mål i tingsrätt består av en person och en brottsmisstanke. Detta kan delvis bero på att omloppstiderna för brottmål förkortats under senare år och att antalet tilläggsstämningar i redan pågående brottmål därmed minskat. Även den kraftiga ökningen av framför allt notariebrottmål/bötesmål under perioden 2007–2010 kan vara en förklaringsfaktor. En annan faktor som kan påverka relationen är ett ökat utnyttjande av förundersökningsbegränsning hos Åklagarmyndigheten och det faktum att antalet inkomna mål utan stämningsansökan (brottmål registrerade vid tingsrätt där inget åtal är väckt) fortsatt att öka även när det totala brottmålsinflödet minskat. År 2015 gick det 2,31 brottsmisstankar som ledde till åtal per inkommet brottmål, att jämföra med året innan,

då motsvarande siffra endast var 2,17.²⁷ Ökningen 2015 kan till stor del härledas till det stora antalet brottsmisstankar rörande bedrägerier som gett åtalsbeslut hos Åklagarmyndigheten under året, en ökning som ej avspeglas i antalet inkomna brottmål. Under perioden 2011–2015 minskade den genomsnittliga utvecklingen av antalet brottsmisstankar som leder till åtal med knappt fyra procent per år, medan motsvarande utveckling för inkomna mål till tingsrätt var en minskning med drygt två procent per år.

Relationen mellan antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut och avgjorda mål genom dom (dvs. enbart de brottmål som innehåller ett åtalsbeslut/en stämningsansökan) var likartad som den för inkomna brottmål fram till 2012, dvs. sjunkande. Därefter har antalet avgjorda mål genom dom minskat mer än brottsmisstankar med åtalsbeslut.

Figur 24. Relation mellan åklagarväsendets utflöde och tingsrätternas inflöde respektive utflöde genom dom.

8.3.3 Slutlig prognos över inflödet

Med hänsyn till det förhållandevis starka sambandet mellan åklagarväsendets utflöde och tingsrätternas inflöde samt polisens och Åklagarmyndighetens prognoser om fortsatt minskat utflöde 2016–2019, väljer Domstolsverket att justera ned den slutliga prognosen över inflödet något i jämförelse med den statistiska. Nedgången bedöms dock bli något lägre än de senaste åren, bland annat med tanke på den ökande trenden med fler mål som avgörs genom slutligt beslut, något som bedöms hålla uppe antalet inkomna brottmål. Dessutom bedöms antalet inkomna bötesmål inte fortsätta att minska lika markant antalsmässigt som de senaste åren. Den slutliga prognosen ger ett fortsatt minskat antal brottsmisstankar med åtalsbeslut per inkommet brottmål, den trend som varit under ett flertal år.

²⁷ Åklagarmyndighetens utflöde är reducerat med 11 000 respektive 14 500 brottsmisstankar med åtalsbeslut 2011 respektive 2015, och 2014 är Ekobrottsmyndighetens utflöde reducerat med 9 000 brottsmisstankar med åtalsbeslut (stort antal brottsmisstankar kopplade till enskilda dopnings-, bedrägerier- och utpressningsärenden).

Tabell 22. Slutlig prognos över inkomna mål 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Inkomna brottmål	89 791	88 598	84 258	82 378	81 582	81 000	80 500	80 000	80 000
Förändring i antal	-1 634	-1 193	-4 340	-1 880	-796	-582	-500	-500	0
Förändring i procent	-2 %	-1 %	-5 %	-2 %	-1 %	-1 %	-1 %	-1 %	0 %
Ackumulerad förändring i antal jfr 2015						-582	-1 082	-1 582	-1 582
Ackumulerad förändring i procent jfr 2015						0 %	-1 %	-2 %	-2 %

Figur 25. Antal inkomna brottmål 2001–2015 samt slutlig prognos 2016–2019.

8.3.4 Prognos över utflödet

Antalet balanserade brottmål har sedan 2010 minskat med drygt 4 700 mål, och gått från att utgöra drygt 36 procent av inkomna brottmål till 35 procent 2015. Balansnivåerna bedöms inte ytterligare minska markant, eftersom antalet balanserade mål numera ligger strax under den optimala arbetsbalansen²⁸ och tingsrätterna når regeringens verksamhetsmål.

Mot bakgrund av det starka sambandet mellan inkomna och avgjorda mål, och med hänsyn till det rådande och framtida rimliga balansläget vid tingsrätterna, antas avgjorda brottmål fortsätta att ligga i nivå med inkomna brottmål under prognosperioden.

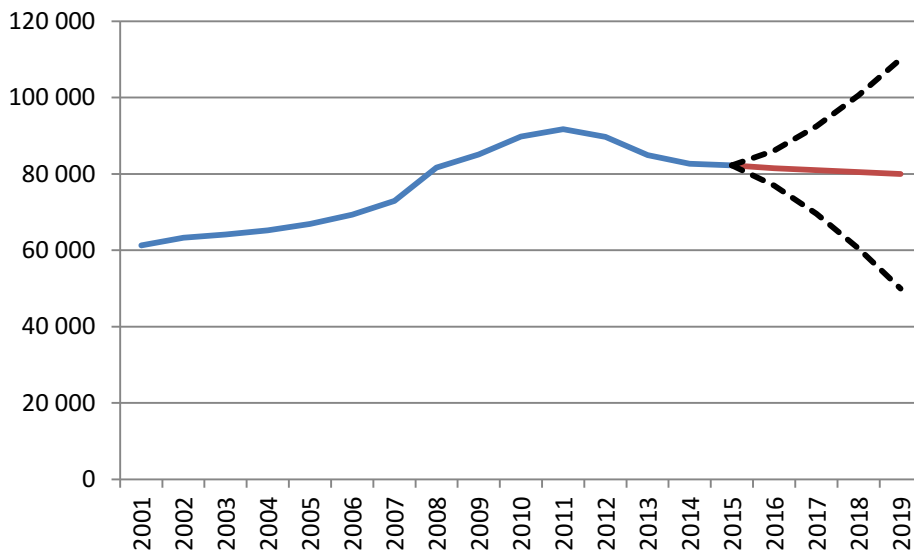
²⁸ Domstolsverket använder ett mått kallat optimal arbetsbalans för att bedöma balanssituationen vid tingsrätterna. Den optimala arbetsbalansen är ett framräknat balansmått som visar hur många balanserade brottmål i förhållande till antalet inkomna brottmål som tingsrätterna bör ha för att klara regeringens verksamhetsmål om fem månaders omloppstid för 75 procent av brottmålen. För brottmål bedöms den optimala arbetsbalansen vara cirka 36 procent.

Tabell 23. Prognos över avgjorda mål 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

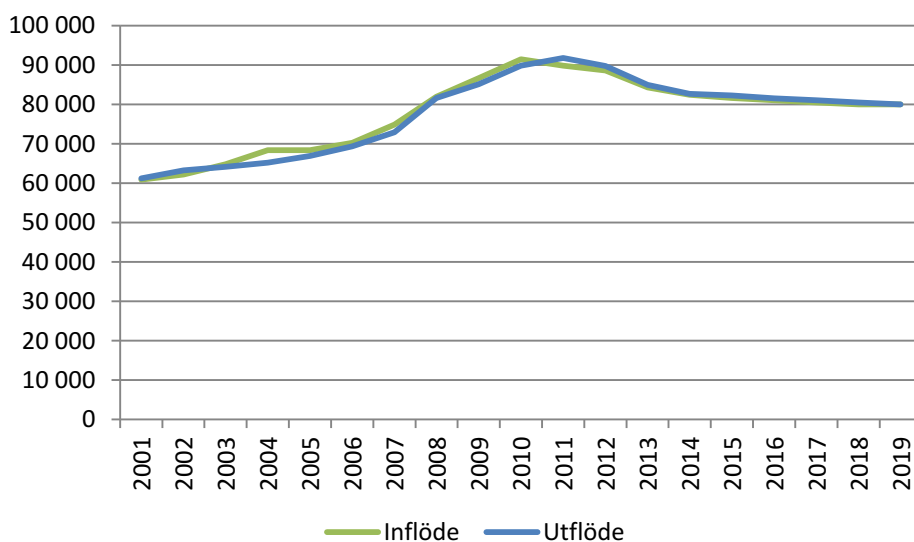
Kategori	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Avgjorda brottmål	91 733	89 699	84 940	82 653	82 277	81 500	81 000	80 500	80 000
Förändring i antal	1 922	-1 193	-4 759	-2 287	-376	-777	-500	-500	-500
Förändring i procent	2 %	-2 %	-6 %	-3 %	0 %	-1 %	-1 %	-1 %	-1 %
Ackumulerad förändring i antal jfr 2015						-777	-1 277	-1 777	-2 277
Ackumulerad förändring i procent jfr 2015						-1 %	-2 %	-2 %	-3 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2015–2018 är avrundat till närmaste hundratal.

Figur 26. Antal avgjorda brottmål 2001–2015 samt prognos 2016–2019 med osäkerhetsintervall.

Figur 27. Prognos över antal inkomna och avgjorda brottmål 2016–2019 samt faktiska värden för 2000–2015.

8.4 Påverkansfaktorer

Lagstiftning

Den 1 april 2016 träder lagändringar i kraft som syftar till att effektivisera och förbättra domstolsprocessen (prop. 2015/16:39). Handläggningen av mål och ärenden ska i större utsträck-

ning kunna anpassas till förhållandena i det enskilda fallet, särskilt genom att tekniken med ljud- och bildupptagningar utnyttjas fullt ut. För att minska de negativa konsekvenserna av inställda huvudförhandlingar ska förhörspersoner som infunnit sig i större utsträckning kunna lämna sina uppgifter vid det tillfället och inte behöva komma tillbaka till domstolen vid ett senare tillfälle. Om en rättegång måste tas om i samma instans ska domstolen i fler fall kunna återanvända förhör från den tidigare huvudförhandlingen. Möjligheten för domstolar att hänvisa till ljud- och bildupptagningar ökas, så att planering och utsättning av huvudförhandlingar i omfattande mål kan förenklas och antalet förhandlingsdagar minska.

Om Straffprocessutredningens förslag (SOU 2013:17) genomförs fullt ut kommer det att innebära avgörande förändringar i brottmålsprocessen. Enligt utredningen är det grundläggande att öka parternas inflytande och medverkan i processen, för att anklagelser om brott ska kunna prövas inom rimlig tid och med hög kvalitet. Utredningen föreslår därför bland annat följande:

- När ett åtal väcks ska den som åtalas för brott informeras om den påföljd som åklagaren yrkar. Den som åtalas ska alltså inte bara få veta vilket brott han eller hon anklagas för. Åklagaren ska samtidigt ange vad en fällande dom kan leda till i övrigt, exempelvis skadeståndsansvar.
- Domstolen ska inte självmant kunna hämta in en utredning i skuldfrågan. Ansvar för att utredningen i målet är tillräcklig för en fällande dom ska ligga på åklagaren. Åklagaren ska också sätta den yttersta gränsen för hur strängt straff den tilltalade kan dömas till. Åklagaren ska under rättegången kunna ändra yrkandet om påföljd. Men domstolen ska inte kunna bestämma en mer ingripande påföljd än vad åklagaren slutligen begärt.
- Det ska finnas olika sätt att handlägga och avgöra mål.
- Åklagaren ska som huvudregel utfärda strafföreläggande vid bötesbrott. Handläggningen i domstol ska förenklas i de fall föreläggandet inte godkänns.
- Erkända mål som rör relativt lindriga brott ska kunna avgöras i en skriftlig ordning, om den åtalade erkänner gärningen hos rätten och godtar påföljden med mera. Det handlar om mål i vilka åklagaren yrkar villkorlig dom, skyddstillsyn eller straff som motsvarar fängelse i maximalt sex månader.
- Komplicerade och mer omfattande mål ska förberedas bättre, bland annat genom tidiga förberedelsesammanträden. Det ska också finnas större möjligheter att avgöra delar av ett mål för sig.
- Hovrättsprocessen ska tydligare inriktas på vad parterna vill ha prövat, bland annat genom ytterligare krav på överklagandets innehåll. Det ska göras en inledande granskning i alla mål (generellt krav på prövningstillstånd införs). Om det då står klart att målen är rätt handlagda och avgjorda i tingsrätten ska målen inte prövas vidare.
- Fler mål ska avgöras av en domare i tingsrätt, och vid behov ska tre juristdomare utan nämnd kunna döma i exempelvis stora mål. I hovrätten ska enbart juristdomare döma.

Delar av utredningens förslag, som avser vissa åtgärder för att hantera stora brottmål och inställda förhandlingar, har genomförts och trätt i kraft (prop. 2013/14:170). En särskild utredare har haft i uppdrag att ta fram ytterligare underlag angående de praktiska, organisatoriska och ekonomiska konsekvenserna, om förslagen i vissa särskilt angivna delar i Straffprocessutredningens betänkande bör genomföras. Uppdraget redovisades i januari 2015 (Ds 2015:4). Ärendet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Ytterligare reformer av det processrättsliga regelverket och även andra åtgärder, som t.ex. förändringar av den yttre domstolsorganisationen, kommer sannolikt att bli nödvändiga för att hantera de krav som kommer att ställas på domstolarna i framtiden.

Andra påverkansfaktorer

Flera av de påverkansfaktorer som behandlats tidigare i avsnittet Historisk utveckling har bäring även på den framtida utvecklingen av brottmålshanteringen vid domstolarna. Det gäller de nuvarande låga nivåerna av balanser, en viktig faktor för avgjorda brottmål den närmsta tiden. Även t.ex. kompetensförsörjning, IT-stöd/informationsförsörjning, arbetsformer samt ledning och styrning är presumtiva viktiga påverkansfaktorer även framöver. I Domstolsverkets verksamhetsplan för åren 2015–2017 fastställs också att de särskilda satsningsområdena, utöver basuppdraget, ska vara att

- utveckla den strategiska styrningen
- attrahera och rekrytera
- fortsätta att digitalisera målhanteringen
- fortsätta att effektivisera administrationen.

Utvecklingen av den strategiska styrningen syftar till öka samsyn och helhetsagerande inom områden där det krävs gemensamma åtgärder, för att öka kvaliteten och effektiviteten inom Sveriges Domstolars verksamhet. Området "attrahera och rekrytera" omfattar kompetensförsörjning inom Sveriges Domstolar. Förmågan att rekrytera och behålla kvalificerade medarbetare är helt avgörande för Sveriges Domstolars möjligheter att uppnå verksamhetsmålen samt att bibehålla och utveckla god kvalitet i verksamheten. Brist på personal med rätt kompetens kan bland annat leda till ökade målbalanser och sämre rättssäkerhet, vilket i sin tur kan bidra till en urholkning av förtroendet för Sveriges Domstolar. En fortsatt digitalisering av målhanteringen handlar om att säkra Sveriges Domstolars behov av effektiva verksamhetsstöd. Utvecklingsinsatserna inom området syftar till att säkerställa att verksamheten utnyttjar de möjligheter till effektivisering, förenkling och kvalitetsförbättring som ny teknik ger. Här ingår bl.a. arbetet med att utveckla rättsväsendets informationsförsörjning (RIF-arbetet). En fortsatt effektivisering av administrationen syftar till att ge ett starkt och tydligt stöd till kärnverksamheten i Sveriges Domstolar. Detta inkluderar även en effektiv ansvarsfördelning mellan Domstolsverket och domstolarna.

8.4.1 Påverkansfaktorernas effekter sammantaget

Sammanfattningsvis gör Domstolsverket bedömningen att lagstiftning, IT-stöd/informationsförsörjning, arbetsformer samt ledning och styrning är påverkansfaktorer som kan komma att påverka ärendeutflödet i stigande riktning, medan kompetensförsörjning är en faktor som kan påverka det i fallande riktning, allt i förhållande till den statistiska prognosen. Inflytandet från dessa påverkansfaktorer är trots allt osäkert och olika faktorer pekar i olika riktningar. Domstolsverket har därför valt att inte justera prognoserna med anledning av dessa påverkansfaktorer, utan stannat vid att påvisa faktorerna och föra ett resonemang om dem.

9 KRIMINALVÅRDEN

9.1 Bakgrund

Ett av Kriminalvårdens huvuduppdrag är att verkställa de av domstolarna utdömda påföljderna. Utöver det finns Kriminalvården med i tidigare delar av rättskedjan genom till exempel häkterverksamhet, transporter och frivårdens arbete med personutredningar inför dom.

Inflödet utgörs av personer som påbörjat sin verkställighet i kriminalvårdspåföljd och utgörs av nyintagna i anstalt, påbörjad IÖV²⁹, påbörjad skyddstillsyn samt påbörjad villkorlig dom med samhällstjänst.³⁰ Syftet med att redovisa inflödet till de olika kriminalvårdspåföljderna är att bidra till en myndighetsgemensam grund.

I stället för ett utflöde redovisar Kriminalvården medelantalet klienter (häktade, fängelsedömda och klienter i frivård). Medelantalet används för att bedöma klientvolymernas resursbehov i Kriminalvården och beräkning av det teoretiska platsbehovet. Medelantalet visar tydligt på vilket antal platser som behövs för den dagliga driften, vilket ett flödesmått inte gör.

Kriminalvården omfattar idag vid ett givet tillfälle cirka 1 600 personer i häkte, 3 900 i anstalt och 11 400 inom frivården.

9.2 Historisk utveckling

Det faktiska inflödet till Kriminalvården 1998–2015 uppdelat på påföljd redovisas i figur 28. Inflödet ökade totalt med drygt 5 000 klienter (25 %) från år 1998 till år 2009. Därefter har inflödet av klienter befunnit sig i en nedåtgående trend, och år 2015 var antalet nästan nere på samma nivå som 1998.

Utvecklingen över tid skiljer sig för de olika påföljderna. Nyintagna i anstalt har haft en nedåtgående trend sedan 2004, medan det inom frivården kan ses olika mönster men med en längre uppåtgående trend och senare toppår. Det är först under senare år som en genomgående nedgång av antalet klienter i inflödet kan ses. De senaste fem åren minskade inflödet med 4 100 klienter (–17 %), där vissa grupper minskade mer än andra. Antalet nyintagna i anstalt 2011 utgjorde 39 procent av det totala inflödet och motsvarande andel 2015 var 42 procent. Det tyder på att inflödet till anstalt inte minskat i samma utsträckning som inom frivården.

Prognosen indikerar att medelantalet häktade kommer att minska från 1 442 till 1 390 mellan 2015 och 2019, vilket motsvarar en minskning med fyra procent.

Medelantalet fängelsedömda beräknas minska från 3 939 till 3 670 mellan 2015 och 2019, vilket motsvarar en minskning med sju procent.

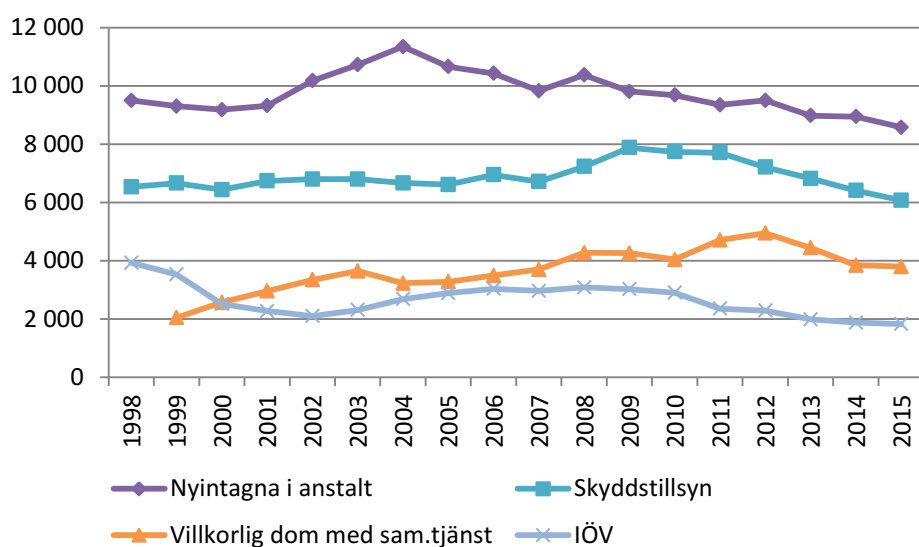
Medelantalet klienter i frivård beräknas minska från 11 434 till 10 450 mellan 2015 och 2019, vilket motsvarar en minskning med nio procent.

Totalt beräknas medelantalet klienter minska med ungefär 1 300 klienter under prognosperioden.

²⁹ IÖV står för intensivövervakning med elektronisk kontroll, så kallad fotboja.

³⁰ Övriga påföljder inom frivårdsområdet gäller klienter som redan finns i kriminalvården, exempelvis villkorligt frigivna med övervakning, klienter i utökad frigång eller klienter i halvväxhus. De räknas därför inte som ett inflöde.

Figur 28. Inflöde till Kriminalvården 1998-2015*.

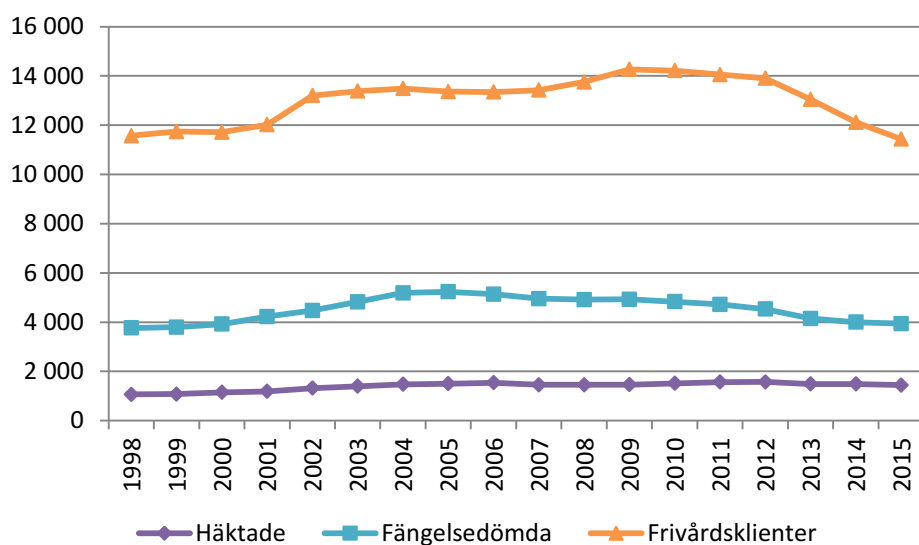

*Siffrorna för 2015 är preliminära.

Figur 29 visar utvecklingen av medelantalet klienter i Kriminalvården under perioden 1998-2015. Likt inflödet till Kriminalvården har medelantalet klienter haft en uppåtgående trend fram till och med 2009, och ökade totalt med nästan 4 300 klienter (26 %) mellan år 1998 och 2009 för att sedan vända nedåt och år 2015 närma sig samma nivåer som i slutet på 90-talet.

Medelantalet häktade har legat på en stabil nivå över tid medan utvecklingen för fängelsedömda och klienter i frivård har haft en ökande trend fram till 2004 respektive 2009, som sedan åtföljts av en nedgång. De senaste fem åren visar ett minskat medelantal klienter i hela Kriminalvården, men fördelningen mellan häktade, fängelsedömda och klienter i frivård har varit stabilt. Knappt 70 procent av Kriminalvårdens klienter finns inom frivården, drygt 20 procent finns bland de fängelsedömda och resterade finns inom häkte.

Figur 29. Medelantalet häktade, fängelsedömda samt klienter i frivård 1998-2015.

9.2.1 Faktorer bakom inflödet till Kriminalvården

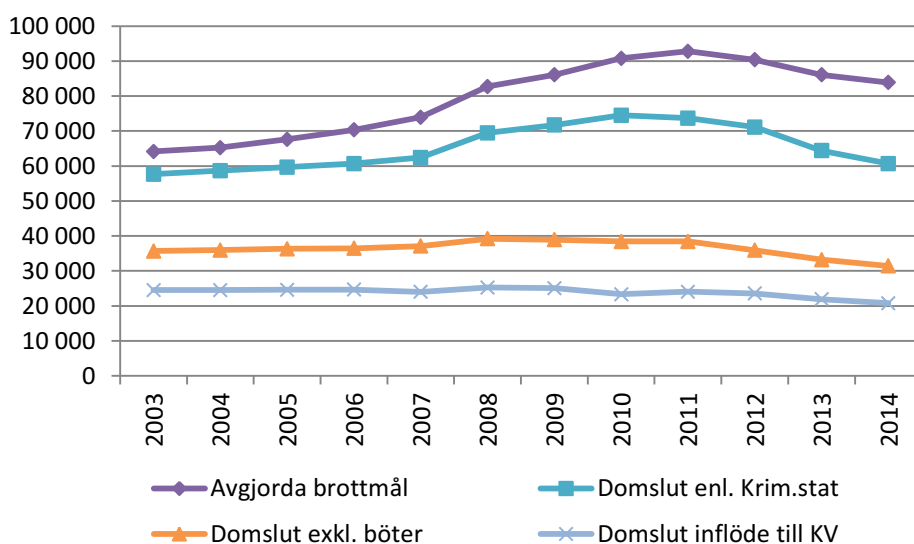
Studier³¹ visar att fångpopulationens storlek i stor utsträckning påverkas av externa faktorer, som kriminalpolitiska beslut. Besluten påverkar även fördelningen mellan olika typer av påföljder. Exempel på beslut över åren är bland annat införande och avskaffande av halvtidsfrigivning, förändringar i strafftid, införandet av intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV), samhällstjänst och olika typer av utslussning från anstalt.

Förändringar i praxis i olika typer av brottmål kan inverka på volymerna och på förändringar mellan olika typer av påföljder. Kriminalvården påverkar inte inflödet av antalet klienter till myndigheten, utan styrs av strafflagstiftning och av tidigare led i rättskedjan. Det är produktionen av brottmål och dess påföljder som styr inflödet. Kriminalvården kan inom vissa gränser styra när en påföljd påbörjas, om den dömda befinner sig på fri fot.

9.2.2 Tidigare led i rättskedjan

Sambandet mellan det som händer tidigare i rättskedjan och i Kriminalvården är inte tydligt. I figur 30 redovisas flödet av avgjorda brottmål och domslut enligt kriminalstatistiken. Den stora ökningen av avgjorda brottmål under början av 2000-talet verkar inte ha påverkat inflödet, det vill säga antalet domslut med påföljder till Kriminalvården, i någon större utsträckning. Däremot kan minskningen av avgjorda brottmål sedan 2011 ha kommit att påverka Kriminalvården. Skillnaden mellan avgjorda brottmål och antalet domslut har ökat över tid, vilket delvis beror på att antalet avgjorda brottmål genom slutligt beslut ökar över tid. Även variationen av antalet domslut i ett avgjort brottmål skulle kunna vara en bidragande faktor.³² Exkluderas böter som domslut, framgår det tydligt att ökningen av avgjorda brottmål fram till 2011 framförallt bestått av bötesmål. Genom att enbart studera de domslut som avser fängelse, skyddstillsyn och villkorlig dom med samhällstjänst, får man inflödet till Kriminalvården. Under den uppmätta perioden har inflödet av domslut till Kriminalvården totalt sett varit ganska stabilt; det är först på senare år som en nedåtgående trend kan ses.

Figur 30. Avgjorda brottmål, domslut och inflöde till Kriminalvården 2003–2014.

³¹ Se Nilsson, A. och Flyghed, J. (2007) och von Hofer, H. (2003).

³² Läs mer om avgjorda brottmål och domslut i domstolsverkets del under avsnittet Flöden i rättskedjan.

9.2.3 Psykiatrisk tvångsvård

Regeringen gav 2008 en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård samt att lämna förslag till ny lagstiftning.³³ Psykiatrilagsutredningens betänkande³⁴ redovisades 2012. Antalet domslut med huvudpåföljden rättspsykiatrisk vård har varierat ganska kraftigt de senaste tio åren, med ett genomsnitt på knappt 300 personer om året.³⁵ Sedan den 1 juli 2008 får fängelse dömas ut även till personer med allvarlig psykisk störning, om synnerliga skäl finns. Utredningens förslag innebär att en ännu stor del av denna grupp i stället döms till fängelse. Konsekvensen blir då att antalet personer som behöver psykiatrisk tvångsvård under verkställigheten av ett fängelsestraff således ökar.

9.2.4 Skärpta straff för allvarliga våldsbrott

En straffskärpningsreform trädde i kraft den 1 juli 2010, med syftet att höja straffen för allvarliga våldsbrott och för grovt vållande till annans död, att öka spännvidden mellan straffen för brott i allmänhet och att skärpa straffen vid återfall i brott.³⁶ Genom denna reform höjdes bland annat straffvärdet³⁷ för allvarliga våldsbrott generellt med 20–30 procent. Detta skulle kunna vara en bidragande faktor till att den genomsnittliga strafftiden har ökat för våldsbrottsdömda nyintagna i anstalt. Antalet nyintagna våldsbrottsdömda har däremot minskat sedan 2010, och det är främst klienter med kortare strafftider som minskat, medan de längre strafftiderna på fyra år eller mer har varit stabila, sett till antal. Det kan dock tänkas att det inom intervallet för längre strafftider har utdömts hårdare straff än innan reformen. I en utvärdering gjord av Brå³⁸ kommer man fram till att straffskärpningsreformen fått genomslag för de allra grövsta brotten gällande hårdare strafftider, att spännvidden i strafflängden blivit större och att återfallsskärpningsen inte fått någon statistiskt mätbar effekt.

9.2.5 Narkotikamål

Narkotikabrott genererar stora klientvolymen för Kriminalvården, och förändringar i antalet domar och utdömda strafftider får märkbara konsekvenser. En ändring i praxis gällande narkotikabrott skedde 2011, och i domarna från juni 2011 och framåt har högsta domstolen framhållit betydelsen av att samtliga omständigheter i det enskilda fallet beaktas i narkotikamål på samma sätt som det görs i brottmål i allmänhet. Detta innebär att domstolarna vid dessa typer av brottmål gör en förändring i de kriterier/omständigheter som det tas hänsyn till. Utfallet hos Kriminalvården 2011–2013 visade att antalet narkotikabrottsdömda till anstalt minskade samt att det utdömdes kortare strafftider, samtidigt som inflödet till frivården ökade, vilket tyder på en viss förskjutning. Under 2014 och 2015 har inflödet av narkotikadömda ökat igen. Dock handlar det främst om klienter dömda för ringa narkotikabrott.

³³ Översyn av den psykiatriska tvångsvårdslagstiftningen, dir. 2008:93.

³⁴ *Psykiatrin och lagen – tvångsvård, straffansvar och samhällsskydd*, SOU 2012:17.

³⁵ Under perioden 2004–2014 har antalet domslut med huvudpåföljd rättspsykiatrisk vård legat på 380 som högst (2004) och 219 som lägst (2012). Se Brottsförebyggande rådets rapport 2014:18, *Kriminalstatistik 2014*.

³⁶ *Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m.* (prop. 2009/10:147).

³⁷ Straffvärdet anger hur allvarligt ett brott är i relation till andra brott. Straffet för det enskilda brottet bestäms inom straffskalan för brottet och med hänsyn till bland annat den skada brottet medfört.

³⁸ *Skärpta straff för allvarliga våldsbrott – Utvärdering av 2010 års straffmättningsreform*, rapport 2014:6.

9.2.6 Dubbelbestraffning

I Sverige har vi tidigare kunnat utfärda skattetillägg och åtala personen för skattebrott gällande samma fall. År 2013 slog dock Högsta domstolen fast att sådant innebar att Sverige inte efterlevde förbudet mot dubbelbestraffning enligt Europadomstolen och att brottmål som prövats sedan 10 februari 2009 skulle granskas och eventuell resning begäras. Detta kan delvis ha påverkat Kriminalvården, såtillvida att pågående kriminalvårdspåföljd avbryts i väntan på ny prövning.

9.2.7 Nytt 2015

Nya regler och lagändringar som införts under 2015 har ännu inte påvisat några mätbara effekter och kommer därför att diskuteras under avsnittet Påverkansfaktorer, för eventuella framtida effekter av utvecklingen. De områden som täcks är

- internationalisering – nya regler för att underlätta överföring av klienter inom EU
- strafflindring – medverkan till utredning av egen brottslighet kan leda till strafflindring.

9.3 Metod

Grundläggande data om klienter hämtas främst från Kriminalvårdens statistikportal, som i sin tur hämtar data från myndighetens klientadministrativa system. I föreliggande rapport har månadsdata från 1996 till och med 2015 använts som grund för de statistiska framskrivningarna. Vidare har data hämtats från Brås statistik över lagföringsbeslut.

För de statistiska framskrivningarna har Kriminalvården till största del använt olika ARIMA-modeller.³⁹ Generellt sett gäller att ARIMA-modeller är bra när det handlar om kortsiktiga prognoser (upp till cirka två år) på stabila tidsserier, men en välanpassad ARIMA-modell har empiriskt visat sig fungera väl även för längre prognoser. Efter att ha testat olika modeller och kombinationer för att få fram de mest lämpliga prognosmodellerna, har Kriminalvården valt att använda en ARIMA-modell för hela den prognostiserade perioden för medelantalet fängelse-dömda och häktade. Utöver ARIMA-modeller har även regressionsmodeller och modeller för exponentiell utjämning använts vid den statistiska framskrivningen av medelantalet frivårds-klienter och inflödet till Kriminalvården. I en elektronisk bilaga på www.bra.se finns data-underlagen tillgängliga, liksom en mer detaljerad redovisning av de statistiska modellerna.

9.4 Prognos över inflödet

Inflödet till Kriminalvården prognostiseras att minska med 560 klienter under 2016. Under den kommande fyraårsperioden förväntas inflödet minska med 3 procent per år, vilket motsvarar totalt 2 100 klienter fram till år 2019.

Den största förändringen av inflödet förväntas ske i påbörjad skyddstillsyn. Inflödet förväntas minska med över 300 klienter under 2016 och med nästan 1 300 klienter, 20 procent, fram till 2019.

Nyintagna i anstalt förväntas minska med 190 klienter 2016 och med drygt 700 fram till 2019. Påbörjad villkorlig dom med samhällstjänst förväntas minska med 80 klienter under 2016, och

³⁹ Se bilaga 2.

därefter vara oförändrad under prognosperioden. För påbörjad IÖV prognostiseras endast små förändringar under prognosperioden.

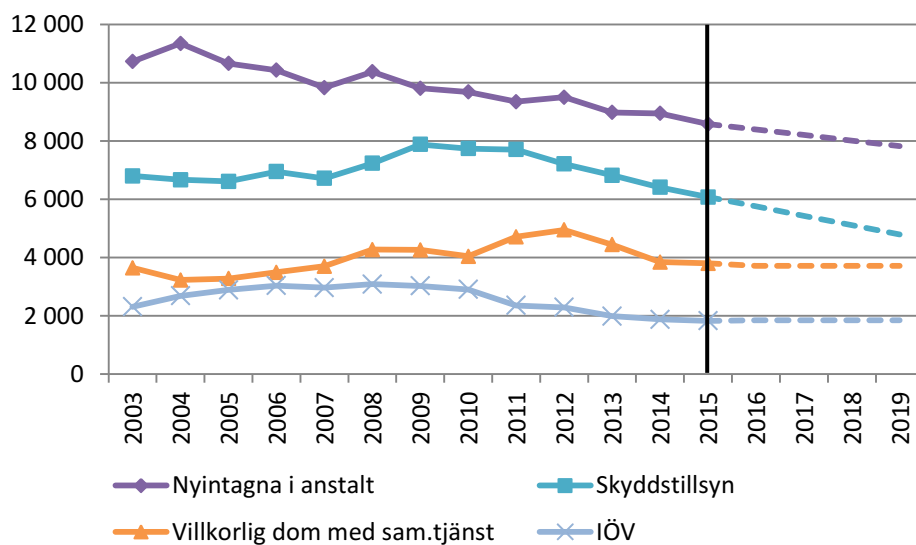
Tabell 24. Prognos över inflödet till Kriminalvården 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015*	2016	2017	2018	2019
Antal nyintagna i anstalt	9 463	9 500	8 975	8 943	8 577	8 390	8 200	8 010	7 830
Påbörjade IÖV	2 356	2 289	1 987	1 877	1 826	1 850	1 840	1 840	1 840
Påbörjad skyddstillsyn	7 704	7 211	6 821	6 405	6 072	5 750	5 430	5 110	4 790
Påbörjad villkorlig dom med samhällstjänst	4 709	4 948	4 442	3 844	3 798	3 720	3 720	3 720	3 720
Totalt	24 232	23 948	22 225	21 069	20 272	19 710	19 190	18 680	18 180
Årlig förändring i antal	-130	-284	-1 723	-1 156	-797	-562	-520	-510	-500
Årlig förändring i procent	-1 %	-1 %	-7 %	-5 %	-4 %	-3 %	-3 %	-3 %	-3 %
Ackumulerad förändring i antal jfr 2015						-562	-1 082	-1 592	-2 092
Ackumulerad förändring i procent jfr 2015						-3 %	-5 %	-8 %	-11 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste tiotal.

* Siffrorna för 2015 är preliminära.

Figur 31. Inflöde till Kriminalvården 2003–2015* samt prognos 2016–2019.

* Siffrorna för 2015 är preliminära.

9.5 Prognos över medelantal klienter

För alla Kriminalvårdens klienter prognostiseras en minskning av medelantalet klienter med 1 300 klienter, motsvarande 8 procent, fram till 2019. Minskningen är som störst det första året, för att sedan succesivt avta.

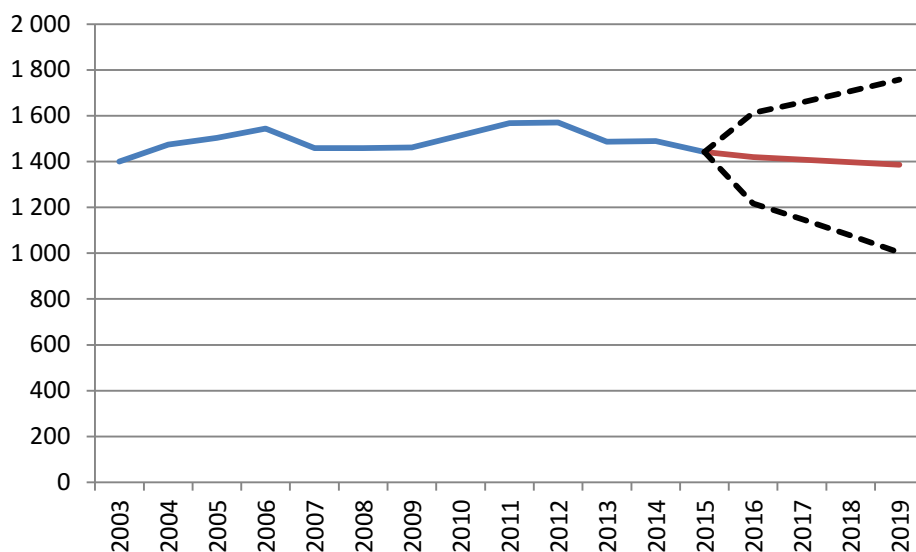
Tabell 25. Prognos över medelantalet klienter 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015*	2016	2017	2018	2019
Häktade	1 568	1 571	1 486	1 490	1 442	1 420	1 410	1 400	1 390
Övriga i häkte	69	73	70	78	124	120	120	120	120
Fängelsedömda	4 718	4 528	4 147	3 997	3 939	3 850	3 780	3 720	3 670
Frivård	14 043	13 902	13 043	12 119	11 434	11 130	10 890	10 660	10 450
Totalt	20 398	20 074	18 746	17 684	16 938	16 520	16 200	15 900	15 630
Förändring i antal	-246	-324	-1 328	-1 062	-746	-419	-319	-300	-270
Förändring i procent	-1 %	-2 %	-7 %	-6 %	-4 %	-2 %	-2 %	-2 %	-2 %
Ackumulerad förändring i antal jfr 2015						-419	-738	-1 038	-1 308
Ackumulerad förändring i procent jfr 2015						-2 %	-4 %	-6 %	-8 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste tiotal.

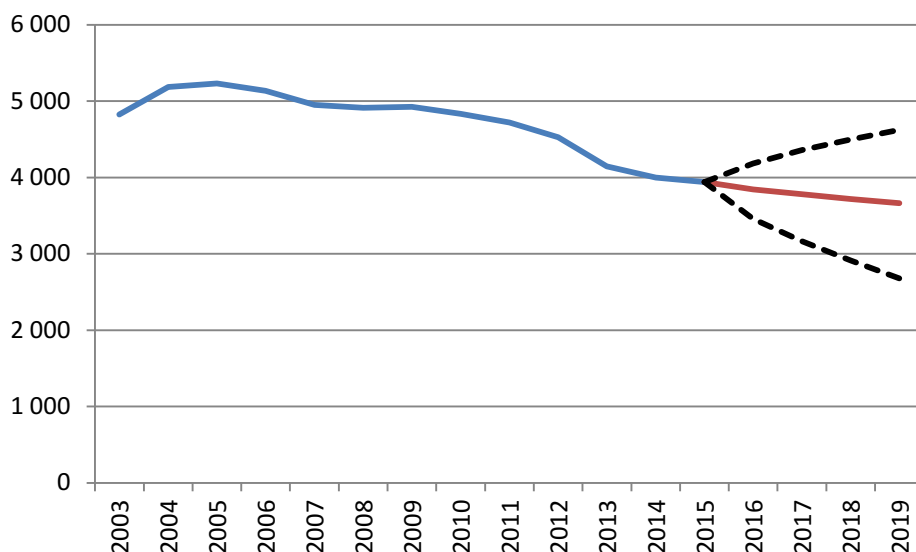
Prognosen över medelantalet häktade visar en svag nedgång under prognosperioden. Från att 2015 varit 1 442 häktade, visar prognosen en nedgång 2016 med 20 klienter och en minskning med 50 klienter fram till år 2019.

Figur 32. Medelantal häktade 2003–2015 samt prognos 2016–2019 med 95-procentigt prediktionsintervall.

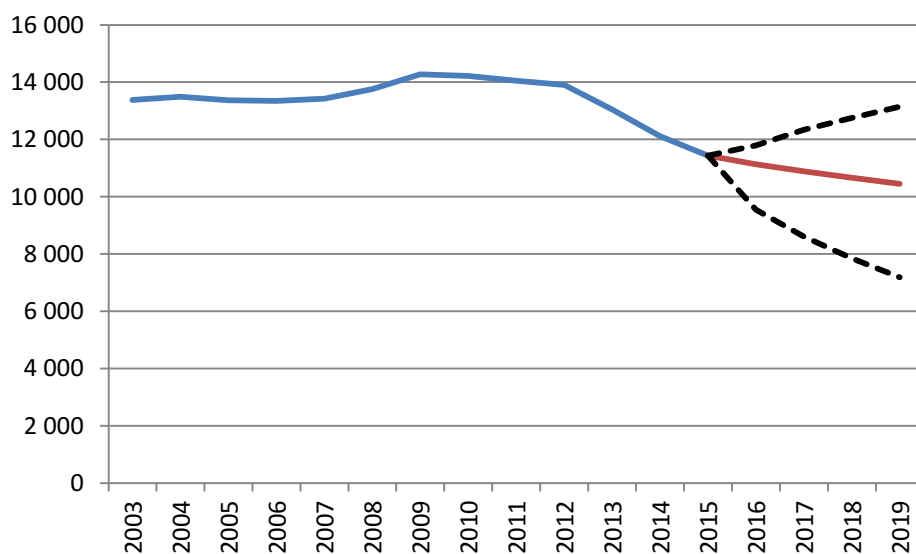
Prognosen över fängelsedömda visar en fortsatt nedgång i medelantalet klienter. Under 2016 förväntas klientantalet minska med 90 klienter och under hela prognosperioden med 270 klienter (6,8 procent).

Figur 33. Medelantal fängelsedömda 2003–2015 samt prognos 2016–2019 med 95-procentigt prediktionsintervall.

Prognosen för klienter i frivård visar ett minskande antal. Under 2016 förväntas medelantalet minska med 300 klienter och fram till 2019 med 980 klienter. Förändringen av medelantalet klienter i frivård fram till 2019 motsvarar en nedgång med 8,6 procent.

Figur 34. Medelantalet klienter i frivård 2003–2015 samt prognos 2016–2019 med 95-procentigt prediktionsintervall.

Nedan redovisas prognoser för de olika frivårdsdelarna. Som tidigare nämnts prognostiseras en minskning av antalet frivårdsklienter totalt om 8,6 procent. Den kategori klienter inom frivården som förväntas minska mest är villkorligt frigivna med övervakning. De beräknas minska med 450 klienter, vilket motsvarar 13 procent.

Den största gruppen inom frivården, ren skyddstillsyn, förväntas vara oförändrad under prognosperioden, medan skyddstillsyn med kontraktsvård samt skyddstillsyn med samhällstjänst förväntas minska med 200 respektive 370 klienter.

Tabell 26. Prognos över medelantalet klienter i olika frivårdspåföljder 2016–2019 samt faktiska värden för 2011–2015.

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015*	2016	2017	2018	2019
Ren skyddstillsyn	5 369	5 335	4 911	4 637	4 497	4 500	4 500	4 500	4 500
Skyddstillsyn med kontraktsvård	1 402	1 229	1 110	1 072	910	840	790	750	710
Skyddstillsyn med samhällstjänst	1 721	1 721	1 672	1 513	1 319	1 160	1 070	1 000	950
Villkorligt frigivna	4 252	4 211	4 089	3 746	3 550	3 460	3 340	3 220	3 100
Villkorlig dom med samhällstjänst	814	919	843	754	753	760	780	780	780
IÖV	301	306	260	241	235	250	250	250	250
Utökad frigång	152	151	129	125	143	130	130	130	130
Halvvägshus	32	31	29	32	27	30	30	30	30
Totalt	14 043	13 903	13 043	12 120	11 434	11 130	10 890	10 660	10 450
Förändring i antal	-173	-140	-860	-923	-686	-304	-240	-230	-210
Förändring i procent	-1 %	-1 %	-6 %	-7 %	-6 %	-3 %	-2 %	-2 %	-2 %
Ackumulerad förändring i antal jfr 2015						-304	-544	-774	-984
Ackumulerad förändring i procent jfr 2015						-3 %	-5 %	-7 %	-9 %

Det prognostiserade utfallet för perioden 2016–2019 är avrundat till närmaste tiotal.

9.6 Påverkansfaktorer

Externa påverkansfaktorer som bedöms kunna inverka på klientvolymerna i Kriminalvården under prognosperioden är främst av kriminalpolitisk karaktär, såsom utredningar, propositioner, lagändringar och förändringar i praxis. Ett antal utredningar har färdigställts, och under prognosperioden förväntas ett antal propositioner som i sin tur kan leda till en förändrad lagstiftning.

Det finns även ett antal interna påverkansfaktorer som skulle kunna påverka klientvolymerna, där några kan komma att till viss del påverka det teoretiska behovet av platser i anstalt och häkte. Till exempel beslut om utökat antal platser för förvarstagna enligt utlänningslagen och ett ökat ansvar för arrestverksamhet. En annan, och kanske den viktigaste interna påverkansfaktorn, är återfall.

9.6.1 Internationalisering

Från och med den 1 april 2015 gäller nya regler som syftar till att underlätta överföringen av klienter inom EU, vilket gör att handläggningstiderna kommer att bli kortare. Överföringar gäller även svenska medborgare som sitter i fängelser inom EU.⁴⁰ Det är troligt att färre kommer att återföras till Sverige än vad som är möjligt att överlämna från Sverige för verkställighet i andra länder. På sikt kan detta komma att frigöra platser i anstalt, men uppgifter för 2015 visar inte på några större förändringar jämfört med tidigare år.

⁴⁰ Prop. 2014/15:29. *Erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.*

9.6.2 Strafflindring

1 april 2015 trädde en lagändring i kraft som innebär att den som medverkar till utredning av sin egen brottslighet ska få strafflindring. Lagändringen innebär att en tilltalad som har lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av brottet ska kunna få ett kortare straff än det som annars skulle ha dömts ut. Det är endast uppgifter som avser det egna brottet som omfattas av lagändringen. Kritik till lagändringen är att man riskerar att få ett kronvittnesystem, dvs. att en person som vittnar mot andra själv ges strafflindring, något som inte är syftet med lagändringen. Förutsatt att man inte hamnar i ett kronvittnesystem, skulle detta inte innebära fler klienter i Kriminalvårdens verksamhet, utan snarare påverka strafftiderna.

9.6.3 Straffutredningar

Det har lämnats minst två utredningar som förordar en skärpning av straffen. Om straffen förlängs för brott som ger stora klientvolymen i Kriminalvården, exempelvis narkotikabrott, våldsbrott och tillgreppsbrott, kan det få stora konsekvenser. Det är svårt att bedöma dessa eventuella effekter i nuläget, eftersom Kriminalvården inte känner till förslagets slutgiltiga form, deras tänkta tillämpning i domstolarna eller när de skulle få effekt.

Narkotikastraffutredningen föreslog vissa ändringar för att åstadkomma en modern straffrättslig reglering för narkotikabrott som tydligt ger uttryck för en sträng, fast och konsekvent syn på all illegal hantering av narkotika:⁴¹

- Straffskalorna för grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling, som nu är fängelse i lägst två och högst tio år, ska delas upp i ett grovt brott och ett synnerligen grovt brott.
- För grovt narkotikabrott eller grov narkotikasmuggling ska dömas till fängelse i lägst två och högst sju år.
- För narkotikabrott eller narkotikasmugglingsbrott som är att anse som synnerligen grovt ska dömas till fängelse i lägst sex och högst tio år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2016. Även om utredningens förslag inte syftar till att generellt skärpa straffen för de grova narkotika- och narkotikasmugglingsbrotten kommer en följd att bli straffskärpning för de gärningar som innebär hantering av mycket stora mängder narkotika. Utredningens förslag antas inte leda till ett ökat antal dömda, men däremot till längre strafftider för vissa dömda (utredningen antar att genomsnittsstraffet höjs med 2 år för 20 procent av de som döms). Införandet av den nya straffskalan för synnerligen grova narkotikabrott skulle kunna innebära en ökad prioritering av förebyggande och bekämpande av sådan brottslighet från övriga aktörer i rättsväsendet.

⁴¹ SOU 2014:43.

Utredningen angående straffskalorna för allvarliga våldsbrott⁴² syftar till att höja minimistrafpen för ett antal av de allvarliga våldsbrotten:

- Grovt olaga hot och grovt olaga tvång: fängelse i nio månader i stället för sex månader.
- Grov misshandel och grov utpressning: fängelse i ett år och sex månader i stället för ett år.
- Grovt rån och synnerligen grov misshandel: fängelse i fem år istället för fyra år.
- Dråp: fängelse i åtta år i stället för sex år.

Utredningen förutser att ett genomförande av förslagen bör kunna leda till längre strafftider och möjligen även fler fängelsestraff över sex månader, vilket även skulle leda till minskad möjlighet till verkställighet genom IÖV.

9.6.4 Bedrägeribrott

Bedrägerier är ett brott som ökar i omfattning.⁴³ Egendomsskyddsutredningen har i sitt betänkande, Stärkt straffrättsligt skydd för egendom⁴⁴, föreslagit införandet av ett särskilt brott, grovt fordringsbedrägeri, som innebär att systematiska fakturabedrägerier ska ha samma straffskala som grovt bedrägeri. Utredningen föreslår ytterligare ett nytt brott för identitetsstöld, identitetsintrång, med en straffskala på upp till två års fängelse. Det finns en risk att bedrägeribrott är svårutredda och därmed inte når Kriminalvården i någon högre utsträckning.⁴⁵ Det är svårt att förutsäga om, och i så fall hur, en ändrad lagstiftning påverkar detta.

9.6.5 Häktning och restriktioner

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som syftar till att minska häktning och restriktioner.⁴⁶ Utredaren ska bland annat

- överväga och, om det bedöms lämpligt, föreslå nya former av straffprocessuella tvångsmedel som alternativ till häktning
- överväga och, om det bedöms lämpligt, föreslå tidsfrister för användningen av häktning och restriktioner
- identifiera och föreslå åtgärder för att begränsa restriktionsanvändningen och motverka isoleringen av häktade
- särskilt fokusera på åtgärder för att begränsa användningen av häktning och restriktioner för barn och andra unga lagöverträdare.

9.6.6 Återfallsarbete

I Kriminalvårdens senaste återfallsstudie kännetecknades de högsta återfallen av klienter som var tidigare belastade av fängelsevistelse, dömda för tillgreppsbrott och frigivna från ett medellångt fängelsestraff. Av de klienter som var dömda med tillgreppsbrott som huvudbrott återföll i

⁴² SOU 2014:18.

⁴³ Se bl.a. polisens och Åklagarmyndighetens prognoser. Även Brå (2015) *Brottsutveckling för vissa egendomsbrott*.

⁴⁴ SOU 2013:85.

⁴⁵ Se polisens avsnitt Faktorer bakom den minskande ärenderedovisningen, i denna rapport.

⁴⁶ *Färre i häkte och minskad isolering*, dir. 2015:80.

genomsnitt 55 procent i nya tillgreppsbrott inom tre år. Av klienter med narkotikabrott som huvudbrott dömdes 40 procent för nya narkotikabrott.⁴⁷

Kriminalvården har i uppdrag från regeringen att genomföra en särskild satsning för att ytterligare förstärka de återfallsförebyggande insatserna för målgrupperna unga och våldsamma klienter. Satsningen ska leda till att Kriminalvården intensifierar det återfallsförebyggande arbetet för unga och våldsamma klienter i Kriminalvården. Kriterier för att mäta de återfallsförebyggande insatserna är bland annat deltagande i behandlingsprogram, utslussningsåtgärder, påbörjad utbildning, deltagande i motiverande insatser samt övervakning vid avgång från anstalt.

Under 2016 har Kriminalvården även fått i uppdrag av regeringen att utveckla och förstärka arbetet med utslussning. Syftet med uppdraget är att minska andelen dömda som återfaller i brott.

9.6.7 Platser

Under 2015 ökade Kriminalvården antalet platser för arrestverksamhet från 76 till 106. Det pågår diskussioner om Kriminalvården ska ta över ytterligare delar av polisens arrestverksamhet, vilket skulle innebära ett utökat antal platser.

Antalet platser för i förvar tagna enligt utlänningslagen ökade under 2015. Antalet förvarstagna kan komma att öka ytterligare framöver, beroende på utvecklingen av antalet flyktingar som kommer till Sverige. Migrationsverket har i sina prognoser uppskattat att antalet återvändare kommer att öka under 2016, från 21 000 till 32 000. Fler ärenden för återvändande skulle i sin tur leda till fler som avviker och i sin tur till fler förvarstagna. Andra pådrivande faktorer kan vara prioriteringar hos polisen och Migrationsverket, förändring i lagstiftning gällande rätt till ersättningar och boende vid avslagen asylansökan. Sammanfattningsvis tyder mycket på att antalet förvarstagna kommer att öka, samtidigt som det grundar sig på fler mycket osäkra faktorer.

9.6.8 Påverkansfaktorernas effekter sammantaget

Kriminalvården har svårt att i dag bedöma såväl när i tid som hur mycket påverkansfaktorerna kommer att påverka klienttillströmningen i olika kriminalvårdspåföljder. De externa påverkansfaktorerna som strafflindringen och narkotikastraffutredningen förväntas inte ge något större inflöde av klienter, utan snarare en förändring av strafftiderna. Utredningen angående straffskalorna gällande våldsbrott kan däremot ge både längre strafftider och ett större inflöde av klienter. En tredje, men mycket osäker, påverkansfaktor är bedrägeribrott, där många brott idag inte blir uppklarade. Skulle antalet uppklarade brott öka kan det ge stora volymer till Kriminalvården, men det är i nuläget inte möjligt att göra en bedömning av dessa.

Analyserna av påverkansfaktorer har dock även inkluderat identifiering och värdering av interna faktorer, såsom utvecklingen av Kriminalvårdens ansvar kring arrestverksamhet, men även hur Kriminalvården kommer att påverkas av behovet av platser för förvarstagna.

De slutliga prognoserna har utarbetats efter en analys av de statistiska framskrivningarna och de identifierade påverkansfaktorernas tänkbara betydelse, liksom av relationerna gentemot andra delar av rättskedjan, för att säkerställa att relationerna är rimliga. Kriminalvården har valt

⁴⁷ Kriminalvården (2014) *Kriminalvårdens redovisning om återfall* (KRÅ) Uppföljning t.o.m. 2010, s. 6 och s. 39–40.

att inte justera bedömningen av de statistiska prognoserna. Det är alltför osäkert när, och i vilken omfattning, påverkansfaktorerna skulle kunna få konsekvenser.

10 UPPFÖLJNING AV TIDIGARE PROGNOSE

För att göra så rättvisande prognoser som möjligt är det angeläget att jämföra det faktiska utfallet med tidigare lagda prognoser, vilket ger en kunskap om hur väl prognoserna har fungerat. Finns det tendenser till att prognoserna systematiskt över- eller undervaraktar utvecklingen? Hur stora är skillnaderna mellan prognoserna och utfallen?

Som nämns i bland annat metodkapitlet är olika volymers tidsserier olika svåra att prognostisera, exempelvis beroende på hur de tidigare har varierat. En tidsserie som varierar mycket är svårare att prognostisera än en tidsserie som varierar i liten grad runt en nivå eller trend (ökning- eller minskningstakt) och där det inte finns återkommande historiska mönster. Dessutom påverkar valet av statistisk modell prognosavvikelseerna.

Prognoser och utfall redovisas här för rapporternas huvudsakliga volymer, det vill säga det totala in- och utflödet från polisen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten samt Sveriges Domstolar. För Kriminalvården redovisas de tre volymerna medelantal klienter i häkte, anstalt och frivård.

De fem senaste rapporternas prognosavvikelse⁴⁸ redovisas först, varefter prognosavvikelseerna för olika årsrapporter redovisas. Slutligen kommenteras prognosavvikelseerna.

10.1 Polisen

I tabell 27 jämförs prognoserna med det faktiska utfallet vad gäller inkomna ärenden. Prognoserna indikerar inte någon generell över- eller undervaraktning. De ettåriga prognoserna avvek med -0,8 procent, +1,9 procent, +0,7 procent, -0,8 procent respektive -1,8 procent, i var och en av rapporterna under perioden 2010–2014, jämfört med utfallet.

Tabell 27. Uppföljning av prognoser för inkomna ärenden. De fem senaste prognosrapporterna.

	2011	2012	2013	2014**	2015**
Prognos i 2010 års rapport	1 225 700	1 229 800	1 232 800	1 235 700	
Utfall	1 235 202	1 215 548	1 210 808	1 232 818	
Över-/underskattning	-0,8 %	+1,2 %	+1,8 %	+0,2 %	
Prognos i 2011 års rapport		1 238 500	1 247 200	1 255 600	1 264 000
Utfall		1 215 548	1 210 808	1 232 818	1 262 810
Över-/underskattning		+1,9 %	+3,0 %	+1,8 %	+0,1 %
Prognos i 2012 års rapport			1 219 500	1 227 800	1 236 200
Utfall			1 210 808	1 232 818	1 262 810
Över-/underskattning			+0,7 %	-0,4 %	-2,1 %
Prognos i 2013 års rapport				1 199 900	1 193 700
Utfall*				1 209 878	1 256 992
Över-/underskattning				-0,8 %	-5,0 %
Prognos i 2014 års rapport					1 240 700
Utfall					1 262 810
Över-/underskattning					-1,8 %

*I prognosen i 2013 års rapport valde man att exkludera brottskod 9001, vilket skiljer sig från tidigare och senare rapporter, där brottskoden är inkluderad. I prognosen i 2013 års rapport mäts därmed volymerna på ett något annorlunda sätt, jämfört med tidigare rapporter. Utfallsiffrorna gällande prognosen i 2013 års rapport skiljer sig från övriga utfallsiffror i tabellen.

** Från och med 2013 års rapport har brottskoderna 3006 och 3161 exkluderas från totalvolymen. Se polisens kapitel. De två brottskoderna ingick dock i tidigare års rapporter.

⁴⁸ Enbart slutliga prognoser, alltså inklusive relations- och bedömningsjusteringar.

I tabell 28 nedan jämförs prognoserna med det faktiska utfallet vad gäller ärenden redovisade till åklagare. Prognoserna överskattade utvecklingen i samtliga rapporter. De ettåriga prognoserna avvek med +2,6 procent, +7,9 procent, +14,9 procent, +3,1 procent respektive +3,6 procent, i var och en av rapporterna under perioden 2010–2014, jämfört med utfallet.

Tabell 28. Uppföljning av prognoser för ärenden redovisade till åklagare. De fem senaste prognosrapporterna.

	2011	2012	2013	2014**	2015**
Prognos i 2010 års rapport	213 900	218 100	222 100	226 300	
Utfall	208 477	195 053	174 231	170 150	
Över-/underskattning	+2,6 %	+11,8 %	+27,5 %	+33,0 %	
Prognos i 2011 års rapport		210 400	212 600	214 700	216 600
Utfall		195 053	174 231	170 150	160 987
Över-/underskattning		+7,9 %	+22,0 %	+26,2 %	+34,5 %
Prognos i 2012 års rapport			200 200	200 600	200 900
Utfall			174 231	170 150	160 987
Över-/underskattning			+14,9 %	+17,9 %	+24,8 %
Prognos i 2013 års rapport				171 100	166 200
Utfall*				165 967	160 467
Över-/underskattning				+3,1 %	+3,6 %
Prognos i 2014 års rapport					166 800
Utfall					160 987
Över-/underskattning					+3,6 %

*I prognosen i 2013 års rapport valde man att exkludera brottskod 9001, vilket skiljer sig från tidigare och senare rapporter, där brottskoden är inkluderad. I prognosen i 2013 års rapport mäts därmed volymerna på ett något annorlunda sätt, jämfört med tidigare rapporter. Utfallsiffrorna gällande prognosen i 2013 års rapport skiljer sig från övriga utfallsiffror i tabellen.

** Från och med 2013 års rapport har brottskoderna 3006 och 3161 exkluderas från totalvolymen. Se polisens kapitel. De två brottskoderna ingick dock i tidigare års rapporter.

10.2 Åklagarmyndigheten

I tabell 29 jämförs prognoserna med det faktiska utfallet vad gäller inkomna brottsmisstankar. Prognoserna överskattade utvecklingen i samtliga rapporter, men den ettåriga prognosen i förra rapporten var lägre än det faktiska utfallet. De ettåriga prognoserna avvek med +4,1 procent, +8,9 procent, +7,7 procent, -2,0 procent respektive +8,9 procent, i var och en av rapporterna under perioden 2010–2014, jämfört med utfallet.

Tabell 29. Uppföljning av prognoser för inkomna brottsmisstankar. De fem senaste prognosrapporterna.

	2011	2012	2013	2014	2015
Prognos i 2010 års rapport*	545 160	561 120	577 080	593 040	
Utfall	523 773	495 766	460 748	467 610	
Över-/underskattning	+4,1 %	+13,2 %	+25,2 %	+26,8 %	
Prognos i 2011 års rapport*		540 120	546 000	556 920	567 000
Utfall		495 766	460 748	467 610	439 083
Över-/underskattning		+8,9 %	+18,5 %	+19,1 %	+29,1 %
Prognos i 2012 års rapport			496 000	496 000	496 000
Utfall			460 748	467 610	439 083
Över-/underskattning			+7,7 %	+6,1 %	+13,0 %
Prognos i 2013 års rapport				458 100	453 600
Utfall				467 610	439 083
Över-/underskattning				-2,0 %	+3,3 %
Prognos i 2014 års rapport					478 300
Utfall					439 083
Över-/underskattning					+8,9 %

* I och med byte av datalager var det nödvändigt att länka samman de olika datalagren. Utfallsiffran är från det nya datalagret. Prognosvärdena har räknats om för att kunna presentera över-/underskattningar. Dessa prognosavvikelser är alltså något mer osäkra än andra avvikelser. Prognoserna i prognosrapport 2012, 2013 och 2014 är inte omräknade, eftersom det nya datalagret användes till prognoserna.

I tabell 30 jämförs prognoserna med det faktiska utfallet vad gäller brottsmisstankar med åtalsbeslut. De ettåriga prognoserna avvek med +0,8 procent, +9,7 procent, +11,1 procent, +5,9 procent respektive -5,7 procent, i var och en av rapporterna under perioden 2010–2014, jämfört med utfallet.

Tabell 30. Uppföljning av prognoser för brottsmisstankar med åtalsbeslut. De fem senaste prognosrapporterna.

	2011	2012	2013	2014	2015
Prognos 2010	220 320	226 440	233 580	239 700	
Utfall	218 552	195 212	180 996	171 597	
Över-/underskattning	+0,8 %	+16,0 %	+29,1 %	+39,7 %	
Prognos 2011		214 200	219 300	222 360	225 420
Utfall		195 212	180 996	171 597	197 322
Över-/underskattning		+9,7 %	+21,2 %	+29,6 %	+14,2 %
Prognos 2012			201 000	201 000	201 000
Utfall			180 996	171 597	197 322
Över-/underskattning			+11,1 %	+17,1 %	+1,9 %
Prognos 2013				181 800	182 200
Utfall				171 597	197 322
Över-/underskattning				+5,9 %	-7,7 %
Prognos 2014					186 000
Utfall					197 322
Över-/underskattning					-5,7 %

* I och med byte av datalager var det nödvändigt att länka samman de olika datalagren. Utfallsiffran är från det nya datalagret. Prognosvärdena har räknats om för att kunna presentera över-/underskattningar. Dessa prognosavvikelser är alltså något mer osäkra än andra avvikelser. Prognoserna i prognosrapport 2012, 2013 och 2014 är inte omräknade, eftersom det nya datalagret användes till prognoserna.

10.3 Ekobrottsmyndigheten

I tabell 31 jämförs prognoserna med det faktiska utfallet vad gäller ekobrottsmisstankar med åtalsbeslut. I förrförra rapporten inkluderades Ekobrottsmyndigheten, vilket gör att bara de två senaste prognosrapporterna kan redovisas. De ettåriga prognoserna avvek med +8,4 procent respektive -10,3 procent i respektive rapport, jämfört med utfallet.

Tabell 31. Uppföljning av prognoser för inkomna ärenden. De fem senaste prognosrapporterna.

	2011	2012	2013	2014	2015
Prognos i 2013 års rapport				6 040	6 008
Utfall				5 573	6 357
Över-/underskattning				+8,4 %	-5,5 %
Prognos i 2014 års rapport					5 700
Utfall					6 357
Över-/underskattning					-10,3 %

I tabell 32 jämförs prognoserna med det faktiska utfallet vad gäller ekobrottsmisstankar med åtalsbeslut. Den ettåriga prognosen i den näst senaste rapporten avvek med -50,6 procent jämfört med utfallet. En i sammanhanget relevant uppgift är att ett extremt stort utpressningsärende med 9 031 misstankar ledde till åtal i mars 2014, vilket påverkade årsutfallet för 2014. Räknas ärendet bort ledde 7 312 brottsmisstankar till åtalsbeslut, vilket istället ger en överskattning på +10,4 procent (eller 761 brottsmisstankar med åtalsbeslut). I förra årets rapport avvek ettårsprognosen med +73,7 procent, jämfört med utfallet.

Tabell 32. Uppföljning av prognoser för brottsmisstankar med åtalsbeslut. De fem senaste prognosrapporterna.

	2011	2012	2013	2014	2015
Prognos i 2013 års rapport				8 073	10 202
Utfall				16 343	5 798
Över-/underskattning				-50,6 %	+76,0 %
Prognos i 2014 års rapport					10 070
Utfall					5 798
Över-/underskattning					+73,7 %

10.4 Sveriges Domstolar

I tabell 33 jämförs prognoserna med det faktiska utfallet vad gäller inkomna brottmål. Prognoserna överskattade utvecklingen i samtliga fem rapporter. De ettåriga prognoserna avvek med +5,7 procent, +5,0 procent, +5,2 procent, +2,7 procent respektive +2,5 procent, i var och en av rapporterna under perioden 2010–2014, jämfört med utfallet.

Tabell 33. Uppföljning av prognoser för inkomna brottmål. De fem senaste prognosrapporterna.

	2011	2012	2013	2014	2015
Prognos i 2010 års rapport	96 100	99 900	103 900	108 000	
Utfall	90 894	89 804	85 543	83 699	
Över-/underskattning	+5,7 %	+11,2 %	+21,5 %	+29,0 %	
Prognos i 2011 års rapport		94 300	97 400	100 500	103 600
Utfall		89 804	85 543	83 699	81 582
Över-/underskattning		+5,0 %	+13,9 %	+20,1 %	+27,0 %
Prognos i 2012 års rapport			90 000	90 000	90 000
Utfall			85 543	83 699	81 582
Över-/underskattning			+5,2 %	+7,5 %	+10,3 %
Prognos i 2013 års rapport				86 000	87 000
Utfall				83 699	81 582
Över-/underskattning				+2,7 %	+6,6 %
Prognos i 2014 års rapport					83 600
Utfall					81 582
Över-/underskattning					+2,5 %

* Utfallen inkluderar beredskapsmål, till skillnad från föreliggande rapport där beredskapsmålen inte tas med, vilket gör att det finns vissa skillnader mellan tabellens utfallsiffror och siffrorna i rapporten.

jämförs prognoserna över avgjorda brottmål med det faktiska utfallet. Prognoserna överskattade utvecklingen i samtliga fem rapporter. De ettåriga prognoserna avvek med +1,6 procent, +5,4 procent, +4,6 procent, +3,1 procent respektive +2,1 procent, i var och en av rapporterna under perioden 2010–2014, jämfört med utfallet.

Tabell 34. Uppföljning av prognoser för avgjorda brottmål. De fem senaste prognosrapporterna.

	2011	2012	2013	2014	2015
Prognos i 2010 års rapport	94 300	98 100	102 000	106 200	
Utfall	92 780	90 360	86 083	83 887	
Över-/underskattning	+1,6 %	+8,6 %	+18,5 %	+26,6 %	
Prognos i 2011 års rapport		95 200	97 800	100 400	103 000
Utfall		90 360	86 083	83 887	82 259
Över-/underskattning		+5,4 %	+13,6 %	+19,7 %	+25,2 %
Prognos i 2012 års rapport			90 000	90 000	90 000
Utfall			86 083	83 887	82 259
Över-/underskattning			+4,6 %	+7,3 %	+9,4 %
Prognos i 2013 års rapport				86 500	87 000
Utfall				83 887	82 259
Över-/underskattning				+3,1 %	+5,8 %
Prognos i 2014 års rapport					84 000
Utfall					82 259
Över-/underskattning					+2,1 %

* Utfallen inkluderar beredskapsmål, till skillnad från föreliggande rapport där beredskapsmålen inte tas med, vilket gör att det finns vissa skillnader mellan tabellens utfallsiffror och siffrorna i rapporten.

10.5 Kriminalvården

I tabell 35 jämförs prognoserna över medelantalet häktade med det faktiska utfallet. På ett års sikt uppvisade prognoserna både över- och underskattningar. Samtliga fem prognoser på två, tre och fyra års sikt överskattade utvecklingen. De ettåriga prognoserna avvek med –1,1 procent, –0,1 procent, +4,3 procent, +1,3 procent respektive +2,6 procent, i var och en av rapporterna under perioden 2010–2014, jämfört med utfallet.

Tabell 35. Uppföljning av prognoser för medelantalet häktade. De fem senaste prognosrapporterna.

	2011	2012	2013	2014	2015
Prognos i 2010 års rapport	1 550	1 575	1 625	1 650	
Utfall	1 568	1 571	1 486	1 490	
Över-/underskattning	–1,1 %	+0,2 %	+9,4 %	+10,7 %	
Prognos i 2011 års rapport		1 570	1 600	1 630	1 650
Utfall		1 571	1 486	1 490	1 442
Över-/underskattning		–0,1 %	+7,7 %	+9,4 %	+14,4 %
Prognos i 2012 års rapport			1 550	1 570	1 600
Utfall			1 486	1 490	1 442
Över-/underskattning			+4,3 %	+5,4 %	+11,0 %
Prognos i 2013 års rapport				1 510	1 510
Utfall				1 490	1 442
Över-/underskattning				+1,3 %	+4,7 %
Prognos i 2014 års rapport					1 480
Utfall					1 442
Över-/underskattning					+2,6 %

I tabell 36 jämförs prognoserna över medelantalet fängelsedömda med det faktiska utfallet. De ettåriga prognoserna avvek med +3,9 procent, +3,4 procent, +4,2 procent, -3,2 procent, respektive -0,2 procent, i var och en av rapporterna under perioden 2010–2014, jämfört med utfallet.

Tabell 36. Uppföljning av prognoser för medelantalet fängelsedömda. De fem senaste prognosrapporterna.

	2011	2012	2013	2014	2015
Prognos i 2010 års rapport	4 900	4 950	5 000	5 100	
Utfall	4 718	4 528	4 147	3 997	
Över-/underskattning	+3,9 %	+9,3 %	+20,6 %	+27,6 %	
Prognos i 2011 års rapport		4 680	4 640	4 590	4 540
Utfall		4 528	4 147	3 997	3 939
Över-/underskattning		+3,4 %	+11,9 %	+14,8 %	+15,3 %
Prognos i 2012 års rapport			4 320	4 210	4 110
Utfall			4 147	3 997	3 939
Över-/underskattning			+4,2 %	+5,3 %	+4,3 %
Prognos i 2013 års rapport				3 870	3 690
Utfall				3 997	3 939
Över-/underskattning				-3,2 %	-6,3 %
Prognos i 2014 års rapport					3 930
Utfall					3 939
Över-/underskattning					-0,2 %

Tabell 37. Uppföljning av medelantalet klienter i frivård totalt. Enbart de fem senaste rapporterna.

Frivården	2011	2012	2013	2014	2015
Prognos i 2010 års rapport	14 625	14 650	15 050	15 175	
Utfall	14 043	13 902	13 043	12 119	
Över-/underskattning	+4,1 %	+5,4 %	+15,4 %	+25,2 %	
Prognos i 2011 års rapport		14 150	14 290	14 350	14 500
Utfall		13 902	13 043	12 119	11 434
Över-/underskattning		+1,8 %	+9,6 %	+18,4 %	+26,8 %
Prognos i 2012 års rapport			13 580	13 530	13 510
Utfall			13 043	12 119	11 434
Över-/underskattning			+4,1 %	+11,6 %	+18,2 %
Prognos i 2013 års rapport				12 740	12 240
Utfall				12 119	11 434
Över-/underskattning				+5,1 %	+7,1 %
Prognos i 2014 års rapport					11 580
Utfall					11 434
Över-/underskattning					+1,3 %

10.6 Volymerna sammantaget

Förutom att det är angeläget att inte systematiskt över- eller underskatta utvecklingen, gäller det att lägga så precisa prognoser som möjligt. Alla prognosmakare slår fel i sina prognoser – frågan är *hur mycket* prognoserna slår fel.

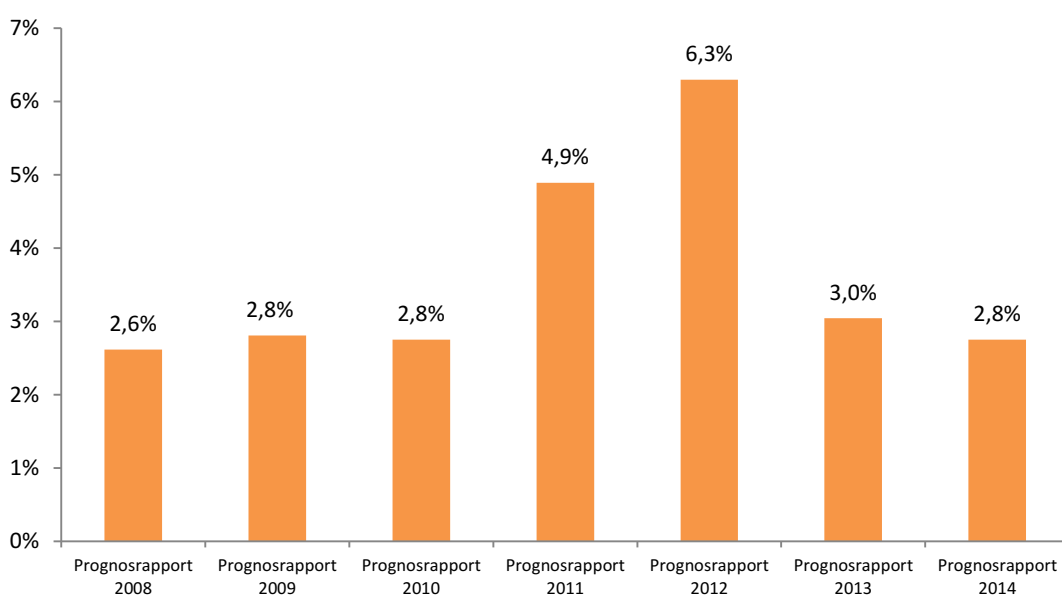
I följande beräkning räknas samtliga avvikelser som plusvärden, vilket ger en bättre bild av prognosavvikelser än att låta plusavvikelser (överskattningar) växlas mot minusavvikelser (underskattningar). Prognoshorisonten är ett år och ingen uppdelning mellan över- och underskattning görs. Ekobrottsmyndighetens volymer har exkluderats. Därefter beräknas medelvärden för huvudvolymernas ettåriga prognosavvikelser.

Prognoserna i 2014 års rapport som visas i tabellerna ovan avvek med 1,8 procent, 3,6 procent, 8,9 procent, 1,7 procent, 2,5 procent, 2,1 procent, 2,6 procent, 0,2 procent respektive 1,3 procent. Beräkningen visas nedan och indikerar en prognosavvikelse om 2,8 procent.

$$\frac{1,8 \% + 3,6 \% + 8,9 \% + 1,7 \% + 2,5 \% + 2,1 \% + 2,6 \% + 0,2 \% + 1,3 \%}{9} = 2,8 \%$$

I figur 35 visas prognosavvikelserna i de olika rapporterna för samtliga huvudvolymerna. De största prognosavvikelserna skedde i 2011 och 2012 års rapport. Bortser man från dessa rapporter har prognoserna avvikit från utfallet med mellan 2,6 procent och 3,0 procent. Sett till samtliga huvudvolymerna och samtliga prognosrapporter har ettårsprognoserna i genomsnitt avvikit med 3,6 procent gentemot utfallet.

Figur 35. Genomsnittliga absoluta prognosavvikelser⁴⁹ (%) i olika prognosrapporter. Ej hänsyn till riktningen på avvikelsen (dvs. om det är över- eller underskattning). Enbart 1-årsprognoser och exkl. EBM.

10.7 Avslutande kommentarer

Flödet av volymer i rättskedjan har förändrats under den tid prognoserna i denna rapport tagits fram. Till en början ökade volymerna, men 2009 bröts trenden, då polisens volym av ärenden redovisade till åklagare började minska. Åklagarmyndigheten, Sveriges Domstolar och Kriminalvården har under senare år fått ett minskat flöde. Dessa myndigheters trendbrott inträffade dock senare än 2009, då polisens ärenderedovisning vände. Åklagarmyndighetens utflöde påverkades också av ett dopingärende under 2011 där många misstankar ledde till åtal. Myndigheten arbetade också av balanser under 2009–2011, vilket gjorde att många brottsmisstankar ledde till åtal. Flödet hos Sveriges Domstolar påverkades av att det blev vanligare med ansökningar om offentlig försvarare/målsägandebiträde. Kriminalvårdens medelantal i häkte, frivård och anstalt har påverkats av 2009 års trendbrott.

⁴⁹ Motsvarar *mean absolute percentage error* (MAPE). Se Hyndman R. och Athanasopoulos G. (2013). *Forecasting: principles and practice*: <https://www.otexts.org/fpp/2/5>.

Prognosavvikelserna var som störst i 2011 och 2012 års rapporter, sett till ettårsprognoserna. Avvikelserna var alltså som störst när polisens minskade ärenderedovisning hunnit påverka rättskedjan.

Sett till nivåerna på avvikelserna så verkar ”normala” prognosavvikelser gällande ettårsprognoserna vara 2,6–3,0 procent.

Speciellt stora är prognosavvikelserna i samband med trendbrotten. Trendbrotten hos respektive myndighet kan ses som en *bidragande* faktor till överskattningarna. Det finns dessutom strukturella överskattningar även om man rensar för trendbrottens inverkan. Ettårsprognoserna har i sex av de sju prognosrapporterna lagts högre än verkliga utfall.

11 KÄLLFÖRTECKNING

Makridakis, S. G., Wheelwright, S. C. och Hyndman, R. J. (1998). *Forecasting: Methods and applications*. John Wiley & Sons.

Andersson, G., Jorner, U. och Ågren, A. (2007). *Regressions- och tidsserieanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.

Hyndman, R. J. (2013). *The difference between prediction intervals and confidence intervals*. Publicerat 2013-03-13 på webbplatsen: <http://robjhyndman.com/hyndsight/intervals/>. Hämtat 2015-01-25.

Wahlin, K. (2008). *Roadmap for Trend Detection and Assessment of Data Quality*. Linköping Studies in Statistics No. 10, Linköping Studies in Arts and Science No. 454. Linköping: Institutionen för datavetenskap, Linköpings universitet.

Hyndman R. och Athanasopoulos G. (2013). *Forecasting: principles and practice*. <https://www.otexts.org/book/fpp>

Brottsförebyggande rådet (2015). *Utvecklingen av förundersökningsbegränsning 2006–2014*. Rapport 2015:17. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Nilsson, A. och Flyghed, J. (2007). *Samhällsutveckling och marginalisering. Exempler vräkta och fångar*. I: Nilsson, A. (red.); *Brott i välfär-*

den. Om brottslighet, utsatthet och kriminalpolitik. Festskrift till Henrik Tham, s. 289. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Brottsförebyggande rådet (2015). *Kriminalstatistik 2014*. Rapport 2015:16. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Proposition 2014/15:29. *Erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen*.

SOU 2014:43. *Synnerligen grova narkotikabrott*. Betänkande av Narkotikastraffutredningen. Stockholm: Fritzes.

SOU 2014:18. *Straffskalorna för allvarliga våldsbrott*. Betänkande av Utredningen om skärpta straff för allvarliga våldsbrott. Stockholm: Fritzes.

SOU 2013:85. *Stärkt straffrättsligt skydd för egendom*. Betänkande av Egendomsskyddsutredningen. Stockholm: Fritzes.

Kriminalvårdens utvecklingsenhet (2014). *Kriminalvårdens redovisning om återfall. Uppföljning t.o.m. 2010*. Norrköping: Kriminalvården.

12 BILAGA 1: POLISENS INDELNING I 10 BROTTSKATEGORIER

12.1.1 Våldsbrott

I brottskategorin ingår bland annat

- *misshandel* enligt 3 kap. 5–6 § BrB
- *våldtäkt* enligt 6 kap. 1, 4 § BrB
- *olaga hot* enligt 4 kap. 5 § BrB
- *rån mot privatperson* enligt 8 kap. 5, 6 § BrB
- *grov kvinnofridskränkning* enligt 4 kap. 4a § BrB.

12.1.2 Övriga brott mot person

Brottskategorin består bland annat av brottstyperna

- *ofredande* enligt 4 kap. 7 § BrB
- *ärekränkingsbrott* enligt 5 kap. BrB
- *hemfridsbrott (olaga intrång)* enligt 4 kap. 6 § BrB
- *dataintrång* enligt 4 kap. 9c § BrB
- *sexuellt tvång/övergrepp/ofredande* enligt 6 kap. BrB (ej våldtäkt)
- *vållande till annans död* enligt 3 kap. 7, 10 § BrB
- *vållande till kroppsskada eller sjukdom* enligt 3 kap. 8, 10 § BrB
- *människohandel* enligt 4 kap. 1a § BrB.

12.1.3 Skadegörelsebrott

Brottskategorin består av

- *skadegörelsebrott* enligt 12 kap BrB.

12.1.4 Tillgreppsbrott (exkl. i butik)

Brottskategorin består av

- *tillgreppsbrott* enligt 8 kap. BrB, exklusive rån och tillgrepp i butik, varuhus o.d.

12.1.5 Narkotikabrott

I brottskategorin ingår bland annat brottstyperna

- *innehav och bruk av narkotika samt överlåtelse* enligt narkotikastrafflagen (1968:64)
- *dopningsbrott* enligt lag (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel.

12.1.6 Trafikbrott

I trafikbrott ingår

- *brott mot trafikbrottslagen* (1951:649)
- *brott mot sjölagen* (1994:1009), 20 kap.
- *vållande till annans död i samband med trafikolycka*, enligt 3 kap. 7 § BrB och övrig trafiklagstiftning.

De vanligast förekommande brottstyperna i trafikbrottslagen är *olovlig körning/grov olovlig körning, rattfylleri/grovt rattfylleri och rattfylleri under påverkan av narkotika*.

I övrigt är de största brottstyperna brott mot hastighetsbestämmelserna, beteendebrott och brott mot brukande av oregistrerat, avställt, oskattat, körförbudsbelagt fordon.

Brottskod 3006 och 3161 har tagits bort, eftersom det nu registreras många händelser som ej är brott under dessa. Dessutom har brottskod 9001 lagts till, eftersom den nu innehåller mest trafikbrott.

12.1.7 Tillgrepp i butik

I brottskategorin ingår brottstypen

- *stöld, snatteri utan inbrott från butik, varuhus, kommersiell utställningslokal*, enligt 8 kap, 1, 2, 4 § BrB.

12.1.8 Bedrägeribrott m.m.

Brottskategorin består av

- brott enligt 9 kap. BrB – Bedrägeri och annan oredlighet
- brott mot bidragsbrottslagen (2007:612).

12.1.9 Övriga BrB-brott

Brottskategorin består av ett antal kapitel i brottsbalken. Det mest tongivande är

- 10 kap. BrB – Förskingring och annan trolöshet.

12.1.10 Övriga specialstraffrättsliga brott

I brottskategorin ingår brott mot specialstraffrätten (exklusive trafikbrottslagen och narkotikabrottslagen), såsom

- brott mot alkohollagen (2010:1622)
- brott mot vapenlagen (1996:67)
- brott mot knivlagen (1988:254).

13 BILAGA 2: METODBILAGA

13.1 Prognosernas framtagning

Prognoserna tas fram under hösten och uppdateras sedan efter årsskiftet. Så här ser tillvägagångssättet ut:

1. Under hösten görs preliminära statistiska prognoser utifrån analys och modellering av tidsserier.
2. Prognoserna över verksamhetsvolymerna studeras och jämförs. I de fall relationerna mellan prognoserna bedöms som orimliga övervägs justering av en eller flera prognoser.
3. Kvalitativa påverkansfaktorer identifieras och bedöms. I enskilda fall leder det till att någon prognos justeras.
4. Efter årsskiftet uppdateras prognoserna utifrån aktuell månads- eller årsstatistik. En slutlig prognos fastställs.

13.2 Datamaterial

Polisen använder årsdata från 2004 för att konstruera modeller. Åklagarmyndigheten använder detaljerad statistik från sitt nuvarande datalager, som innehåller data från och med 2008. Ekobrottsmyndigheten använder månadsdata från och med 2008. Domstolsverket använder månadsstatistik från och med 2000. Kriminalvården använder sig av månadsstatistik från och med 1996. För vissa volymer använder Kriminalvården en kortare tidsperiod.

För att utöka den statistiska verktygslådan är det eftersträvansvärt att ha så långa tidsserier som möjligt, förutsatt att de håller någorlunda god kvalitet. Det som har använts är därför i hög grad de längsta tidsserier som finns tillgängliga för de valda verksamhetsvolymerna. I vissa fall kan det dock vara lämpligt att använda kortare tidsserier, till exempel när något speciellt har inträffat, som ett trendbrott. Längden och kvaliteten på tidsserierna påverkar också vilka statistiska modeller som används. Enkla modeller är att föredra när tidsserierna är korta. Om serierna sträcker sig långt tillbaka i tiden (flera decennier), alternativt finns på kvartals- eller månadsnivån och bedöms hålla god kvalitet, kan mer avancerade modeller användas.

13.3 Hur en statistisk modell identifieras

För att välja modell analyseras först respektive tidsserie visuellt. Trender och eventuella trendbrott diskuteras. Om det finns misstänkta *outliers*, det vill säga extremvärden, diskuteras orsakerna till dessa, så att de sedan hanteras på lämpligt sätt. Ofta görs en bedömning av rimligheten i prognoserna i detta läge, utifrån förväntad inverkan från bedömningsfaktorer och relationer till tidigare led i rättskedjan. Därefter beräknas modellenpassningsmått, som beskriver hur väl modellerna anpassar sig på det kända datamaterialet. Vilket mått som används varierar mellan myndigheterna.

Åklagarmyndigheten använder en annan beräkningsmodell än övriga prognosmodeller i rapporten, vilket har inneburit att ett annat tillvägagångssätt tillämpats. Hur beräkningsmodellen tas fram beskrivs i resultatbilaga samt i Åklagarmyndighetens kapitel.

Nedan presenteras de olika modellenpassningsmått som används (R^2 , MAPE och AIC) samt hur man kan resonera kring residualdiagnostik.

13.3.1 Förklaringsgrad (R^2)

Förklaringsgraden (R^2) mäter hur stor del av det historiska datamaterialet som kan förklaras av den statistiska modellen. R^2 beräknas som andelen förklarad varians av den totala variansen.

Ett extremfall är när $R^2 = 0$. Då förklaras inget av det historiska datamaterialet av modellen. Ett annat extremfall är när $R^2 = 1$. Då förklaras hela datamaterialet av modellen.

13.3.2 Procentuell medelabsolutavvikelse (MAPE)

Procentuell medelabsolutavvikelse (MAPE) är den procentuella medelavvikelsen mätt i absolutvärden. Avvikelsemättet är, likt R^2 , ett relativt mått. MAPE är alltså oberoende av datamaterialets nivå. Dessutom är det angivet i absoluta tal, vilket innebär att alla tal, även de negativa, räknas som positiva. På så sätt tar måttet inte hänsyn till om modellen över- eller underskattar, utan undersöker endast storleken på de genomsnittliga avvikelserna.

$$\text{MAPE} = 100 * |(F_t - Y_t)/Y_t|$$

där F_t är modellvärdet och Y_t är det verkliga värdet.

13.3.3 Akaiikes informationskriterium (AIC)

Akaiikes informationskriterium (AIC) är ett mått som ofta används vid ARIMA-modellering. Till skillnad från R^2 bestraffar måttet om antalet variabler i modellen ökar. Om modellens komplexitet ökar (fler variabler) beaktar måttet detta genom att öka den uppmätta prognosavvikelsen.

$$\text{AIC} = -2 * \log(L) + 2 * m$$

där L = Likelihoodfunktionen

$m = p + q + P + Q$ (dvs. antalet variabler vid ARIMA-modellering)

13.3.4 Residualdiagnostik

I de fall där någorlunda *avancerade* prognosmodeller använts, och någorlunda stort datamaterial använts, kontrolleras residualerna utifrån följande checklista:

1. Om residualernas medelvärde är konstant (residualerna ökar eller minskar inte med tiden).
2. Om residualerna är oberoende av varandra (ingen autokorrelation⁵⁰ mellan residualerna).
3. Om residualernas varians är konstant (residualernas varians ökar eller minskar inte med tiden)
4. Om residualerna är normalfördelade.

Om möjligt identifieras modeller där alla fyra punkterna uppfyllts, men viktigast är att residualerna är oberoende och att medelvärdet är nära noll. Residualerna bör vara relativt konstanta över tid, det vill säga varken öka eller minska med tiden. Utöver detta är det bra om residualerna är normalfördelade och varierar ungefär lika mycket under hela tidsperioden, vilket gör att prediktionsintervallen blir korrektare.

⁵⁰ Autokorrelation definieras som graden av linjärt beroende mellan två värden på tidsavstånd s i tidsserien.

Dessvärre finns det andra fallgropar, som att modellerna blir väl komplexa i de fall då flertalet variabler inkluderas. Det finns också risk för att modellerna blir överanpassade, det vill säga att även slumpmässig variation inkluderas i modellerna. Komplexa och/eller överanpassade modeller kan leda till höga prognosavvikelser.

Modellerna kontrolleras alltså utifrån checklistan och ett resonemang förs kring modellernas komplexitet och eventuella överanpassning.

13.4 Prognosmodeller

Rapporten innehåller flertalet prognoser, och olika prognosmodeller används för olika typer av inflöden och utflöden. Prognosmodellerna kan grovt delas in i två typer av modeller:

- beräkningsmodeller
- tidsseriemodeller.

En beräkningsmodell är en modell som utgår från detaljerad information, antaganden och bedömningar som genererar en prognos över hur flödena i framtiden kommer att se ut. Modellen utnyttjar detaljerad information i nutid och baseras på olika antaganden. Utöver beräkningsmodeller används tidsseriemodeller av olika slag. Tidsseriemodellerna baseras uteslutande på tids-serier (historiska sifferserier) som baserar prognosen på historiska trender och hur verksamhetsvolymen historiskt har varierat. I vissa fall baserar sig modellen på utvecklingen i tidigare led. Nedan redovisas de tidsseriemodeller som används i rapporten.

13.4.1 Konstant modell

Konstant modell kallas egentligen *naiv modell*, där prognossiffrorna sätts till den senaste kända tidsperiodens värde.

$$F_t = Y_{t-1}$$

där

- F_t är det modellerade inflödet till/utflödet från en myndighet (dvs. verksamhetsvolymen). Alltså vad modellen predicerar inflödet/utflödet att vara ett visst år
- t är tiden mätt i år.

13.4.2 Säsongsbaserad konstant modell

Säsongsbaserad konstant modell kallas egentligen säsongsbaserad naiv modell, där prognossiffrorna sätts till det senaste kända periodutfallet under samma period på året. Till exempel kan prognosen för en månad baseras på det senaste kända månadsutfallet under samma period på året. Det kan vara att prognosen för januari sätts till det senaste kända januarivärdet.

$$F_t = Y_{t-s}$$

där

- F_t är det modellerade inflödet till/utflödet från en myndighet (dvs. verksamhetsvolymen). Alltså vad modellen predicerar inflödet/utflödet att vara en viss månad
- t är tiden mätt i månader
- s är *säsongspannet*, vilket oftast är 12 månader.

13.4.3 Procentuell förändring

Förändringen det/de senaste året/åren skrivs fram, vilket är en form av en konstant modell, men där *förändringen* antas vara likadan stor som tidigare år.

13.4.4 Linjär modell

Linjär modell kallas egentligen enkel linjär regression, där tiden används som förklarande variabel.

$$F_t = a + bt$$

där

- F_t är det modellerade inflödet till/utflödet från en myndighet (dvs. verksamhetsvolymen). Alltså vad modellen predicerar inflödet/utflödet att vara ett visst år
- a och b är konstanter
- t är tiden mätt i år.

13.4.5 Medelvärdesmodell

Medelvärdesmodellen konstrueras genom att beräkna medelvärdet av tidigare år. Prognosen innehåller ingen trendmässig ökning utan är således helt horisontell.

$$F_t = \sum_{i=1}^n Y_i / n$$

där

- F_t är den modellerade verksamhetsvolymen år t
- Y_i är den faktiska verksamhetsvolymen år i
- n är totalt antal år.

13.4.6 Modeller med exponentiell utjämning

Modeller med exponentiell utjämning (även kallade smoothingmodeller) skiljer sig från den linjära modellen, den logaritmiska modellen, den exponentiella modellen, polynommodellerna och medelvärdesmodellen, i och med att de nyaste observationerna viktas tyngre än de äldsta. Dessa vikter bestäms genom minsta kvadratmetoden. Modellerna anses också vara specialfall av ARIMA-modeller.

Det finns flera typer av utjämningsmodeller. Det som framför allt skiljer utjämningsmodeller åt är om de inkluderar trend och/eller säsong. Ytterligare en aspekt är om trenden är dämpad, det vill säga avtar med tiden.

13.4.7 Säsongsbaserade ARIMA-modeller

ARIMA-modeller är en sorts endimensionella regressionsmodeller, där regressionen sker med den beroende variabeln vid tidigare tidpunkter och med glidande medelvärden⁵¹ som förklarande variabler. Utgångspunkten är att det aktuella värdet på en variabel ofta beror på tidigare värden på variabeln. En ARIMA-modell ger ingen information om varför variabeln ändras på det sätt den gör. Modellen tar som utgångspunkt den information, det matematiska mönster, som finns i den observerade tidsserien, och använder därefter detta mönster för att göra prognoser över framtiden. Det finns ingen möjlighet att förklara förändringar i det observerade förloppet och enstaka händelser, till exempel en lagförändring, annat än som ett brott i tidsserierna. Mo-

⁵¹ Tidigare tidsperioders residualer används som förklaringsvariabler, vilket benämns glidande (eller löpande) medelvärden.

dellens giltighet, eller prognosprecision, är alltså helt beroende av om det matematiska mönstret i datamaterialet upprepar sig eller inte.

ARIMA-modellen kan skrivas som $ARIMA(p,d,q)(P,D,Q)S$

där

- p = Antal autoregressiva parametrar
- d = Antal differensbildningar på tidsavstånd 1
- q = Antal löpande medelvärdesparametrar
- P = Antal autoregressiva säsongparametrar
- D = Antal differensbildningar på säsongavstånd
- Q = Antal löpande medelvärdes säsongparametrar
- S = Antal perioder per säsong.

För grundligare genomgången av modellerna hänvisas till relevant litteratur.⁵²

13.4.8 Intervall som beaktar osäkerhet

Alla prognoser innehåller ett mått av osäkerhet. En del av denna osäkerhet kan normalt beräknas, till exempel den statistiska osäkerhet som är förknippad med själva modellskattningarna, men också med hur mycket den historiska serien varierat. Ett vanligt sätt att presentera denna typ av osäkerhet är genom att ange *prediktionsintervall*.

Ett prediktionsintervall⁵³ visar en övre och undre gräns kring prognosvärdet. Hur stort intervallet är beror på vilken säkerhet som väljs. I rapporten används 95-procentiga prediktionsintervall, vilket lite förenklat kan beskrivas att sannolikheten är 0.95 att intervallet täcker det verkliga utfallet. För varje prediktionsintervall finns ett värde, en konfidensgrad, till exempel 95 procent, som anger sannolikheten för att det sanna värdet för den uppmätta storheten ligger inom det givna prediktionsintervallet.

I de fall det har varit möjligt att ta fram teoretiskt utprovade prediktionsintervall har vi gjort det. I vissa fall medger inte de använda prognosmodellerna prediktionsintervall, vilket gjort att vi har tagit fram osäkerhetsintervall som baseras på en beräkning av osäkerheten. Dessa beräkningar är dock bara i vissa fall teoretiskt förankrade, men gör ändå att läsaren får en bra bild av osäkerheten. Bedömningen är att intervallen, trots att de inte är helt teoretiskt förankrade, ger en mycket bättre bild av osäkerheten kring prognoserna än alternativet – att inte presentera intervall. För vissa underprognoser, på brottskategorinivå eller annan underkategori, presenteras i regel inte intervall utan enbart punktprognoser.

I Tabell 38 redovisas de olika typer av intervall som använts för att beakta osäkerheten.

⁵² Se exempelvis Makridakis, S., Wheelwright, S. C. och Hyndman, R. J. (1998). *Forecasting – Methods and applications*. Se även Andersson, G., Jorner, U. och Ågren, A. (2007). *Regressions- och tidsserieanalys*.

⁵³ För en beskrivning av prediktionsintervall se t.ex. Hyndman, R.

Tabell 38. Typ av intervall som används vid olika prognoser

Verksamhetsvolym	Myndighet	Metod för att ta fram osäkerhetsintervall
Inkomna ärenden	Polisen	Prognoser görs per brottskategori, vilket innebär att prediktionsintervallen bara erhålls per brottskategori, inte för det totala antalet inkomna ärenden. Därför görs en ny statistisk prognos på totalsiffrorna, där ett prediktionsintervall erhålls. Intervallet appliceras sedan på den ursprungliga prognosen.
Ärenden redovisade till åklagare	Polisen	<i>Se inkomna ärenden.</i>
Inkomna brottsmisstankar	Åklagarmyndigheten	Intervallet beräknas utifrån 90 % av historisk prognosavvikelse. Intervallet bygger alltså inte på skillnaden mellan modellens värden och data-materialets värden, utan på faktiska prognosavvikelser i tidigare prognosrapporter. Därutöver en restriktion att intervallet inte får vara snävare vid en längre tidshorisont än vid en kortare.
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	Åklagarmyndigheten	<i>Se inkomna brottsmisstankar.</i>
Inkomna ekobrottsärenden	Ekobrottsmyndigheten	Prognoser görs på månadsstatistik, vilket gör att prediktionsintervallen bara erhålls för månadsvärden, inte för årsvärden. Summering av månadsintervallen till årsintervall testades, men gav orimligt stora intervall. Därför används istället intervall från en modell som baseras på <i>årsdata</i> .
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	Ekobrottsmyndigheten	<i>Se inkomna ekobrottsärenden ovan.</i>
Inkomna brottmål	Domstolsverket	Prognoser görs på månadstatistik, vilket gör att prediktionsintervallen bara erhålls för månadsvärden, inte för årsvärden. Därför <i>summeras</i> månadsintervall till ett årsintervall.
Avgjorda brottmål	Domstolsverket	Intervallet för inkomna brottmål appliceras på avgjorda brottmål. Inkomna och avgjorda brottmål följer varandra väl vad gäller trend och variation, vilket lett till att man gjort ett antagande om att osäkerheten är likadan för inkomna och avgjorda brottmål.
Häktade	Kriminalvården	Prognoser görs på månadstatistik, vilket gör att prediktionsintervallen erhålls för månadsvärden. Årsintervallen tas därefter fram med <i>bootstrap</i> -metoden ⁵⁴ utifrån de 12 undre och 12 övre intervallgränserna för varje år.
Fängelse	Kriminalvården	<i>Se häktade.</i>
Frivård	Kriminalvården	<i>Se häktade.</i>

⁵⁴ *Bootstrap* är en ickeparametrisk metod för att skatta osäkerhetsintervall genom återsampling med återläggning ur stickprovet. Återsamplingen görs tusentals gånger, vilket skapar en empirisk samplingsfördelning för respektive intervallgräns. För mer om *bootstrapping*, se Wahlin, K. (2008).